4 1973

SOIHTU

Sosialistisen Opiskelijaliiton julkaisu 37. vuosikerta

Joukkoliike tulopolitiikkaa vastaan

SOL ja hallinnonuudistustaistelu

Ympäristönsuojeluohjelma

Arabikansojen kamppailusta

Soihtu, teoreettis-poliittinen aikakauskirja
Perustettu v. 1931

Julkaisija
Sosialistinen Opiskelijaliitto

Toimitus
Kari Toikka (vastaava)
Juhani Artto (toimitussihteeri)
Jukka Heiskanen
Timo Kyntäjä
Raimo Lovio
Jukka-Pekka Takala

Toimituksen osoite
Soihtu
Porvoonkatu 3 A 40
00510 Helsinki 51
puh. 738 553

Talous, ilmoitukset, tilaukset
Olli Salin, SOL
Simonkatu 8 A pihaporras
00100 Helsinki 10
puh. 646 957 ja 646 928
postisiirtotili 762 69-4

Irtonumero- ja tilaushinnat
Irtonumerohinta 3 mk
Vuosikertatilaushinta (6 numeroa)
— kotimaahan 15 mk
— ulkomaille 20 mk
Tilaukset kesken vuoden mistä numerosta tahansa alkaen vuoden loppuun 2.50 mk/numero

Paikallistoimittajat
Helsinki:
Jukka Heiskanen
Kimmo Rosti
Helena Mäenpää
Maiju Aarniala

Espoo:
Pertti Aarnio

Jyväskylä:
Kari Laihanen

Turku:
Christer Karjalainen
Jouko Grönholm

Tampere:
Pertti Jalonen
Ulla Korhonen
Rauno Mikkola

Oulu:
Maija Karppinen

Joensuu:
Ilkka Alanen

Kuopio:
Varpu Laitinen

Vaasa:
Ritva Pensaari

Lahti:
Riitta Eskelinen

Kouvola:
Arja Kokkonen

Lappeenranta:
Reijo Saarivuori

Kirjapaino
Sanan Tie
Takojankatu 2
33540 Tampere 54

Lukijoittemme lehden sisältöä koskevat kannanotot ja toivomukset, osoitteenmuutosilmoitukset sekä lehden postitusta ja mahdollisia painoteknillisiä puutteita koskevat huomautukset pyydetään lähettämään toimituksen osoitteeseen.

4 SOIHTU

1973 heinä-elokuu

"Sosialistisen Opiskelijaliiton poliittis-teoreettinen julkaisu, Soihtu, on nyt uudessa tilanteessa nopeasti vakiinnuttanut asemansa marxilais-leniniläisenä julkaisuna, jolla on käyttöä ja vaikutusta niin nuoremman kuin vanhemmankin väen keskuudessa. Soihtu on kiitettävällä valppaudella ottanut tarkastelun kohteeksi kulloinkin esillä olevia ajankohtaisia ongelmia ja antanut niistä marxismi-leninismiin perustuvan erittelyn."

Tiedonantaja 3/4 73

TILAA SOIHTU

Käsissä olevan numeron lisäksi ilmestyy tämän vuoden aikana vielä kaksi vähintään 96-sivuista numeroa. Tilaushinta Soihtu 5/73:sta lähtien vuoden loppuun 5.00 markkaa. Tilaushinta 5/73:sta lähtien vuoden 1974 loppuun (8 numeroa) 20 markkaa. Tilaukset suoraan SOL:n jäsenjärjestöille tai ps-tilille 762 69-4, osoite Soihtu, Simonkatu 8 pihaporras, 00100 Helsinki 10. Ps-korttiin tilaajan nimi, lähiosoite ja postitoimipaikka.

Lukijalle

Samaan aikaan kun sosialistinen maailmanjärjestelmä lujittuu, on imperialismissa viime vuosina ilmaantunut piirteitä, jotka puhuvat kapitalismin yleisen kriisin uudesta kärjistymisestä: imperialististen valtojen välisten kauppasotien mahdollisuus on astunut päiväjärjestykseen; sodanjälkeisen "talousihmeen" päättyminen on merkinnyt tuotannon kasvuvauhdin hidastumista, työttömyyden kasvua, palkkatyöläisten reaaliansioiden laskua.

Kriisin ilmauksena syntyy jatkuvasti uusia valtiomonopolististen sääntelyn muotoja. Ne merkitsevät valtion ja monopolien yhä tiiviimpää yhteenkietoutumista ja sitä kautta monopolien voimistuvaa otetta maan taloudesta. Samalla valtion kasvava puuttuminen talouteen luo maaperää virheellisille näkemyksille kapitalismin muuttumisesta "sekataloudeksi". Tämä lisää reformismin vaikutusvaltaa työväenliikkeessä. Valtiomonopolistiset sääntelymenetelmät antavat monopoleille ja sen edustajille voimaa järjestäytyä hyökkäykseen, jonka peruspyrkimyksenä on demokratian tekeminen sisällyksettömäksi. Tästä meillä Suomessa on kouluesimerkkinä tulopoliittisen mekanismin rakentamisen vaiheet.

Tulopolitiikka on malliesimerkki myös siitä, etteivät nämä uudet valtiomonopolistiset sääntelytoimenpiteet kykene ratkaisemaan kriisiä, vaan kärjistävät sitä. Tulopolitiikan toteuttaminen ei ole tuonut mukanaan inflaatiovauhdin pienentymistä, työttömyyden vähenemistä, reaaliansioiden nousua — päinvastoin. Samalla sen toteuttamista on seurannut työläisten joukkoliikkeen jatkuva voimistuminen ja taloudellisen taistelun entistä suorempi suuntautuminen valtiota ja sitä kautta koko valtiomonopolistista järjestelmää vastaan. Työläisten ja toimihenkilöiden taisteluvalmiudesta kertoo tänä keväänä joukkoliike, joka oli voimakkaampi ja laajempi kuin tähän mennessä on ollut vuoden 1956 yleislakon jälkeen. Tämä kamppailu on ollut voimakkain työläisten esiintyminen luokkataistelussa pääomaa vastaan tänä vuonna.

Julkaisemme tässä numerossa *Risto Uljaksen* artikkelin "Tes-kierros 1973 — joukkoliike pakotti tulopolitii-

kan uusiin muotoihin", jossa pyritään valottamaan tämän joukkoliikkeen kehittymistä. Toisaalta Uljas osoittaa tulopoliitikkojen järjestelmällisen kentän aktiivisuuden syrjäyttämisen ja joukkoliikkeen hajottamispyrkimykset vesitys- ja pakkokeinoin, ja sen miten eräiden kommunistien SKP:n päätösten vastainen toiminta auttaa tulopoliitikkoja heidän pyrkimyksissään.

Tulopolitiikan vastaisen joukkoliikkeen kehittymisen rinnalla on viimeisten vuosien aikana tapahtunut opiskelevan- ja työläisnuorison nopea järjestäytyminen työväenluokan rinnalle taisteluun etujensa puolesta. Keskeisessä asemassa tässä taistelussa korkeakouluissa on ollut viime vuoden aikana kamppailu demokraattisen hallinnonuudistuksen puolesta. *Syvänne, Engeström ja Arnkil* tekevät artikkelissaan "Hallinnonuudistustaistelun kokemusten pohjalta oikeistohyökkäystä vastaan" tärkeät johtopäätökset viime lukuvuoden aikana tapahtuneesta kamppailusta, joka johti opiskelijat kolme kertaa lakkoon. He osoittavat perusteellisesti SOL:n joukkoliikkeen kehittämisen linjan oikeaksi.

Yrjö Haila totesi esitellessään Suomen Luonnonsuojeluliiton mahdollisia kehitystendenssejä SOIHTU 1/73:ssa, että demokraattinen kehityssuunta edellyttää konkreettisen monopolien vastaisen ympäristönsuojeluohjelman luomista ja sen toteuttamiseen perustuvan joukkoliikkeen luomista ja toimintayhtenäisyyden lujittamista kaikkien ympäristönsuojelusta kiinnostuneiden voimien kesken. Tässä numerossa voimme jo julkaista Hailan artikkelin "Luonnos demokraattiseksi ympäristönsuojeluohjelmaksi", joka osoittaa ympäristönsuojeluliikkeelle keskeisimmät tehtävät. Luonnoksenakin se suuntaa kysymyksenasettelun oikeille urille ja estää jatkossa keskustalaisen opiskelijaliikkeen piirissä vallalla olevan biologistisen maailmankuvan propagoimisen *ilman yhteyttä* konkreettisiin poliittisiin johtopäätöksiin. Hailan artikkeli luo välttämätöntä ohjelmallista pohjaa monopolien vastaiselle kokonaisliikkeelle SKP:n 16. edustajakokouksen viitoittamalla suunnnalla.

Kevään 1973 tes-kierros – joukkoliike pakotti tulopolitiikan uusiin muotoihin

Risto Uljas

Tulopolitiikan jatkaminen oli suurpääomalle sekä valtiovallan ja reformistisen ammattiyhdistysjohdon edustajille itsestään selvä lähtökohta valmistauduttaessa tämän kevään sopimusratkaisuihin. Palkkatyöläisten kasvanut tyytymättömyys ja vastarinta heijastui tulopoliitikkojen asenteisiin vaatimuksina "tulopoliittisen neuvottelumenettelyn" edelleen kehittämisestä.

Tulopolitiikalla pyritään ennen muuta:

1) eliminoimaan työtätekevien nopeasti kasvaneen järjestäytyneisyyden vaikutus. Työansioiden rajoittamispolitiikan toteuttamiseksi "vapaaehtoista tietä" porvaristo ja valtiovalta tekevät kaikkensa ammattiyhdistysjohtajien ja koko työväenluokan integroimiseksi valtiomonopolistiseen järjestelmään kantamaan vastuuta kansantalouden kehittämisestä monopoliporvariston tulopoliittisista lähtökohdista. Pyrkimyksenä on muuttaa ammattiyhdistysliike työläisten taistelujärjestöstä luokkayhteistyötä toteutlavaksi välineeksi, mikä merkitsee ammattiliittojen itsenäisyyden ja sisäisen demokratian kaventumista.

Olennaisena osana tässä on taantumuksellinen poliittinen ja ideologinen vaikuttaminen, ennen kaikkea reformismin leviäminen. Tulopolitiikan toteuttamisessa suurpääoma asettaa keskeiseen asemaan sosialidemokraattisen puolueen oikeistojohtajat. Porvarillinen propaganda ja valtiolliset toimenpiteet suosivat oikeistoreformismin vaikutusvallan laajentumista yhteiskunnassa ja erityisesti työväenliikkeessä. Ideologisen ja poliittisen taistelun kärki suunnataan luokkakannalla olevia kommunisteja vastaan luokkataistelun tukahduttamiseksi.

2) tätä kautta avautuvaan suurpääoman voittojen kasvattamiseen ja yleisen palkkakehityksen alistamiseen valtiomonopolistiselle sääntelylle. Tämä sääntely on tullut entistä välttämättömämmäksi kapitalisteille toisaalta kansantalouden kasvavien epäsuhtaisuuksien voittamiseksi (tässä tapauksessa ennen muuta inflaation hillitsemiseksi) ja toisaalta pyrittäessä luovimalla mukauttamaan työväenluokan vaatimukset valtiomonopolistisiin refor-

meihin, jotka eivät rajoita suurpääoman valta-asemia. Samalla näistä reformeista päättäminen siirretään pois eduskunnasta ehkäisten työväenluokan taistelua niiden edistyksellisen sisällön puolesta edellytysten luomiseksi taistelulle sosialismin puolesta.

Työväenvastainen tulopolitiikka on johtanut kuitenkin yhteiskunnallisten ristiriitojen kärjistymiseen ja työtätekevien taistelun voimakkaaseen nousuun. Toisaalta tämän seurauksena tapahtuu tulopolitiikassa jatkuvaa siirtymistä vapaaehtoisesta suostuttelusta valtion järjestelmälliseen ideologiseen, poliittiseen ja lainsäädännölliseen toimintaan, johon liitetään erilaisia virallisia tai epävirallisia pakotteita. Kasvava joukkoliike pakottaa tulopoliitikkoja kehittämään yhä uusia muotoja itse tulopoliittisille ratkaisuille.

Nämä kaksi tendenssiä hallitsivat erityisen selvästi tämän kevään sopimuskamppailua: toisaalta STK:n johtama pyrkimys uusien muotojen avulla 5. tulopoliittisen kokonaisratkaisun aikaansaamiseksi ja toisaalta työtätekevien voimakas esiintyminen reaaliansioiden nousun turvaamiseksi.

Tulopolitiikan vastaisen joukkotaistelun kehittyminen osoitti kiistatta tulopoliitikkojen epäonnistuneen pyrkimyksissään integroida työväenluokka valtiomonopolistiseen sääntelyjärjestelmään. Laaja joukkoliike toi konkreettisesti esiin työväenliikkeessä, myös kommunistisessa puolueessa olevien tulopolitiikan toteuttajien ja puolustelijoiden linjan virheellisyyden. Se vahvisti oikeaksi SKP:n edustajakokousten arviot tulopolitiikan työväenvastaisesta luonteesta ja sen murtamisen välttämättömyydestä.

Työläiset eivät voi olla kuitenkaan tyytyväisiä allekirjoitettuihin sopimuksiin; ne lähtevät tulopolitiikan linjoilta ja merkitsevät reaaliansioiden laskua. Työläisten voimistunut joukkoliike ei kyennyt viemään taistelua loppuun saakka. STK:n johtama tulopoliittinen rintama onnistui vesitys- ja pakkokeinoin painamaan sopimukset tulopoliittisiin raameihin. Mutta joukkoliikkeen voima ja mahdollisuudet ovat nyt entistä selvemmin kaikkien nähtävissä. Se ei voi olla vaikuttamatta myönteisesti suurpääoman vastaisen taistelun kehittymiseen maassamme.

Tämän joukkoliikkeen edelleen kehittäminen ja johtaminen asettuu entistä selvemmin SKP:n tehtäväksi. Tämän edellytyksenä on, että puolueen ay-poliittisessa työssä esiintyvät erimielisyydet, jotka on historiallisena yhteenvetona osoitettu Raimo Lovion kirjoituksessa S o i h t u 2/73: s s a, voitetaan marxismi-leninismin pohjalta ja että puolue suuntautuu koko jäsenistönsä voimalla

SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen viitoittamalla tiellä voimistuvaan agitaatio-, propaganda- ja organisaatiotyöhön ammattiyhdistysliikkeessä tulopolitiikkaa, reformismia ja oikeistososialidemokratian luokkasovintopolitiikkaa vastaan.

— *Toimitus*

Mitä tulopoliittiset ratkaisut ovat merkinneet?

Tarkasteltaessa porvarillisia tilastolukuja havaitaan, ettei tulopoliittisilla ratkaisuilla ole toteutettu yhtäkään niistä työtätekeville syötetyistä lupauksista, joilla tulopolitiikkaa perustellaan.

Inflaatio on kehittynyt vuodesta -68 voimakkaasti. Elinkustannusindeksi on noussut vuosikeskiarvoina seuraavasti: 2,3 % (-69), 2,8 % (-70), 6,5 % (-71) ja 7,1 % (-72).[1] *Sopimuspalkkaindeksi* on kehittynyt vastaavasti: 3,7 %, 4,0 %, 7,0 % ja 7,4 %.[2] Kun huomioidaan valtion tuloverotaulukkojen progression aiheuttama palkkatyöläisten kahden—kolmen prosentin vuosittainen verorasituksen kasvu ei sopimusten puitteissa reaaliseksi ansiotason nousuksi jää mitään.

Mahdollinen reaaliansioiden nousu on tulopolitiikan vuosina saavutettu lähinnä sopimusten voimassaoloaikoina käydyllä työpaikkakohtaisella palkkataistelulla — taistelulla tulopolitiikkaa vastaan, jonka tulopoliitikot laidasta laitaan ovat luonnollisesti tuominneet.[3]

Työläisten reaaliansioitten alentamispolitiikan rinnalla kasvoivat *yhteisöjen voitot* 22,3 % (-68), 45,0 % (-69), 13,5 % (-70), 15,5 % (-71) ja 11,7 % (-72).[4] Kapitalistien lihavista vuosista kertovat myös *yksityisten investointien* kasvun kehitys: 5,2 % (-69), 9,1 % (-70), 10,7 % (-71) ja 9,5 % (-72).[5]

---

1. Lähde: kansantulotilasto.
2. Lähde: valtiovarainministeriön antamia tietoja OECD:lle.
3. Vuosina 1961—65 käytiin maassamme 268 rekisteröityä työtaistelua. Vuosina 1966—70 työtaistelujen määrä nousi 659:ään, vuonna -71 käytiin 838 työtaistelua ja -72 rekisteröitiin 849 työtaistelua (Tilastokeskuksen tiedot). Nämä tilastot ovat puutteellisinakin hyvin suuntaa-antavia. Työtaistelut käytiin lähes yksinomaan SAK:n ja STK:n jäsenliittoihin kuuluvien osapuolten välisinä ja valtaosa niistä tapahtui työehtosopimuksen voimassaoloaikana. Vain yhdellä työtaistelulla sadasta oli vuonna -72 asianomaisen työmarkkinajärjestön lupa.
4. Lähde: valtiovarainministeriön antamia tietoja OECD:lle. Näistä luvuista on huomattava, että ne vaihtelevat jonkin verran eri tilastoissa.
5. Lähde: kansantulotilasto.

Ammattiyhdistysliikkeen yhteinen tavoite työtätekevien kansantulo-osuuden lisäämisestä on siis jäänyt pelkäksi haaveeksi. Jos huomioidaan työpanoksen jatkuva kasvu ovat tulopolitiikan vuodet merkinneet kansantulon uudelleenjakoa kapitalistien hyväksi.

Kauppataseen vajaus liikkuu huippulukemissa tulopolitiikan vuosina. Kun Suomen ulkomaankauppatase oli vuonna -68 lievästi ylijäämäinen oli vajaus vuonna -69 55 miljoonaa dollaria, 349 miljoonaa (-70), 457 miljoonaa (-71) ja 275 miljoonaa dollaria (-72). Vuoden 1973 viiden ensimmäisen kuukauden aikana syntynyt kauppataseen vajaus ylittää jo koko viime vuoden vajauksen.[6]

Myös *työttömyyttä* esiintyy jatkuvasti suhteellisen runsaasti eikä edes edessä olevan noususuhdanteen aikana päästä arvioiden mukaan alle kahden prosentin työttömyystason. Sitä vastoin *hintojen* arvioidaan nousevan tänä vuonna ainakin 10 prosentilla.

Tilastolukujen valossa hahmottuu selvästi maassamme harjoitetun talous- ja tulopolitiikan työväenvastainen luonne. Koivistolaisen kysynnän rajoittamispolitiikan suuntaus ei ole missään kohdin vakauttanut taloutemme kehitystä, mutta kasannut kylläkin valtavat lisäomaisuudet kapitalistien hallintaan. Samanaikaisesti työläiset ovat joutuneet turvautumaan jatkuviin työtaisteluihin elintasonsa säilyttämiseksi edes entisellään. Tulopolitiikka on merkinnyt yksinkertaisesti työväenluokan riiston tehostumista ja taloudellisia lisärasitteita työtätekeville.

Poliittinen kriisi tulopolitiikkaa vaikeuttamassa

Tämänvuotiseen tes-kierrokseen valmistauduttiin syvän yhteiskuntapoliittisen kriisin oloissa. Työtätekevien ja suurpääoman väliset ristiriidat olivat voimakkaasti kärjistyneet maassamme harjoitetun kansan etujen vastaisen talous- ja sisäpolitiikan seurauksena. Tulopolitiikan vuosina vahvistuneet suurpääoman taloudelliset asemat olivat luoneet edellytyksiä oikeistohyökkäyksen laajentamiselle, mikä ilmeni näkyvimmin pyrkimyksinä muuttaa maamme ulkopoliittista linjaa sitomalla maamme EEC:hen ja estää presidentti Kekkosen uudelleenvalinta.

Viime vuonna pidetyt eduskunta- ja kunnallisvaalit osoittivat oikeistovoimien asemien lujittuneen. Vuoden vaihteen tienoilla alkoi äärioikeiston näkyvä poliittinen järjestäytyminen, jota sosialidemokraattien johtama hallitus on rohkaissut toimettomuudellaan.

---

6. Lähde: Suomen Pankin kuukausikatsauksia.

Jännittynyt poliittinen tilanne vaikeutti kuitenkin tulopolitiikan jatkamissuunnitelmien eteenpäin viemistä, vaikka puolue-, hallitus- ja ammattiyhdistystason sosdem johtajat olivat neuvotteluissa kiinteästi mukana.

Kriisin seuraustekijänä olivat toistuvat hallitusvaihdokset. Erityisesti sosdem vähemmistöhallituksen eroaminen eduskunnan eläkeratkaisun mitätöimiseksi heinäkuun lopulla vaikeutti kokonaisratkaisun valmistelua. Uusi hallitussopimus saatiin aikaan elokuun lopussa, ja siinä otettiin tavoitteeksi mm. tulopolitiikan jatkaminen. Suurimman vaikeuden neuvottelujen etenemiselle muodosti kaikkien osapuolten ilmoitusten mukaan avoinna ollut EEC-kysymys. Sitoutuminen EEC:hen kuului tulopoliitikkojen yleislinjaan ja sen lisäksi EEC-ratkaisuun liitetyt hintavalvonta- ja suhdannetasauslait muodostuivat myös tulopoliittisen kokonaisratkaisun kynnyskysymyksiksi. Taantumuksellista politiikkaa jatkaneen hallituksen syntyminen lisäsi suurpääoman toiveita EEC-ratkaisun ja sen "suojalakien" toteuttamisesta ennen vuoden vaihdetta, mutta Keskustapuolueen ja SDP:n arvioimat ulkopoliittiset riskitekijät sekä sisäiset ristiriidat ja ilmeisesti ratkaisevimpana tasavallan presidentin asenteet siirsivät EEC-ratkaisua kerran toisensa jälkeen.

Palkkataistelun suotuisat edellytykset

Taloudellisesti tes-kierrokselle oli luonteenomaista noususuhdanteen ennakointi. Vuoden 1972 lopulla ilmenneen talouselämän lievän elpymisen arvioitiin voimistuvan vuoden 1973 aikana. Kysymyksessä on normaalin noususuhdanteen vaihe, vaikka viime vuoden puolella tehdyt viralliset ennusteet[7] asettivat taloudellisen toiminnallisuuden elpymisen edellytykseksi palkankorotusten rajoittamisen kevään tes-ratkaisuissa tuottavuuden pitkän aikavälin nousun tasolle eli neljään prosenttiin. Investointihalukkuuden kasvua osoittaa muun muassa se, että koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden tuonti kasvoi vuoden 1973 ensimmäisen neljänneksen aikana 28,7 prosenttia edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

Tulopoliittisella työehtosopimusratkaisulla pyrittiin siirtämään uudet suhdannevoitot sellaisinaan kapitalistien tileille. Alkaneen noususuhdanteen vaikutuksia työtätekevien taisteluedellytysten paranemiseen ei mitenkään huomioitu ammattiyhdistysliikkeen johtotasolla, vaan SAK:n puheenjohtajan johdolla mukailtiin alusta alkaen

7. Taloudellinen katsaus valtion talousarvion perustelussa.

tulopoliittisia pyrkimyksiä rajoittaa palkankorotuksia vanhan inflaatiopelottelun säestyksellä. Kuitenkin työläisten järjestäytyneisyyden huomattava kasvu ja noususuhdannevaihe loivat erinomaisen tilanteen taloudellisen taistelun kehittämiselle.

"Tulopoliittinen rintama" ja sen tavoitteet

Tulopolitiikan muodostaman talouspoliittisen linjan työväenvastaisuuden nostattaman joukkoliikkeen ja kasaantuneiden poliittisten vaikeuksien vuoksi tulopoliitikkojen huomio kiinnittyi alusta lähtien uuden kokonaisratkaisun läpiajamisen taktiikkaan ja tulopoliittisen koneiston voimistamiseen.

Työnantajat esiintyivät alusta lähtien tiiviinä rintamana STK:n suoritettua kurinpalautusta eräille jäsenilleen, jotka olivat olleet liian "myöntyväisiä" HL-ratkaisun yhteydessä. Myös työnantajien organisaatiota kehiteltiin yhtenäisemmäksi päätösvallan keskittämiseksi STK:n vuorineuvoksille.

Kesällä 1972 täydennettiin tulopolitiikan koneistoa perustamalla valtioneuvoston kanslian alaisuuteen tulopoliittinen toimisto, jonka johtoon nimitettiin tulopoliittinen virkamies Liinamaa, sekä tulopoliittinen informaatiotoimikunta, joka koostuu valtiovallan, työntekijä- ja työnantajajärjestöjen sekä taloudellisten tutkimuslaitosten edustajista. Näillä elimillä on keskeinen osuus sekä valtiokoneistossa tapahtuvassa tulopolitiikan suunnittelussa että sen käytännön toteuttamisessa. Ne toimivat tulopoliitikkojen yhteisen linjan ja taktiikan muotouttajina, tosin ei ilman sisäisiä ristiriitoja.

Kolmantena "osapuolena" tässä tulopoliitikkojen rintamassa on sosialidemokraattinen puolue- ja ay-johto.

Porvariston tuella SDP:n oikeistolainen johto on toteuttanut luokkasovintonäkemyksiin perustuvaa hegemoniapolitiikkaansa, jossa ammattiyhdistysliike muodostaa erään tärkeän voimanlähteen. Sosdem johtajat ovat avoimesti ilmaisseet pyrkivänsä ammattiyhdistysliikkeen tuella samanlaiseen hegemonia-asemaan kuin skandinaaviset veljespuolueet. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi sosialidemokraattinen ay-liikkeen johto käy neuvotteluja jatkuvasti täysin omavaltaisesti syrjäyttäen täydellisesti ay-liikkeen jäsenistön mielipiteen ja demokraattiset menettelytavat.

Tulopoliitikot alkoivat täsmentää tavoitteitaan heti HL-kierroksen jälkeen. Kokonaisratkaisun suunnittelu tapahtui jälleen epävirallisissa ja salaisissa neuvotteluissa, joihin myös ay-liikkeen korkein johto osallistui.

Ehkä keskeisimmäksi tavoitteekseen tulopoliitikot asettivat monivuotisen sopimuksen aikaansaamisen.[8] Toisena tavoitteena oli palkankorotusten ja muiden ratkaisujen taloudellisen yhteisvaikutuksen rajoittaminen tuottavuuden nousun puitteisiin. Se olisi merkinnyt noin viiden prosentin palkkaratkaisua, johon olisi lisätty eräitä sosiaalipoliittisia reformeja, joita valmisteltiin "työmarkkinajärjestöjen" asettamissa työryhmissä.[9] Myöhemmin neuvotteluihin liitettiin myös kauan vaadittun verouudistuksen suunnittelu. Kokonaisratkaisun edellytykseksi katsottiin tulopoliitikkoja miellyttävä valtion talousarvio, edellä mainitut EEC-ratkaisuun liitetyt suhdannelait ja hintavalvontavaltuudet hallitukselle sekä maataloustuloratkaisu.

Tulopolitiikan vastainen rintama voimistuu SKP:n linjan pohjalta — eräät kommunistit jarruna

Työpaikat ja ammattiosastot esittivät välittömästi tiukkasävyiset vastalauseensa tulopoliitikkojen suunnitelmien tultua julkisuuteen. Työehtosopimustavoitteita asetettiin aktiivisesti ja vaatimukset lyötiin kiinni palkkavaatimuksia myöten varsin varhaisessa vaiheessa. Syyskuun 26. asettivat Turun ja Tampereen metallityöväen

---

8. STK oli asettanut tämän tavoitteen kevätkokouksessaan -72. "Pitempiä kuin vuoden työehtosopimuksia suunnitellaan korkeilla työmarkkinatasoilla. Epävirallisia keskusteluja on jo käyty ja pian aloitettaneen viralliset neuvottelut", kertoi Helsingin Sanomat 28. 4. -72. Tämä yleinen käsitys perustui STK:n Laatusen ja SAK:n puheenjohtajan sekä eräitten muitten ammattiyhdistysliikkeen sos. dem. johtajien lausuntoihin. Myös SKP:n jäsen, SAK:n toinen sihteeri Elomaa asettui periaatteessa myönteiselle kannalle pitkäaikaisiin sopimuksiin nähden vastoin SKP:n 16. edustajakokouksen nimenomaista päästöstä. Propagandaan pitkäaikaisista sopimuksista liittyi myös SAK:laisen Lasi- ja posliinityöväen liiton valtuustossa teetetty päätös, jonka mukaan tulisi tutkia pitempien sopimuksien toteuttamismahdollisuuksia. Pitemmän sopimuskauden ehdoksi puhtaasti sosialidemokraattinen liittovaltuusto asetti kuitenkin molempia osapuolia sitovat tulo- ja hintapoliittiset päätökset. Samansuuntaisesti vaikutti SAK:n valtuustossa 19. 5. -72 läpiajettu vaatimus "nykyistä suunnitelmallisemmasta ja pitkäjänteisemmästä työehtosopimuspolitiikasta".

9. Esillä olivat työpaikkaruokailun ja työvaatetusetujen kehittäminen, ammateittain porrastetusta eläkeiästä sopiminen sekä työeläkkeeseen ja kokonaiseläkkeeseen tehtävät korjaukset.

Tulopolitiikan pitkän tähtäimen kehittelyn ohjelman mukaisesti tämän kevään kokonaisratkaisun yhteydessä piti myös sopia eräistä työryhmistä, jotka valmistelisivat seuraavaan tulopoliittisen ratkaisun sosiaalisluontoisia reformeja. Näistä mainittiin mm. lapsiperheiden tukeminen, työntekijäin asumiseen liittyvät ongelmat sekä ympäristönsuojelu.

ammattiosastot tavoitteekseen vähintään 1,30 markan yleiskorotuksen. Metallin piirikokoukset tuomitsivat niin suunnitelmat monivuotisista sopimuksista kuin EEC-hankkeetkin. Ammattiosastot vaativat myös herkkää indeksisidonnaisuutta ja muita työläisten etujen mukaisia tavoitteita sekä edellyttivät ammattiyhdistysliikkeen johdon lopettavan tulopoliittisen ratkaisun valmistelut. Ammattiosastoissa painotettiin demokraattisen päätöksenteon välttämättömyyttä työehtosopimusasioissa.

Oli selvästi muotoutumassa voimakas joukkoliike työtätekevien elinehtojen puolustamiseksi, liike, joka tehokkaasti johdettuna murskaisi tulopolitiikan. Liikkeen johtamisen ongelmien kautta ongelmat palautuvat SKP:n sisäiseen tilaan.

Perustan kommunistien toiminnalle muodosti keskuskomitean 15. 9. 72 hyväksymä tes-poliittinen kannanotto, joka konkretisoi 16. edustajakokouksen tulopolitiikan vastaista linjaa. Todettuaan tulopoliittisen kokonaisratkaisun ja monivuotisten työehtosopimusten valmistelun olevan käynnissä keskuskomitea totesi, että "yksityisen sektorin palkka- ja työehdoista sopiminen kuuluu työmarkkinajärjestöille, valtiovalta älköön siihen sekaantuko."

"Ammattiyhdistysväen yhteistoimin on torjuttava SAK:n sosialidemokraattisten huippujohtajien suunnitelmat työläisten selän takana tehtävästä kokonaisratkaisusta. Tämän vuoksi ja saatujen kielteisten kokemusten perusteella on välttämämätöntä, että SAK:n puitteissa luodaan sellainen liittojen keskinäiseen solidaarisuuteen perustuva voimaryhmittymä, joka pystyy yhtenäisellä taistelulla saamaan aikaan työläisille mahdollisimman hyvän ratkaisun." Keskuskomitea vaati edelleen yksivuotisiin sopimuksiin indeksi- tai purkavaa ehtoa ja korosti, että "sopimuskamppailun tavoitteet on asetettava yhdessä ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön kanssa ja ratkaisut tehtävä sen joukkotukeen nojaten. Jäsenistöllä täytyy olla oikeus sanoa ratkaiseva sana silloin kun on kysymys heidän taistelustaan ja sitä koskevista palkka- ja työehdoista ja niistä tehtävistä sopimuksista."

SKP hylkäsi siis SAK:n johdolla toteutettavan tulopoliittisen kokonaisratkaisun ja vaati nojautumista SAK:n jäsenistöön tes-kamppailun kaikissa vaiheissa. Keskuskomitean päätökset jäivät kuitenkin pelkiksi sanoiksi paperille ammattiliittojen kommunististen toimitsijoitten ja johtomiesten huomattavan osan kohdalla.[10] Sama koskee

---

10. Tämä kävi selväksi jo tavoitteen asettelussa. Kentällä herätti vakavaa hämmennystä useitten "kansandemokraattisten" ammattiyhdistystoimitsijoitten toiminta konkreettisten tes- ja erityisesti palkkavaatimusten valmentamiseksi. Näiden toimitsi-

Kansan Uutisia ja eräitä kd-maakuntalehtiä.[11] Sanomalehdistä vain Tiedonantaja ja Hämeen Yhteistyö nojautuivat SKP:n kahden viimeksi pidetyn edustajakokouksen ja keskuskomitean tes-poliittisiin päätöksiin.

Kommunistien keskuudessa oli jäljellä vieläkin kaksi erillistä, toisilleen vastakkaista periaatteellista ja taktista linjaa tulopolitiikan suhteen: marxilais-leniniläinen ja opportunistinen. HL-kierroksen aikana aikaisemmin tulopolitiikan myös "periaateessa" hyväksyneiden kommunislyn toteuttamista sekä maataloustuloratkaisun tekemistä. misesta, vaati Metallityöväen liiton johtava kommunisti tien taktiikaksi oli muotoutunut syvenevä ristiriita kannanottojen ja käytännön toimenpiteiden välillä: sanoissa tulopolitiikkaa vastaan, käytännössä sen puolesta.

---

joiden halitsemissa ammattiosastojen kokouksissa jätettiin palkkatavoite määrittelemättä ja otettiin päällimmäiseksi vaatimus keskitetystä ratkaisusta sinänsä sekä sopimuksiin liitettävä purkava ehto ja siihen liitettynä vaatimus hintasäännöstelystä. Selitettiin, että konkreettisen palkkatavoitteen asettaminen on ennenaikaista. Kansan Uutiset toimi samaan suuntaan sensuroimalla julkaisemistaan ammattiosastojen esityksistä palkkatavoitteet.

Myöskään SKP:n ay-poliittisessa jaostossa ei päästy konkreettiseen tavoiteasetteluun. Syyskuun puolivälissä pidetyssä ay-poliittisen jaoston kokouksessa Perä, Hauhia ym. tekivät keskuskomitean lokakuun päätöksiin perustuvan esityksen puolueen tes-tavoitteiksi, mutta enemmistöpäätöksellä tes-ohjelman valmistelu siirrettiin jaoston työvaliokunnalle, jota ei sittemmin saatu lainkaan kokoon. Puolueen jäsenten toimintaa suuntaavaksi päätökseksi jäi siten keskuskomitean vielä yleinen kannanotto ja sitä konkretisoiva SKP:n Uudenmaan piirikomitean tes-poliittinen vaatimusohjelma. Tämä muun muassa Tiedonantajan julkituoma tavoitelinja muotoutuikin pääosiltaan työläisten vaatimuksiksi laajassa ammattiosastojen käsittelyssä loppuvuoden aikana. Tärkeimmiksi tavoitteiksi muodostuivat vaatimukset yksivuotisesta sopimuksesta, vähintään 1,30 markan yleiskorotuksesta, indeksisidonnaisuudesta, sopimusturvan parantamisesta, palkkaerojen supistamisesta ja luottamusmiesoikeuksien laajentamisesta.

Työläiset ja SKP:n luokkakantaiset voimat lähtivät siitä, että palkankorotuksen on korvattava edellisellä sopimuskaudella toimeenpantujen hintojen, maksujen ja verojen korotusten reaaliansioita alentava vaikutus, että siinä on kompensoitava edessä olevat vastaavat korotukset, ja että näiden päälle tulee varsinainen uusi palkankorotus, jolla pyritään työläisten reaaliansioitten nostamiseen ja työtätekevien kansantulo-osuuden lisäämiseen. Tämä olisi edellyttänyt 1,30 markan yleiskorotusta.

Palkankorotus on työläisille ensi sijassa korvausta hintatason noususta. Siksi yleiskorotus määräytyy ennen muuta hintojen ja palkkojen suhteesta. Muut sopimuskorotukset kuten ylityö- ja erilaiset olosuhdelisät ovat korvausta epämukavista ja kohtuuttomista työajoista ja -olosuhteista — eivät hintojen noususta. Epäoikeudenmukaisuuksien korvaamisesta saatuja lisiä ei voida huomioida palkkojen yleiskorotusta määriteltäessä, vaan ne on saatava sen lisäksi.

Tulopoliitikkojen suosimat työnantajien laskelmat kokonaispalkkakustannuksista, niin sanottu potti-ajattelu, on työläisten huomion harhaanjohtamista pois taloudellisen luokkataistelun

Neuvottelutahti tiivistyy — työläisten vaatimukset syrjäytetään

Virallisesti tulopoliittiset neuvottelut aloitettiin syyskuun alussa heti Sorsan hallituksen tultua muodostetuksi. Liinamaa tapasi ensin pääministerin ja sopi sen jälkeen valtakunnansovittelijain kanssa tulopoliittisten neuvottelujen aikataulusta ja taktiikasta.

Etualalle nousivat ensiksi EEC-ratkaisuun liitetyt kysymykset hintavalvonnasta ja suhdannetasauslaeista. Näiden lisäksi valmisteltiin valtion tulo- ja menoarviota, eläke- ja verouudistuksia sekä maataloustulolakia. Nämä kysymykset asetettiin tulopoliittisen palkkaratkaisun

---

keskiöstä, palkankorotuksista. Alhaisia palkankorotuksia ei voida "ostaa" millään muilla työnantajien laskemilla lisäkustannuksilla myymättä työläisten reaaliansioita.

Kapitalistit pyrkivät kuitenkin jatkuvasti, riippumatta palkankorotusten suuruudesta, maksimoimaan voittonsa ja muuttamaan kansantulon jakosuhteita pääoman hyväksi muun muassa korottamalla hintoja. Käytäntö on osoittanut, että tulopolitiikan kaudella hintasäännöstely on ollut varsin näennäistä ja inflaatio on kiihtynyt entisestään — päinvastoin kuin tulopolitiikan porvarillis-reformistiset puolustelijat ovat väittäneet. Siksi kysymys reaaliansioitten turvaamisesta ja hintasäännöstelystä on työläisille tärkeä.

Torjuessaan tulopoliitikkojen sopiman ja toteuttaman hintasäännöstelyn merkityksen yliarvioimisen työläiset vaativat palkkojen sitomista elinkustannusten nousuun. Tehokas indeksisidonnaisuus toteutetaan ylikompensaatioperiaatteella siten, että jo palkkojen korotuksissa varaudutaan esimerkiksi kahden prosentin hintojen nousuun ja kun elinkustannusindeksillä mitattu hintojen nousu on syönyt tämän varauksen palkkoja korotetaan aina uudestaan kahdella prosentilla. Tällainen indeksisidonnaisuus on myös tehokkain tapa rajoittaa hintojen nousua, koska kapitalistit tietävät hintojen nousun johtavan automaattisesti palkkojen tarkistukseen.

Sitävastoin useitten ammattiyhdistyskommunistien ja Kansan Uutisten propagoima purkava ehto ei turvaa palkkojen nousua, vaan johtaa sopimusten raukeamiseen elinkustannusindeksin ylitettyä tietyn kynnyksen, minkä jälkeen aloitetaan neuvottelut uusista sopimuksista. Tulopolitiikkaan sitoutuneiden reformististen ammattiyhdistysjohtajien johdolla käytävät neuvottelut eivät kuitenkaan takaa mitään perustaa myönteiselle palkkakehitykselle. Tuskin milloinkaan työläisten palkankorotuksia on mitätöity niin tehokkaasti kuin vuoden -56 yleislakon jälkeen purkuehtoa sovellettaessa.

11. Viime vuoden lopulla julkaistiin Kansan Uutisissa kaksi huomattavaa linjakirjoitusta. Toinen oli laaja artikkeli purkuehdon puolesta, joka paitsi perustui virheellisiin käsityksiin indeksisidonnaisuuden haitoista käytännössä suuntasi keskustelun näiden kahden reaaliansioitten turvaamismenetelmän vertailuun, vaikka kaikki voimat olisi pitänyt keskittää tulopolitiikan vastaisten yleistunnusten, erityisesti markkalinjan palkkavaatimuksen, läpiajamiseen.

edellytyksiksi etujärjestöjen vastauksissa Liinamaan kyselyyn tilannearviosta lokakuun alussa.

11. 10. annettiin valtion budjettiesitys, jossa ennusteltiin "valoisia suhdannenäkymiä". Budjettiin liitetyssä taloudellisessa katsauksessa arvioitiin muun muassa yritysten voittojen nousevan vuonna -73 kymmenellä prosentilla ja edellytettiin palkkojen korotukseksi huhtikuussa -73 neljä prosenttia eli tuottavuuden pitkän aikavälin nousua vastaava määrä. Hintojen nousu arvioitiin budjetissa seitsemäksi prosentiksi.

Toinen oli Simo Elomaan kirjoitus otsikolla "SAK:n tes-politiikan peruslinjat määriteltiin edustajakokouksessa". (KU 2.12.72).

Kirjoituksessaan Elomaa asettui tukemaan varauksetta viime vuosien tulopoliittista linjaa ja sos. dem. johtajien saneluratkaisuja: "työläisten palkka- ja työehtoja on kyetty viime vuosina parantamaan enemmän kuin aikaisemmin. Tilastojen mukaan palkansaajien realiansiot ovat vuodesta 1969 alkaen ja menossa oleva vuosi mukaan luettuna kohonneet keskimäärin 4—7 prosenttia vuodessa... Olisiko näin tapahtunut, jos harjoitettu ay-politiikka olisi ollut pielessä ja jos liike olisi ajautunut sellaiseen johtajavaltaisuuteen kuin jotkut väittävät? Varmasti ei." Elomaa syytti "SKP:n vähemmistöä" sos. dem. johtajien perusteettomasta mustamaalauksesta ja valittelee, etteivät sos. dem. johtajat ole olleet valmiit aivan niin työväenehtoiseen yhteistoimintaan kuin kommunistit olisivat toivoneet.

Kuitenkin SKP on päätöksissään tuominnut jyrkästi maassa harjoitetun tulopolitiikan työläisten etujen vastaisena ja vaatinut demokratian kunnioittamista ammattiyhdistysliikkeen kaikessa toiminnassa. Elomaa ei maininnut sanallakaan SKP:n päätöksistä tai linjasta eikä arvostellut tavullakaan työnantajia.

Elomaa vaati yhteisten tavoitteiden asettamista ammattiyhdistysliikkeen sos. dem. johtajien kanssa ja piti sitä aivan mahdollisena. "Näin ja vain näin voidaan luoda edellytykset menestykselliselle työehtosopimuskamppailulle". Elomaa hyökkäsi palkkojen indeksisidonnaisuutta vastaan ja asetti tes-kierroksen yleistavoitteeksi "keskitetyn ratkaisun", jolla turvataan myös työväen etujen mukainen sosiaali- ja lainsäädännöllinen uudistustyö."

SKP oli kuitenkin aivan toisella kannalla. Puolue, jonka jäsen Elomaakin on, vaati nimenomaan SAK:n sosdemjohtajien tuella toteutettavan kokonaisratkaisun torjumista ja nojautumista työväen joukkoihin kentän tavoitteiden läpiviemiseksi. Elomaa ei viitannut sanallakaan joukkoliikkeen mahdollisuuksiin, vaan edellytti asioitten "ratkaisemista neuvottelemalla ryhmien kesken". Puolue oli myös indeksiehdon kannalla ja vaati lainsäädännöllisten uudistusten erottamista tes-ratkaisusta — päinvastoin kuin Elomaa. Elomaan mielestä konkreettisen palkkatavoitteen asettaminen "on ennenaikaista, koska monet asiaan vaikuttavat tekijät ovat vielä tuntemattomia." Tässä hän viittasi hallitus- ja eduskuntatason valmistelemiin tulopoliittisen kokonaisratkaisun kynnyskysymyksiin.

Kirjoituksessaan Elomaa hylkäsi jokaisessa oleellisessa kohdassa SKP:n kannat ja asettui valmisteilla olevan tulopoliittisen ratkaisun tueksi sanankääntein, jotka STK oli valmis allekirjoittamaan. Tämän tyyppinen puoluepäätösten vastainen asennoituminen ei ollut vierasta useille muillekaan kommunistisille ammattiyhdistystoimitsijoille.

SAK:n palkkavastaavien kokouksessa lokakuun puolivälissä pohjustettiin tulopoliitikkojen suunnitelmia. Kokous jätti kaikki tes-tavoitteet määrittelemättä, mutta sosdem johtajien ja useimpien kommunistienkin puheissa korostettiin "keskitetyn työmarkkinaratkaisun" välttämättömyyttä[12] ja sen edellytyksenä pysyvien hintasäännöstelyvaltuuksien säätämistä, suhdannetasausmenettelyn toteuttamista sekä maataloustuloratkaisun tekemistä.

STK:n johto korosti puolestaan EEC-ratkaisua tulopoliittisten neuvottelujen etenemisen ehtona. Työnantajapiirit arvostelivat propagandassaan myös hintasäännöstelyä "periaatteellisista" lähtökohdista. SAK:n ja STK:n suuret neuvottelukunnat kokoontuivat lokakuun aikana kaksi kertaa työläisten tietämättä lainkaan mistä SAK:n johto neuvottelee. Samanaikaisesti hallitustasolla riideltiin hintavalvontalain ja maataloustuloratkaisun yksityiskohdista, EEC-ratkaisu siirtyi kerran toisensa jälkeen ja poliittinen jännitys kohosi selvästi.

SAK:n ja STK:n työryhmä julkaisi marraskuun alussa "arvion", jonka mukaan reaaliansiot nousevat tulopoliittisella HL-kaudella 4,2 prosenttia.

Työläisten vaatiessa yhä laajemmin tulopolitiikan hylkäämistä ja reaaliansioitten nousun turvaavien sopimusten läpiviemistä työväen joukkovoimaan nojautuen ja johtotason reformistien neuvotellessa kulissien takana tulopoliittisen kokonaisratkaisun käytännöllisestä kokoamisesta, vaati Metallityöväen liiton johtava kommunisti Ilmari Kosonen neuvottelujen aloittamista ammattiyhdistysliikkeen johtavien kommunistien ja sosialidemokraattien välillä yhteisistä tavoitteista, jotka hän katsoi mah-

---

12. Tehokkaimmin palkankorotuksiin päästään luonnollisesti vain työväen voimat yhtenäiseen joukkotaisteluun keskittäen. Periaatteessa työläisillä on vain myönteinen suhtautuminen keskitettyihin työehtosopimusratkaisuihin, mutta puhuessaan keskitetystä ratkaisusta tulopoliitikot eivät suinkaan tarkoita työväen joukkovoiman keskittämistä mahdollisimman hyvien tulosten ulosmittaamiseksi, vaan päätösvallan keskittämistä tulopoliitikkojen pienelle piirille — pois työläisiltä.

Viime vuosina tulopoliittisia kokonaisratkaisuja on valmisteltu nimenomaan keskitetyn ratkaisun nimissä. Reaalinen tilanne ammattiyhdistysliikkeessä on sellainen, ettei SAK:n korkeimmalle johdolle keskitetty päätösvalta voi johtaa muihin kuin tulopoliittisiin ratkaisuihin ja juuri työläisten joukkovoiman eliminoimiseen tehtäviin "keskitettyihin ratkaisuihin". Tulopoliittisen "keskittämisen" vaihtoehdoksi työläiset asettavat joukkoliikkeen voimaan nojautuvan yhtenäisen tes-kamppailun, joka kaikissa vaiheissaan perustuu jäsenistön mielipiteisiin ja laajaan demokraattiseen tavoiteasetteluun.

Pyrkiminen "keskitettyyn ratkaisuun" ammattiyhdistysliikkeen johtatasolla on viime vuosina ainoastaan helpottanut tulopolitiikan valmistelua ja toteuttamista lamauttaessaan työläisten omaehtoista tavoiteasettelua ja joukkoliikettä.

dollisiksi löytää "avoimen keskustelun kautta". Puheenjohtaja Hämäläinen ja STK:n johtajat vaativat hallitukselta nopeaa EEC-kysymyksen ratkaisua juuttuneen neuvottelutilanteen laukaisemiseksi.

Muutoksia tulopoliitikkojen tilannearviossa heijastivat sosdem johtoisten Metalli- ja Paperiliiton asettuminen yksivuotisen työehtosopimuksen kannalle 20. joulukuuta. Tätä ennen oli muun muassa Turun ammattiyhdistysväen lujahenkinen yhteiskokous toistanut työläisten tulopolitiikan vastaiset tavoitteet ja Tampereella, Turussa ja Helsingissä oli järjestetty mittavat joukkoesiintymiset EEC:tä vastaan.

Ennen vuoden vaihdetta eduskunnalle annettiin hallituksen esitykset hintavalvontalaeiksi sekä suhdannetasauslaeiksi. Ne olivat sisällöltään suurpääoman vaatimusten mukaisia, ja merkitsivät muun muassa hintasäännöstelyn vesittämistä entisestään. SKDL:n eduskuntaryhmä jätti rinnakkaislakiesitykset näille hallituksen esityksille, joitten perusteluissa mainittiin niiden liittyvän EEC-ratkaisuun.

Tulopoliitikkojen taktiikan muutos

Vuoden 1972 lopulla Hämäläinen totesi, ettei SAK ole vielä millään tavoin lyönyt lukkoon palkka- ja työehtosopimusta koskevia tavoitteitaan. Samalla Hämäläinen moitti hallitusta viivyttelystä EEC-asiassa. Myös Laatunen totesi työmarkkinaneuvottelujen odottavan EEC-ratkaisua. Kuitenkin eduskunnalle annetut hintavalvonta- ja suhdannetasauslakiesitykset herättivät ristiriitoja porvarillistenkin puolueiden keskuudessa hidastaen niiden käsittelyä. Liinamaa totesi juuri näiden kysymysten muodostavan esteen tulopoliittisten neuvottelujen etenemiselle. Liinamaa ounasteli myös tes-ratkaisun uusien peruslinjojen etsimisen välttämättömyyttä, ellei asiassa päästä nopeasti eteenpäin.

Vuoden 1973 alkupäivinä tulopoliittisen ratkaisun valmistelua yrittivät auttaa ammattiyhdistysliikkeen näkyvät johtomiehet Hämäläinen, Penttilä, Oivio ja Hautala, jotka hoputtivat hallitusta saattamaan pikaisesti päätökseen ainakin hintavalvontalain käsittelyn. Hautala totesi "SAK:n jäsenistön kannanottojen tes-tavoitteista riippuvan siitä, miten eduskunta ratkaisee elinkustannusten säätelyyn tarvittavat valtuuslait". Hautala ei mainitse sanaakaan ammattiosastoissa asetetuista työläisten tavoitteista, vaan itse asiassa kiistää tavoitteita asetetun pyrkien luomaan edellytyksiä ylätason tulopoliittisille

neuvotteluille. Hautalan lausunnon demagogisuus paljastuu siinäkin, ettei hän sanallakaan viittaa vaaditun hintasäännöstelylain sisältöön, vaikka sen kelvottomuus oli muun muassa SKP:n päätöksissä todettu.

Tammikuun puolivälissä jo kaavailtiin uusia vaihtoehtoja tulopoliittiselle kokonaisratkaisulle: yksivuotista palkkasopimusta ja useampivuotista sopimusta muilta osin, HL-sopimuksen jatkamista, jne. Keskusjärjestötasoiset neuvottelut saatettiin uudelleen alkuun "epävarmuuden tilassa".[13]

Tammikuun lopussa luovuttiin hallituksen esittämästä hintavalvontalaista ja alettiin valmistella silloisen lain jatkamista vuodella. Samanaikaisesti työpaikoilta vaadittiin viimeinkin tavoitteiden asettamista liittojen johtoportaissa ja SAK:ssa ammattiosastojen esitysten pohjalta. Vastoin Kumi- ja Nahkatyöväen Liiton puheenjohtajan Väinö Huhtamäen konkreettista esitystä SAK:n hallitus päätti 29. 1. 73 lykätä tes-tavoitteiden valmistelun työvaliokuntansa tehtäväksi. Ammattiliittojen sosdem johtajat jarruttivat tavoitteiden asettamista liitoissa odotellen kokonaisratkaisun valmistumista.[14]

Tässä vaiheessa muotoutui yleinen käsitys EEC-ratkaisun siirtymisestä toistaiseksi ja tulopoliitikkojen huomio kiintyi lähinnä hintasäännöstelykysymykseen sekä maataloustuloratkaisuun, josta kiisteltiin kepulaisten ja sosdemien kesken hallituksen sisällä. Sopimuskauden ja hintavalvontalain tapaan maataloustulolaki oli voimassa vain maaliskuun loppuun. Monivuotiset sopimukset katsottiin myös jo laajemmin mahdottomiksi. Kentän vaatimusliike muodosti kuitenkin yhä kasvavan esteen koko tulopoliittiselle ratkaisulle.

Metallityöväen liiton valtuustossa 16. helmikuuta jätettiin tavoitteet edelleen määrittelemättä, mutta pohjustettiin tietä tulopolitiikalle esittämällä edelleen "keskitettyä" ratkaisua SAK:n johdolla. Samaan tapaan toimittiin useimmissa muissakin liitoissa. Kentän tavoitteiden jatkuva syrjäyttäminen ja keskusjärjestö- ja liittotason

---

13. Samanaikaisesti otettiin käyttöön jälleen antikommunistiset provokaatiot voimistuvan tulopolitiikan vastaisen yhteisrintaman hajottamiseksi. Demari kirjoitti suurieleisesti "SKP:n suunnittelemasta kuuman kevään räjähdysmäisestä lakkovyörystä". Sos. dem. johtajat esiintyivät useissa yhteyksissä räikeästi kommunisteja ja erityisesti "jyrkän siiven taistolaisia" vastaan.

14. Kentän aktiivisuuden seurauksena Demarissa ja Kansan Uutisissa julkaistiin ilmoitus, jonka mukaan SAK:ssa ei enää vastaanoteta eri alojen työläisten lähetystöjä, vaan kaikki asiat hoidetaan kirjeenvaihdolla työpaikoilta ammattiosastoihin, liittoihin ja viimein keskusjärjestöön. Näin ei työläisten mielipiteet pääse häiritsemään yhdessä työnantajien kanssa tulopolitiikkaa valmistelevia ammattiyhdistysjohtajia.

neuvottelut ilman tavoitteita herättivät jatkuvasti laajenevaa tyytymättömyyttä työpaikoilla. Sen seurauksena Metallin valtuusto asetti ensimmäisenä liittona palkkatavoitteensa helmikuun viimeisenä päivänä.

Valtuuston sosdem enemmistön äänin syntyneessä päätöksessä sivuutettiin häikäilemättä ammattiosastojen vaatimukset ja korotustavoitteeksi asetettiin 75 penniä, johon oli laskettu kaikki työnantajien palkkakustannuksiksi laskemat tekijät. Valtuuston kommunistisen ryhmän enemmistö oli valmis hyväksymään 75 pennin yleiskorotuksen, mutta äänesti kuitenkin 80 pennin puolesta kun selvisi sosdemien tarkoittavan omalla esityksellään niin sanottua kokonaispottia.

SKP:n linjaa noudattavat kommunistiset valtuuston jäsenet jättivät päätökseen eriävän mielipiteensä ja vaativat 1,30 markan yleiskorotusta ja muita ammattiosastojen vaatimuksia myös liiton tavoitteiksi. Kommunistisen ryhmän sisällä käytiin kova kamppailu Ilmari Kososen uhatessa jopa erottaa ryhmästä ne puolueen jäsenet, jotka eivät suostu luopumaan työpaikkojensa tavoitteista tulopolitiikkaa palvelevan tinkimislinjan hyväksi.

Työläisten palkkataistelut jatkuivat läpi talven viranomaisten ilmoittaessa uusista hintojen korotuksista lähes päivittäin.

SAK:n johdolla toteutettavaksi suunniteltu tulopoliittinen kokonaisratkaisu kaatui 6. maaliskuuta SAK:n hallituksen todetessa, ettei edellytyksiä kokonaisvaltaiseen keskitettyyn ratkaisuun ole olemassa, vaan neuvottelut on käytävä liittokohtaisina. Kentän luja kamppailu ja kommunistien toiminta eduskunnassa saavuttivat ensimmäisen voiton. Uudessa tilanteessa tulopoliitikot pyrkivät ajamaan ammattiliitot yksitellen tulopoliittisiin sopimuksiin. STK:n Laatusen luvattua lähinnä rohkaisumielessä tärkeimpien liittojen sosdem johtajille, ettei ensimmäisenä allekirjoitetun sopimuksen tasoa tulla jatkossa ylittämään, alettiin kuumeisesti pehmittää metalli- ja paperiteollisuuden työntekijäliittoja tulopoliittiseen päänavaukseen.

Osa kommunisteista tinkimislinjalle

Valmisteltaessa 24. helmikuuta pidettyä SKP:n keskuskomitean kokousta paljastui, että SAK:n hallituksen kansandemokraattisen ryhmän nimissä oli jo joulukuussa jätetty SAK:n sosdem johtajille esitys yhteisiksi tes-tavoitteiksi. Sosdem johtajien kanssa yritettiin sopia tavoitteista kommunistien nimissä SKP:n keskuskomitean,

poliittisen toimikunnan tai ay-jaoston tietämättä asiasta mitään.

Sosdemeille jätetty esitys sisälsi muun muassa 80 pennin yleiskorotustavoitteen, muita normaaleja tes-tavoitteita sekä merkittäviä, vain hallituksen ja eduskunnan myötävaikutuksella toteutettavia sosiaali- ja talouspoliittisia tavoitteita, muun muassa eläke-, vero- ja asuntopoliittisia reformeja.

"Yhteistyöesitys" oli tyypillinen tulopoliittisen kokonaisratkaisun malli, jyrkässä ristiriidassa SKP:n päätösten kanssa ja se syrjäytti kokonaan työläisten vaatimukset markkalinjan palkankorotuksesta. Tinkimislinjan pää oli avattu: ensin jo omassa piirissä tingitään työläisten vaatimuksista, sitten pudotetaan osa 80 pennistä neuvotteluissa sosdemien kanssa ja "kovassa kamppailussa" työnantajien kanssa päädytään tulopoliittiseen ratkaisuun myös palkankorotuksen osalta.

SKP:n tes-tavoitteiden asettelu kuvaa hyvin puolueen työpaikkatyön ja ammattiyhdistyspolitiikan tilaa. Yli kaksi kuukautta sen jälkeen kun SAK:n hallituksen "kansandemokraatit", jotka kaikki ovat SKP:n jäseniä, olivat jättäneet esityksensä SAK:n sosdemeille keskuskomitean enemmistö päätti "tukea SAK:n hallituksen kansandemokraattisen ryhmän esityksiä... ammattiyhdistysliikkeen yhteisten työehtosopimustavoitteiden aikaansaamisesta". Keskuskomitean enemmistö katsoi esityksen myös vastaavan SKP:n 16. edustajakokouksen ja keskuskomitean päätösten viitoittamaa linjaa ja turvaavan muun muassa viiden prosentin reaaliansioitten nousun.

Puolueen useitten johtomiesten pyrkimyksiä hallitsi edelleen jo fraasinomainen pyrkimys "työväenluokkaa yhdistäviin" yhteisiin tavoitteisiin sosdem johtajien kanssa, jotka kaiken aikaa valmistelivat tulopoliittista kokonaisratkaisua ja esiintyivät päivittäin jopa pilkallisesti kommunisteja vastaan. Oli selvää, että puolueen edustajakokouspäätösten viitoittama linja nojautumisesta joukkoihin ja tulopolitiikkaan sitoutuneitten sosdem johtajien paljastamisesta oli kestävä perusta työehtosopimuskamppailulle, mutta nyt se virallisestikin hylättiin.

Puolueen linjasta luopuminen heikensi vakavasti tulopolitiikan vastaisen joukkoliikkeen mahdollisuuksia ja kasvatti epäluottamusta puoluetta kohtaan. Tilanteessa vain Tiedonantaja ja Hämeen Yhteistyö puolustivat tinkimättä puolueen linjaa ja sen mukaista nojautumista ammattiosastojen vaatimuksiin ja joukkoliikkeen voimaan.

Puolueen ammattiyhdistyspoliittisen johtotyön tilaa kuvastaa myös se, että helmikuun keskuskomitean kokousta valmistellut ay-jaoston kokous jäi jaoston viimei-

seksi kokoukseksi koko kevään aikana. Työvaliokuntaa puolueen ay-jaostolla ei ollut lainkaan. Niinpä kommunisteille ei muodostunutkaan mitään yhtenäistä linjaa kevään tes-kamppailussa eikä edes kommunistijohtoisten ammattiliittojen kesken saatu syntymään yhteistoimintaa.

Liittojen tavoiteasettelu kentän paineessa

Keskitetyn tulopoliittisen ratkaisun kaatuminen asetti ammattiliittojen sosdem johtajat uudenlaisen vastuun eteen. Se johtikin varsin kireän ilmapiirin vallitessa liittojen palkkatavoitteiden tarkistuksiin. Metalli- ja Kemianliitto asettivat 75 pennin yleiskorotustavoitteen muun taamassa näitten liittojen sosdemryhmissä — useat sosiademokraatitkin pitivät 75 pennin tasoa riittämättömänä. Se vakiintui kuitenkin useimpien liittojen palkkatavoitteeksi.

Metallin valtuustossa kommunistisen ryhmän enemmistö hyväksyi "yhteisen" 75 pennin tavoitteen ja työpaikkojen mielipiteisiin nojautuvat markkalinjan vaatimukset vaiennettiin kovin ottein jo ryhmässä.

Elintarviketyöläisten liitto vaati 85 penniä ja Rakennustyöläisten liitto 1,01 markkaa. Sosdem enemmistöinen Maaseututyöväen liitto asetti noin markan yleiskorotustavoitteen ja Kumi- ja nahkatyöväen liitto 1,30 markkaa ammattiosastojensa esitysten mukaisesti.

Keskitetyn tulopoliittisen kokonaisratkaisun edellytysten hajottua työnantajien, valtiovallan ja sosdem johdon edustajat ajattelivat ajavansa tulopoliittisen palkkaratkaisun lävitse liittokohtaisesti lähtien tinkimään yleiseksi muodostuneelta 75 pennin tasolta. Liinamaa lohdutteli hermoilevia työnantajapiirejä toteamalla, että "liittokohtaistakin tietä voidaan päästä tuloksiin." Työnantajat katsoivat, ettei liittokohtaisiin ratkaisuihin voida liittää sosiaalipakettia ja toisaalla sosdem johtajat korostivat eduskunnassa vaikeuksiin joutuneen valtalain hyväksymisen olevan "ainoa keino tes-ruuhkan purkamiseen". Taistelu palkankorotuslinjasta ja sen rinnalla valtalain kohtalo nousivatkin kamppailun keskipisteeseen kun viimeinen sopimusviikko alkoi.

Hämäläinen asettui jälleen avoimesti työläisten reaaliansioitten kohottamispyrkimyksiä vastaan saarnatessaan SDP:n puolueneuvostossa yli 10 prosentin palkankorotusten johtavan ainoastaan inflaation kiihtymiseen. Hän suositteli noin kuuden prosentin linjaa. Hämäläisen hyökkäys suuntautui myös niitä ammattiliittojen sosdem joh-

tajia vastaan, jotka kentän paineessa olivat nostaneet palkkatavoitteensa tämän tason yläpuolelle.

Sopimuksettomaan tilaan ajautuminen näytti väistämättömältä Kokoomuksen ja RKP:n äärioikeistolaisten kaadettua valtalain 23. helmikuuta. Myös maataloustuloratkaisu oli edelleen auki.

Liinamaan ja Sorsan tuella taivuteltiin kuumeisesti erityisesti Metalli- ja Paperiliiton johtajia avaamaan tulopoliittinen tes-linja, mutta tämän esti kentän yhtenäinen esiintyminen tulopolitiikan vastaisin tunnuksin.

Joukkoliike ravistelee tulopoliitikkoja

Työpaikkakohtaiset palkkataistelut olivat jatkuneet lakkaamatta vuoden vaihteen jälkeen. Työnantajat turvautuivat yhä röyhkeämmin pakkolomautuksiin ja työsulkuihin. Pienempiä mielenosoituslakkoja työläisten tesvaatimusten tueksi puhkesi jo maaliskuun alussa. Ensimmäinen laaja tulopolitiikan vastainen mielenosoituslakko järjestettiin Turun alueella 26. maaliskuuta.

Täysin yksimieliseen joukkoesiintymiseen osallistui yhteensä 20 000 työläistä metalli-, rakennus-, elintarvike-, vaatetus-tekstiili- ja kunnanaloilta. Yksimielisessä kannanotossaan turkulainen työväki vaati tulopolitiikasta luopumista ja ammattiosastojen esitysten viemistä läpi työväen joukkovoimalla. Mielenosoituskokous tuomitsi jyrkästi hallituksen nöyristelyn Kokoomuksen edessä valtalain käsittelyn yhteydessä ja vaati ammattiliittoja turvaamaan vakaan hintatason sopimusteitse sitomalla palkat sataprosenttisesti elinkustannusindeksiin.

Seuraavana päivänä olivat mielenosoituslakossa Tampereen metalli- ja Nokian kumitehtaat, Uudenkaupungin telakka, Jyväskylän metalli ja monet muut työpaikat. Sen jälkeen mielenosoitusliikehdintä levisi kaikkiin teollisuuskeskuksiin. Taisteluhenkisten joukkokokousten päätöksissä vaadittiin ammattiliittoja tarkistamaan tes-tavoitteensa ammattiosastojen esitysten mukaisiksi ja suuntaamaan koko järjestäytyneen ammattiyhdistysväen voima työnantajia vastaan reaaliansioitten nousun turvaavien sopimusten saamiseksi.

Työläisten suuttumusta syvensi hallituksen toimenpiteet hintasäännöstelyn edelleen vesittämisessä Kokoomuksen vaatimusten mukaisesti. Valtuuslaki hyväksyttiin lopullisesti 29. maaliskuuta ja siinä siirrettiin jälleen huomattava määrä tuotteita pelkän ilmoitusmenettelyn piiriin. Samalla sovittiin vuokrasäännöstelyn purkamisesta vuoden -74 alusta.

Tulopoliittista päänavausta yritettiin metallissa juuri sopimuksettoman tilan alkaessa, mutta kasvavan joukkoliikkeen oloissa metallin valtuusto hylkäsi yksimielisesti työnantajien 44 pennin tarjouksen ja päätti samalla valtakunnallisen työnseisauksen järjestämisestä. Neuvottelut katkesivat metalli-, paperi-, kumi- ja vaatetus-tekstiilialoilla. Useimmilla aloilla ei oltu päästy vielä neuvottelujen alkuunkaan ja useita lakkovaroituksia annettiin myös virkamies- ja toimihenkilösektorilla. Esille tullut työnantajien runsaan 40 pennin eli seitsemän prosentin palkkalinja tuomittiin jyrkästi työpaikoilla.

"Työläisten päättäväinen esiintyminen on ajanut työnantajien ja reformististen ay-johtajien suunnitelmat viidennestä tulopoliittisesta ratkaisusta suuriin vaikeuksiin. Työläisten joukkoliikkeessä on voima, joka kykenee murtamaan tulopolitiikan ja ajamaan työläisten vaatimukset läpi", kirjoitti Tiedonantaja 6. 4. ja varoitti samalla siitä, että kulissien takana haetaan edelleen kuumeisesti uusia mahdollisuuksia tulopoliittisten linjaratkaisujen tekemiseen.

Seuraavana päivänä osallistui lakkoihin 200 000 eri alojen työläistä kaikkialla maassa. Liinamaan sekä puolue-, hallitus- ja ammattiyhdistystason sosdemien johdolla yritettiin jatkuvasti painaa metallia päänavaajaksi tulopoliittiselle linjalle, johon muut liitot sen jälkeen voitaisiin yksitellen pakottaa. Tulopoliitikot valmistelivat myös SAK:n ja STK:n puuttumista jälleen peliin keskusjärjestötasoisella ratkaisulla. Nämäkin kaavailut kaatuivat työpaikoilla kuohuvaan joukkoliikkeeseen.

Yhdeksän prosentin linja runnotaan läpi

Tes-kierroksen päänavaus tapahtui yllättäen ja meillä erikoislaatuisella tavalla, kun 11. huhtikuuta päätettiin 110 000:tta valtion virkamiestä ja työntekijää koskevasta sopimuksesta. Sen mukaan julkisen sektorin palkkoja korotettiin noin yhdeksällä prosentilla, vaikka esimerkiksi rautatieläiset saivatkin huomattavasti tätä suuremmat palkankorotukset.

Julkisen sektorin sopimusta olivat tekemässä myös Hämäläinen ja Laatunen, joka ilmoitti välittömästi työnantajien pitävän kiinni avatusta linjasta. Hallitus totesi samana yönä pitävänsä välttämättömänä, että muutkin palkkaratkaisut tehdään nyt solmitun linjan mukaisesti.

Päänavauksen jälkeen tulivat nopeasti esiin metalli-, paperi-, liike-, kunnan- ja satama-aloilla valmiiksi neuvotellut sopimusesitykset, jotka liikkuivat kahdeksan—yhdeksän prosentin tuntumassa. Virkamiesjärjestöistä

puhtaasti sosdem johtoinen, SAK:lainen VTY hyväksyi ensimmäisenä valtion ratkaisun. Ministeri Niskasen mukaan valtion keskimääräinen palkankorotustaso on 8,3 prosenttia ja sen päälle 0,7 prosentin lomaltapaluurahan korotus.

Teollisuuden ensimmäisenä sopimuksena syntyi paperialan sopimus 16. 4. Sen ilmoitettiin noudattelevan julkisen sektorin linjoja. Kuitenkin paperityöläiset olivat saavuttaneet sopimuksettoman tilan tehokkaan taisteluvaiheen aikana yleisesti 40—50 pennin korjaukset palkkoihinsa ja sen lisäksi uusi sopimus sisälsi tarkemmin erittelemättömiä lisäkorotuksia.

Metallin työnantajien tarjoama 63 pennin sopimus lähetettiin jäsenäänestykseen valtuuston sosdem enemmistön suositellessa sen hyväksymistä. Kommunistit kehottivat äänestämään EI sen jälkeen kun kommunistisen ryhmän enemmistö oli tinkinyt liiton tavoitteen 70 penniin sosdem johtajien vaatimuksesta. Satama- ja liikealojen vastaavantasoiset sopimukset alistettiin jäsenkäsittelyyn, mutta kunnanalan sopimus hyväksyttiin ilman jäsenkäsittelyä.

Työläisten reaaliansioitten laskuun tähtäävän yleislinjan mukaisia sopimusesityksiä sorvattiin nopeasti myös useilla muilla aloilla. Liiketyöntekijöille tarjottiin kaksivuotista esitystä, joka lähetettiin jäsenkäsittelyyn liiton sosdem johtajien hyväksymissuosituksin. Ammattiosastojen käsittelyssä valtaenemmistö Liikeliiton jäsenistä tuomitsi sopimusesityksen, mutta silti se hyväksyttiin liiton päättävissä elimissä. Satamatyöläisten murskaava enemmistö, yli 87 prosenttia, hylkäsi AKT:n sosdem johtajien suosittelema sopimusesityksen.

Hämmennystä herätti kommunistijohtoisen Puuliiton liittotoimikunnan kanta sen suositellessa hyväksyttäväksi työnantajien 52 pennin tarjousta. Rakennusalalla tilanne kiristyi neuvottelujen polkiessa paikallaan työnantajien tarjottua vain 50 penniä. Eräille sivualoille oli julistettu lakonuhat ja voimalaitostyömaat menivät lakkoon jo huhtikuun alussa. Samalla paljastui työnantajien viipalointitaktiikka niiden tarjotessa kommunistijohtoisille liitoille selvästi huonompia sopimuksia kuin sosdemien johtamille aloille.

SKP:n poliittinen toimikunta totesi 18. 4., että ”julkisuuteen saatettu noin yhdeksän prosentin sopimustaso ei turvaa reaaliansioitten nousua, koska inflaatio, hintojen, maksujen ja verojen nousu jatkuu yli kymmenen prosentin vuosivauhdilla”. Poliittisen toimikunnan päätöksen mukaan kommunistinen puolue ”antaa kaiken tukensa työläisille ja ammattiliitoille taistelussa reaalipalkkojen korottamisen puolesta”.

Ratkaisevaksi käänteeksi tulopoliitikkojen yleislinjan hyväksi muodostui metallin jäsenäänestys, jossa porvarillis-sosialidemokraattisen massiivisen propagandan jälkeen metallityöläisten enemmistö äänesti 63 pennin sopimuksen puolesta. Tulopoliitikot selittivät äänestystuloksen luottamuslauseeksi sosdem johtajien ammattiyhdistyspolitiikalle ja tulopoliittiselle linjalle. Tosiasiassa valintatilanteessa metallityöläisillä ei ollut todellista valinnanmahdollisuutta: 63 pennin vaihtoehtona oli "kamppailun" jatkaminen liiton 70 pennin tavoitteen puolesta, johon myös liiton johdon kommunistien enemmistö oli yhtynyt. Työläisillä ei ollut reaalista näkymää tehokkaasta kamppailusta paremman ratkaisun puolesta, vaan odotukset laskettiin jälleen sopimuskauden aikaisen työpaikkotoiminnan varaan. Myös puualan sopimus allekirjoitettiin, vaikka enemmistö Puuliiton jäsenistä oli sen hylkäämisen kannalla. Samoin kävi kemianalalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö puuttui jälleen avoimesti työnantajien puolella tes-kamppailuun siirtämällä ensin kahdella viikolla STTK:n ja elintarvikealan lakkoja ja sen jälkeen lähes jokaista alkavaksi ilmoitettua työtaistelua. Lakkojen siirtely perustui työriitojen sovittelulain mainintaan "yhteiskunnalle elintärkeitten toimintojen vaarantumisesta".

Toukokuun alkuun mennessä valtaosa palkkatyöläisistä oli painettu kehnoihin sopimuksiin. Neuvottelutilanne jatkui erityisen kireänä rakennusalalla, satamissa, pankkialalla, tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa sekä elintarvike- ja metsäalalla. Työriitojen sovittelijat esiintyivät näissä neuvotteluissa avoimesti tulopoliitikkojen yleislinjan puolesta.

Tes-kamppailun vielä jatkuessa voimakkaana SAK:n johto osallistui hintasäännöstelyn uuteen romutukseen allekirjoittaessaan kahdeksan muun etujärjestön kanssa toukokuun alussa sopimuksen hintavalvonnan periaatteista. Tämän sopimuksen mukaan taas huomattava määrä tuotteita vapautettiin säännöstelystä ja muiden mukana SAK sitoutui "kantamaan vastuuta kansantaloutemme tasapainoisesta kehittämisestä". Hintojen nousua merkitsi myös toukokuun alussa hyväksytty maataloustulolaki, jonka sisällöstä tulopoliitikot viimein pääsivät yksimielisyyteen.

Työläiset lujissa lakkotaisteluissa — ay-johto vastaan

Kemianalan sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen käytiin huomattava työtaistelu Neste Oy:n Porvoon jalostamolla työläisten järjestäytymisoikeuksien puolusta-

miseksi. Uuden Suomen kirjapainossa taisteltiin huhtitoukokuun vaihteessa työsopimusmääräysten toteuttamisen puolesta. Tämän lakon väkivaltaiseen lopettamiseen vaikutti ratkaisevasti Kirjaliiton sosdem johtajien toimenpiteet.

Varsinaisen tes-kierroksen ensimmäinen laaja järjestölakko alkoi 2. toukokuuta TVK:laisen *Pankkitoimihenkilöliiton* julistettua työtaistelun alkaneeksi. Noin 19 000 pankkitoimihenkilön lakon päätavoite oli palkkojen jälkeenjääneisyyden korjaaminen, mihin osittain päästiinkin.

Viikon kuluttua alkoi *STTK:n* päättämä valtion ja kuntien teknisten toimihenkilöiden lakko, jolla ajettiin lähinnä neuvottelu- ja sopimusoikeutta virkaehtolain puitteissa. Lakko päättyi kompromissiin, joka herätti tyytymättömyyttä etenkin pienipalkkaisten lakkolaisten keskuudessa.

Päänavauksen ja useampien yleislinjan mukaisten sopimusten allekirjoittamisen jälkeen oikeistovoimat saivat jälleen rivejään kokoon. Tulopoliitikkojen kasvanut itseluottamus kuvastui ennen muuta rakennustyöläisiä vastaan suunnatussa poliittisluonteisessa hyökkäyksessä, joka toteutettiin julistamalla rakennuksille työsulku 23. toukokuuta. Sitä ennen oli aloitettu voimalaitoslakkojen lisäksi työtaistelu kalkki- ja sementtiteollisuudessa ja useilla yksittäisillä työpaikoilla.

Työnantajapiirien ensimmäiseen laajaan sulkuun koko sotien jälkeisellä kaudella *Rakennustyöläisten liitto* vastasi julistamalla lähes kaikki sulun ulkopuoliset rakennustyömaat vastalakkoon. Yhteensä työtaisteluun osallistui yli 100 000 rakennustyöläistä.

Rakennusalan neljän työnantajaliiton julistama sulku toimeenpantiin STK:n komennuksesta ja se liittyi oikeistovoimien ja tulopoliitikkojen yhteiseen suunnitelmaan voimakkaasti tulopolitiikkaa vastaan esiintyneiden rakennustyöläisten nujertamiseksi. Rakennustyöläisten nöyryyttämisellä pyrittiin valmistelemaan maaperää tulopolitiikan entistä vapaammalle toteuttamiselle tulevaisuudessa, oikeistoreformistien asemien lujittamiselle Rakennusliiton kentässä ja entistä taantumuksellisimmalle politiikalle koko yhteiskunnassa. Laajan selkkauksen aikaansaamiseksi työnantajapuoli niputti neuvotteluvaiheessa yhteen rakennus- ja rakennusaineteollisuuden kaikki 15 sopimusta siten, että jos jollakin alalla ei päästä sopimukseen sulku astuu voimaan koko laajuudessaan.

Kaatamalla rakennusalan neuvottelut lähinnä putkialan täysin alimitoitettuihin tarjouksiinsa työnantajat pyrkivät myös aiheuttamaan ristiriitoja rakennusalan eri työntekijäryhmien välille ja synnyttämään tyytymättö-

myyttä erityisesti viime talvena Metalliliitosta Rakennustyöläisten liittoon siirtyneiden putkiasentajien keskuudessa. Näillä hajotustoimilla työnantajat laskelmoivat vahvistavansa oikeistososdemien asemia kommunistijohtoisessa Rakennustyöläisten liitossa.

Rakennustyöläisten tiivis taistelurintama alkoi kuitenkin pian horjuttaa oikeistovoimien suuria suunnitelmia. Eri työnantajat allekirjoittivat satoja erillissopimuksia ja solidaarisuusliike levisi nopeasti eri aloille.

Vastuu työnantajien aiheuttamasta työtaistelusta pyrittiin siirtämään suuren yleisön silmissä kokonaan työläisille valtakunnansovittelijan toistettua työnantajien tarjoukset "sovintoesityksenä". Se kuitenkin hylättiin yksimielisesti työntekijäpuolella.

SAK:n hallitus tuomitsi päätöksessään rakennustyönantajien toimeenpaneman sulun ja lupasi "neuvotteluapua, jotta työtaistelu saataisiin pikaisesti päättymään". Tukitoimenpiteitä ei sitä vastoin keskusjärjestössä edes harkittu.

7. kesäkuuta Hämäläinen antoikin luvattua "neuvotteluapua". Yhdessä valtakunnansovittelija Paavolan kanssa hän järjesti "sovintoneuvottelut" Rakennusliiton sosdem ryhmän muodollisen vetoomuksen jälkeen. Näissä neuvotteluissa työnantajat suostuivat eräisiin pienehköihin korjauksiin, mutta pääasiassa Hämäläinen ajoi työnantajien linjan lävitse syrjäyttäen rakennustyöläisten tavoitteet. Lehdistössä korostettiin sosdemien avanneen rakennusalan umpikujan.

Hämäläisen väliintulo oli epäilemättä helpotus myös Rakennustyöläisten liiton johdolle, jonka ote lakon johdossa oli varsin horjuva. Niinpä syntyneitä sovintoesityksiä suositeltiinkin hyväksyttäviksi rakennustyöläisten jäsenäänestyksissä. Muun muassa talonrakennusalan sopimuksestahan oli päästy neuvotteluyksimielisyyteen jo ennen työtaistelun alkua. Äänestyksissä rakentajien enemmistö hyväksyi sopimusesitykset neliviikkoisen lakon jälkeen samanlaisessa tilanteessa kuin metallityöläiset joutuivat äänestämään runsas kuukausi aikaisemmin.

Äänestysvaiheessa muun muassa Kansan Uutiset julkaisi kaunisteltuja numeroita sopimusesitysten palkkavaikutuksista. Ne liikkuvat todellisuudessa lähellä 10 prosentin tasoa. Rakennusliiton liittotoimikunnassa ja myös SKP:n poliittisessa toimikunnassa teetettiin päätös, jolla "tuomittiin Tiedonantajan ja Hämeen Yhteistyön kirjoittelu". Nämä lehdet olivat julkaisseet ammattiosastojen ja muun muassa Turun keskuslakkotoimikunnan kehotukset äänestää EI sillä perusteella, että sopimusesitykset eivät lähimainkaan vastanneet rakennustyöläisten tai SKP:n asettamia tes-tavoitteita, joista keskeisellä sijalla

oli vaatimus työläisten reaaliansioitten nousun turvaamisesta sopimusratkaisulla.

SKP:n jäsenten masinoima hyökkäys puolueen linjaa tinkimättä noudattavia lehtiä vastaan kuvasti lakon yhteydessä muutenkin ilmenneitä ryhmätaktisia syrjintäpyrkimyksiä. Kommunistit, jotka SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätösten mukaisesti asettivat taistelun lähtökohdaksi työläisten etujen puolustamisen, puhdistettiin lakon johdosta ja lakkoelimistä niin pitkälle kuin mahdollista. Kentän luottamusta nauttivien luottamusmiesten ja ammattiosastojen johtohenkilöitten syrjintä aiheutti selvää vahinkoa lakon päämääriä ja Rakennustyöläisten liiton tulevaa kehitystä ajatellen. Se heijastui myös puolueen jäsenten keskinäisiin suhteisiin vahingollisesti.

Ennen rakennusalan taistelun lopettamista Hämäläinen oli sekaantunut jo *öljytuotealan* lakkoon ajamalla läpi tulopoliitikkojen yleislinjan mukaisen ratkaisun huolimatta työläisten lujasta taisteluvalmiudesta, joka pian olisi johtanut huomattavasti parempiin tuloksiin. Öljylakkoa vastaan esiintyivät myös lakkojärjestön, AKT:n, sosdem johtajat vapauttamalla muun muassa lentoliikenteen öljytoimitukset lakon piiristä.

Satamatyöläisten sopimus synnytettiin suoranaisella väkivaltaratkaisulla. Ahtaajien työtaistelu alkoi 8. kesäkuuta sen jälkeen, kun neuvotteluja oli tahallisesti pitkitetty, lakon alkamisajankohtaa oli siirretty kolmasti ja työnantajien sopimustarjous oli kaadettu kahdesti jäsenäänestyksessä. Viimeisen kerran lakkoa siirrettiin AKT:n sosdemien päätöksellä Hämäläisen väliintulon jälkeen, mutta sekään ei johtanut tulopoliitikkojen toivomaan tulokseen.

Lakon piirissä olivat maan kaikki satamat, ja taisteluhenki oli korkealla. Kaksiviikkoisen lakon jälkeen AKT:n sosdem johtajat alkoivat neuvotella työnantajien kanssa "epävirallisesti" ja jäsenäänestykseen alistettiin työnantajien uusi kaksivuotinen sopimusesitys, joka ei asiallisesti poikennut aiemmista. AKT:n sosdem johto suositteli tämänkin esityksen hyväksymistä, vaikka se jätti kaikki työläisten vaatimukset palkankorotuksesta, työajoista ja työsuhteitten vakinaistamisesta auki vähintään kahdeksi vuodeksi eteenpäin. Sosdem johtajien hyväksymissuositus merkitsi luopumista työläisten tavoitteista ja taistelusta juuri kun sen vaikutukset olisivat alkaneet laajemmin vaikuttaa työnantajiin.

26. kesäkuuta selvisi ahtaajien kaataneen jälleen 71 prosentin äänten enemmistöllä liiton sosdem johtajien suositteleman kehnon ratkaisun. Sen jälkeen AKT:n johto kävi vielä joitain neuvotteluja työnantajien kanssa ja

hyväksyi liittotoimikunnan enemmistöpäätöksellä työntekijäin juuri hylkäämän sopimuksen. Siihen oli tehty vain pieniä lähinnä muodollisia muutoksia. AKT:n sosdem johtajien uusin väkivaltapäätös syvensi liiton piirissä vallitsevaa kriisiä, joka voidaan laukaista vain vaihtamalla sosdem johtajat työläisten mielipiteitä kunnioittaviin henkilöihin, kuten satamaosastojen kokouksissa todettiin välittömästi sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

Tulopoliittinen tes-kierros

Huolimatta varsinaisen kokonaisratkaisun hajoamisesta ja liittokohtaisista työehtosopimuksista viime kevään tes-kierros toteutettiin lähinnä tulopoliitikkojen lähtökohdista. Se ilmenee niin sopimusten tekotavasta kuin sopimustuloksista.

Ensimmäisenä allekirjoitetun sopimuksen noin yhdeksän prosentin taso vietiin läpi kaikilla aloilla työnantajien, valtiovallan ja ammattiyhdistysliikkeen huippujohtajien tiiviillä yhteistyöllä. Yleislinja kyettiin ylittämään vain voimakkaasti taistelleilla aloilla, kuten paperi-, rakennus-, satama- ja metsäaloilla. Vaikka sopimukset tehtiin liittokohtaisina ne noudattavat valtaosaltaan tulopoliitikkojen ylätasolla sopimaa linjaa. Tässä mielessä tes-ratkaisu oli hyvin "keskitetty".

Tulopoliittisen linjan toteuttamiseksi työläisten asettamat palkkatavoitteet syrjäytettiin täydellisesti jo useimpien liittojen tavoiteasettelussa ja neuvottelut käytiin salakähmäisesti "sosiaalisen kumppanuuden" hengessä. Tämä koskee erityisesti keskusjärjestötason neuvotteluja. Missään vaiheessa SAK:n johto ei vedonnut työläisten joukkovoimaan, vaan teki kaikkensa tulopolitiikan vastaisen joukkoliikkeen hajottamiseksi.

Yhdeksän prosentin palkankorotukset johtavat kuitenkin työtätekevien reaaliansiotason alentamiseen, sillä hintataso tulee sopimuskaudella nousemaan yli kymmenellä prosentilla ja verotuksen kiristyminen vie palkankorotuksista automaattisesti noin kolmanneksen. Reaaliansiotason säilyttäminen jäi siis jälleen sopimuskauden aikaisen työpaikkakohtaisen taistelutoiminnan varaan.

Kauan vaadittuja palkkaperusteiden korjauksia ja palkkarakenteen yksinkertaistamista ei saatu aikaan. Ohjetuntipalkkojen väliset erot pikemminkin kasvoivat kuin supistuivat — kuten on tapahtunut aiemmissakin tulopoliittisissa ratkaisuissa — eikä työturvallisuusoloihin tai luottamusmiesoikeuksiin saatu mainittavampia

parannuksia. Satama-, hotelli- ja ravintola-, kaupan ja eräillä muilla aloilla solmittiin kaksivuotiset työehtosopimukset, jotka pirstovat työtätekevien taistelurintamaa tulevaisuudessa ja kaventavat huomattavasti näitten alojen työläisten mahdollisuuksia vaikuttaa palkka- ja työehtoihinsa.

Joukkoliikkeen voimakkuudesta huolimatta ratkaisut tehtiin siis lähinnä tulopolitiikan linjoilla. Mutta on huomattava myös joukkoliikkeen saavutukset, joista keskeisimmät olivat monivuotisten sopimusten torjuminen useimmilla aloilla ja saavutettu edes 9 %:n palkankorotuslinja, joka ylittää muutamalla prosentilla tulopoliitikkojen alkuperäisen tavoitteen.

Aikaisempaa selvemmin paljastui nyt valtion osuus tulopolitiikan läpiajamisessa. Sen lisäksi, että tulopolitiikan yleissuunnittelu tapahtuu valtiollisissa elimissä tehtiin tes-kierroksen linjaratkaisu valtion virkakoneiston toimesta. Myös työriitojen sovittelukoneisto ja lakiperusteinen lakkojen siirtely toimi häikäilemättä tulopolitiikan hyväksi työläisiä vastaan.

Hallituksen suositus yhdeksän prosentin linjasta antaa viitteen valtion entistä välittömämmästä sekaantumisesta työehtosopimuspolitiikkaan ja tulopolitiikan institutionalisoimisesta. Ratkaisuvaiheissa lähinnä sosialidemokraattiset ministerit painostivat lakkaamatta ammattiliittojen johtajia kulissien takana ja myös julkisuudessa hallituksen arvovalta asetettiin tulopoliittisen linjan tueksi. Pääministeri Sorsa antoi jopa ohjeita siitä kuinka työläisten tulee käyttäytyä jäsenäänestyksissä ja kuinka muun muassa öljyalan lakko voitaisiin murtaa Valtionrautateitten kuljetuksia hyväksi käyttäen.

Tes-kamppailun lopputulosten valossa on todettava tulopoliitikkojen onnistuneen varsin hyvin mutkikkaassa luovimis- ja hämäystaktiikassaan työtätekevien joukkotaistelun lamaannuttamiseksi ja palkankorotusten rajoittamiseksi. Päävastuun tästä kantavat sosialidemokraattiset puolue-, hallitus- ja ammattiyhdistysjohtajat, jotka toteuttaessaan suurpääoman etuja vastaavaa politiikkaa saivat tämänkin tes-kierroksen eri vaiheissa porvariston tuen hegemoniapyrkimyksilleen ammattiyhdistysliikkeessä ja koko yhteiskunnassa.

Lujittaessaan edelleen monopolien taloudellisia asemia viime kevään tulopoliittinen tes-kierros kasvatti samalla taantumusvoimien potentiaalisia edellytyksiä jatkaa oikeistohyökkäystä, jonka päätavoitteena on maamme ulkopoliittisen linjan muuttaminen ja työtätekevien etujen ja demokraattisten oikeuksien jyrkkä kaventaminen. Näiden tavoitteiden edistämistä tukee reformismin vaikutus-

vallan kasvu työväenliikkeessä, jonka suurpääoma näkee poliittisten päämääriensä toteuttamisen tärkeäksi edellytykseksi.

Kommunistien osuus

Vaikka SKP:n joukkoliikkeeseen nojautuva tulopolitiikan vastainen linja on määritelty 16. edustajakokouksen ja keskuskomitean viime syyskuun päätöksissä ei yhtenäiseen esiintymiseen vieläkään päästy. Työläisten tyytymättömyyttä kuvastavan joukkoliikkeen suomia mahdollisuuksia tulopolitiikan murtamiseksi ei tehokkaasti käytetty hyväksi, vaan useitten kommunististen ay-johtajien toimintaa hallitsi edelleen pyrkimys ylätason yhteistyöhön tulopolitiikkaan sitoutuneiden sosdem johtajien kanssa. Tämä paljastui muun muassa SAK:n sosdemryhmälle kommunistien nimissä jätetyssä luonteeltaan tulopoliittisessa tavoiteohjelmassa sekä saman suuntaisessa piittaamattomuudessa puoluepäätöksistä sekä tinkimisenä työläisten palkkatavoitteista.

Puolueen linjan rinnalla kehittelivät erityisesti Elomaa ja Hautala julkisuudessakin muunlaista "yhteistoimintalinjaa", joka käytännössä tuki tulopolitiikan jatkamishankkeita. Tätä puoluepäätösten vastaista tes-toimintaa pyrittiin johtamaan ennen muuta SAK:n "kansandemokraattisen" hallitusryhmän nimissä, jonka kannanotot vasta jälkikäteen hyväksyttiin puolue-elimissä kuten juuri tavoiteohjelman kohdalla.

Useitten kommunististen ammattiyhdistystoimitsijoiden toimintaa ohjattiinkin näiden puolue-elinten ulkopuolella kehiteltyjen suuntaviivojen mukaisesti ja puolueensa päätöksiä ja kentän mielipiteitä puolustaneet ammattiyhdistyskommunistit pyrittiin hiljentämään usein varsin kovillakin otteilla. Kansan Uutiset julkaisivat jopa selviä provokaatioita muun muassa Helsingin Metallityöväen toimitsijaa ja erästä turkulaista pääluottamusmiestä vastaan. Periaatteettoman tinkimislinjan sinänsä johdonmukaisena tuloksena Kansan Uutiset joutui myös samanaikaisesti sekä puolustamaan Puuliiton 52 pennin sopimusta että todistelemaan riittämättömäksi Metalliliiton 63 penniä.

Kommunististen ammattiyhdistysjohtajien toiminta tes-kierroksen yhteydessä osoittaa vakavia erimielisyyksiä yhä vallitsevan kommunistien keskuudessa oikeistososialidemokratian luonteesta, tulopolitiikasta ja muun muassa suhteesta joukkoliikkeeseen. Erkki Rautee ilmaisikin selvästi asettuvansa reformistiselle kannalle puhu-

essaan viime helmikuussa Jyväskylän talven "yhteistyöseminaarissa", joka jo sinänsä liittyi tulopoliittisen yhteisrintaman lujittamispyrkimyksiin: "Yhtä mieltä (sosialidemokraattien kanssa — RU) ollaan varmasti siitä, että työn ja yksityisen pääoman välinen ristiriita ja siitä johtuvat työnseisaukset aiheuttavat taloudellisia vahinkoja sekä kärjistävät luokkavastakohtia yhteiskunnallista kehitystä häiritsevällä tavalla". Samanaikaisesti Rauteen lausunnon kanssa sosdem johtajien toteuttama tulopolitiikka oli pakottanut työläiset jatkuviin palkkataisteluihin ja laaja joukkoesiintyminen tulopolitiikan murtamiseksi oli kehittymässä maamme työpaikoilla. Rauteen edustama ajattelutapa suuntautuu kuitenkin täydellisesti tätä työläisten välttämätöntä toimintaa vastaan.

Tulopolitiikan tulevaisuus

Tulopolitiikan vastainen joukkoliike oli viime keväänä laajempi kuin milloinkaan aikaisemmin. Siihen osallistui perinteisesti taistelukykyisten alojen lisäksi varsin näkyvästi myös niin sanottujen matalapalkka-alojen työläisiä sekä virkamiehiä ja toimihenkilöitä. Tulopolitiikan kärjistämät valtiomonopolismin ristiriidat ovat voimakkaasti laajentamassa suurpääoman vastaista taistelurintamaa ja se asettaa tulopolitiikan tulevaisuuden entistäkin kyseenalaisemmaksi maassamme.

Suurpääoman edustajat ovat kuitenkin jo sopimuskamppailujen vielä jatkuessa vaatineet seuraavan tulopoliittisen kokonaisratkaisun valmistelun aloittamista ja siihen onkin jo ryhdytty muun muassa hallituksen taholta. Kasvaneeseen joukkoliikkeeseen tulopoliitikot pyrkivät vastaamaan kehittämällä tulopoliittista mekanismia entistä laajemmaksi ja tukahduttavammaksi.

SAK:n puheenjohtaja on jälleen yhtynyt STK:n johtajien vaatimuksiin pitempiaikaisista työehtosopimuksista ja "työmarkkinavallattomuuksien" hillitsemisestä. Työtaisteluoikeuksia rajoittava lainsäädäntö on jo pitkään ollut suunnitteilla hallituksen piirissä ja tulopolitiikan kehittämiskomitean suosittelema tulopoliittinen yhteyskomitea on suunnitteilla. Näitten toimenpiteiden avulla pyritään tulopolitiikka liittämään entistä kiinteämmin valtiomonopolistiseen sääntelyyn samalla kun painotetaan ammattiyhdistysjohtajien "vastuuntuntoa".

Tulopolitiikan toteuttaminen on jo nyt johtanut vakaviin ammattiyhdistysliikkeen sisäisen demokratian loukkauksiin ja jäsenistön vaikutusvallan syrjäyttämiseen.

Nykyistäkin johtajavaltaisemman menettelyn turvaamiseksi suunnitellaan SAK:n sääntöjä muutettavaksi siten, että keskusjärjestön allekirjoittamat sopimukset tulisivat kaikkia liittoja sitoviksi — nykyisin liitoilla on kaksi viikkoa aikaa irtisanoutua SAK:n sopimuksista. Työläisten oikeutta valita omat luottamusmiehensä on jo rajoitettu muun muassa Rakennustyöläisten liiton uusissa säännöissä.

Tulopolitiikka ja siihen liittyvä demokratian kaventaminen herättää kuitenkin kasvavaa vastarintaa työläisten keskuudessa. Joukkoliikkeen painostamana osa sosialidemokraattisista ammattiyhdistysjohtajista esiintyi jo viime keväänä tulopoliittisen linjan ylittävien palkankorotusten puolesta. Tämä asenne on luonnollisesti pääosiltaan taktista mukautumista työläisten vaatimusliikkeeseen, mutta selvää tyytymättömyyttä tulopolitiikkaan on myös havaittavissa. Näyttääkin siltä, että myös sosdemien keskuudessa joudutaan tulevaisuudessa keskustelemaan entistä vakavammin tulopolitiikan tulevaisuudesta.

Ratkaisevinta on kuitenkin joukkoliikkeen voima. Sen kehittämiseksi ja keskittämiseksi ensi kevään tes-kierrokseen pitäisi tulopolitiikan ja tes-tavoitteiden käsittely päästä välittömästi alkuun maamme työpaikoilla ja työläisten ammatillisissa järjestöissä.

ILMESTYY SYYSKUUSSA

SOL:n taisteluohjelma
Suomen opiskelijoille

- *Opiskelijoiden etujen puolesta –*
  Demokratian ja tieteen puolesta
  imperialismia vastaan
- *Opiskelijoiden joukkovoimalla –*
  Työväenluokan rinnalla
  suurpääomaa ja oikeistoa vastaan

Tilaus postiennakolla: Olli Salin, Simonkatu 8
pihaporras, 00100 Helsinki 10.

Hallinnonuudistustaistelun kokemusten pohjalta oikeistohyökkäystä vastaan

Mikko Syvänne — Yrjö Engeström — Robert Arnkil

Kesäkuun 8. päivänä 1972 Paasion sosialidemokraattinen vähemmistöhallitus antoi eduskunnalle esityksen korkeakoulujen sisäisen hallinnon perusteita koskevaksi lainsäädännöksi, jota ryhdyttiin kutsumaan "Lex Sundqvistin" nimellä.

Syksyllä oikeisto jarrutti lain käsittelyä sivistysvaliokunnassa ja hyökkäsi kiivaasti demokraattista hallinnonuudistusta vastaan. Keskustapuolueen lehdissä alettiin suositella kiintiöhallintoa. Vesityksen vaara kasvoi.

28. 11. valtakunnallinen lakko pysäytti korkeakoulujen työskentelyn ensimmäistä kertaa lähes kolmeen vuoteen. Opiskelijat kiirehtivät hallinnonuudistuksen käsittelyä ja vaativat yhtäläistä äänioikeutta kaikille hallinnon tasoille.

Oikeisto jatkoi ja kiihdytti hyökkäystään. Taideteolliseen korkeakouluun säädettiin joulukuussa kolmikantahallinto, jota sen opiskelijat, opettajat ja toimihenkilöt päättivät boikotoida.

12.—18. 2. opiskelijajärjestöt järjestivät tehostetun toiminnan viikon demokraattisen hallinnonuudistuksen puolesta. 17.000 opiskelijaa ilmoitti adressilla boikotoivansa kolmikantahallintoa, jos sellainen säädettäisiin.

Sivistysvaliokunnan päädyttyä alihallinnon osalta taantumukselliseen esitykseen järjestettiin uusi lakko 1.—2. 3.

Vielä lukukauden päättymisen kynnyksellä, 11. 4. järjestettiin YYA-päivä, luentoseisaus ja joukkokokouksia.

Vajaan puolen vuoden sisällä opiskelijat olivat menneet lakkoon kolme kertaa. Kymmenet tuhannet opiskelijat oli vedetty joukkotoiminnan tradition piiriin. Aktiivinen keskustelu ja tietoisuus demokraattisista päämääristä oli suuresti lisääntynyt. Opiskelijat olivat osoittaneet ennennäkemätöntä sitkeyttä ja päättäväisyyttä taantumuksen hyökkäyksen edessä. Mistä tämä johtui? Mistä opiskelijat saivat oikeat tunnukset ja toiminnan suuntaviivat, jotka johtivat menestyksekkäisiin esiintymisiin?

1. SOL:n LINJA TOTEUTUU JOUKKOTAISTELUSSA DEMOKRAATTISEN HALLINNONUUDISTUKSEN PUOLESTA

SOL muotoilee taistelun suuntaviivat

Sosialistisen opiskelijaliiton periaateohjelma, joka hyväksyttiin keväällä 1971, merkitsi SOL:n kehityksen alkua marxilais-leniniläisenä joukkojärjestönä. Marxismileninismin pohjalta SOL kykeni voittamaan sosialistisen opiskelijaliikkeen alkutaipaleen virheet.[1] Se suuntautui opiskelijoiden joukkoliikkeen kehittämiseen heidän konkreettisten etujensa pohjalta, opiskelijoiden taistelun yhdistämiseen työväenluokan ja kaikkien monopolien vastaisten voimien kamppailuun.

SOL lähti tekemään työtä opiskelijajoukkojen keskuudessa. Se tutki opiskelijoiden elinoloissa vallitsevia epäkohtia, se teki analyysityötä näiden epäkohtien syiden etsimiseksi. SOL suoritti joukkojen keskuudessa agitaatiota ja propagandaa opiskelijoiden nostamiseksi taisteluun etujensa puolesta professoriharvainvaltaa, suurpääomaa ja oikeistoa vastaan.

Keväällä 1972 opiskelijajärjestöt toteuttivat SOL:n aloitteiden pohjalta ns. laitoshallintoprojektin korkeakoulujen alihallinnon sopimuspohjaiseksi demokratisoimiseksi ja sosiaaliprojektin opiskelijoiden elinehtojen puolustamiseksi. Näissä kampanjoissa SOL:n selvitys- ja agitaatiotyö alkoi kantaa hedelmää, vaikka sen joukkoluonne olikin riittämätön ja vastustajan voima aliarvioitiin pahasti; opiskelijajoukkojen tietoisuus nousi selvästi ja opiskelijajärjestöjen työ jäsentensä etujärjestöinä kehittyi, etenkin perustasolla.

SOL:n 8. liittokokouksessa huhtikuussa 1972 saatettiin ensimmäistä kertaa tehdä yhteenvetoa periaateohjelman hyväksymisen jälkeen tehdystä työstä ja hahmottaa kokonaisvaltainen toimintalinja opiskelijoiden etujen puolustamiseksi ja heidän järjestöjensä kehittämiseksi.

8. liittokokouksen orientaation mukaan SOL suuntautui entistä tietoisemmin demokraattisen rintaman rakentamiseen opiskelijoiden keskuuteen heidän kaikinpuolisten etujensa puolustamiseksi. "Meidän tehtävämme on syventää opiskelijaliikkeen tietoisuutta omista tehtävistään ja niiden ratkaisemisesta, mobilisoida joukkoja oikein asetettujen demokraattisten tunnusten toteuttamiseksi."[2]

---

1. Kts. Juhani Ruotsalo, Kari Toikka: Opiskelijaliike ja SOL. *Soihtu 1/72.*
2. Toveri Reijo Kalmakurjen toimintaselostus SOL:n 8. liittokokoukselle. *SOL:n kirjasarja n:o 3,* s. 41.

Liittokokousasiakirjat painottivat opiskelijoiden etujärjestöjen kehittämistä siten, että ne pystyvät parhaalla mahdollisella tavalla puolustamaan heidän etujaan: "SOL:n on voimistettava Suomen Ylioppilaskuntien Liiton, ylioppilaskuntien ja erilaisten opintosuuntajärjestöjen (tiedekuntajärjestöjen, aineyhdistysten, ainekerhojen, kiltojen jne.) toimintaa. Ne muodostavat opiskelijoiden demokraattisen taistelujärjestön rungon. SOL:n on edistettävä ja tuettava kaikin tavoin näiden järjestöjen pyrkimystä muodostua yhtenäiseksi, toimintakykyiseksi monitasoiseksi järjestöksi, joka kykenee voimistamaan opiskelijoiden joukkoliikettä omien etujensa ja oikeuksiensa puolesta."[3] Korostetusti tuotiin esiin demokraattisen rintaman rakentamisen perusedellytys, työ opiskelijajoukkojen keskuudessa: "SOL pyrkii rakentamaan opiskelijoiden demokraattista toimintayhtenäisyyttä ennen kaikkea opiskelijajoukkojen keskuudessa konkreettisten ohjelmien pohjalta, opiskelijoiden lähimpien joukkojärjestöjen puitteissa, mutta myös neuvottelemalla muita kiteytyneitä poliittisia katsomuksia edustavien voimien kanssa."[4]

Hallituksen annettua kesän alussa eduskunnalle lakiesityksen korkeakoulujen sisäisen hallinnon puitteista oli selvää, että syksyllä tarvittiin voimakasta toimintaa demokraattisen hallinnonuudistuksen puolesta. 8. liittokokouksen päätökset antoivat SOL:lle vankan pohjan toimintansa suunnittelemiseksi. Päätehtävänä nähtiin joukkoliikkeen ja joukkomittaisen, yhtenäisiin vaatimuksiin nojautuvan tietoisuuden luominen opiskelijoiden keskuudessa. Ymmärrettiin niinikään opintosuuntayhdistysten keskeinen merkitys kamppailun organisoimisessa ja täten niiden joukkovaikutuksen ja yhteistyön kehittämisen välttämättömyys.

Tärkeän pohjan tuleville hallinnonuudistuskamppailuille antoi syksyn 1972 alussa Soihdussa julkaistu artikkeli korkeakoulukamppailun peruskysymyksistä. Tässä artikkelissa esitettiin Lex Sundqvistin sisällöllinen kritiikki, joka sisältyi myös SOL:n ja SONK:n 13 kohdan ohjelmaan.[5] Päätunnuksiksi asetettiin: 1) Hallinnonuudistus käsiteltävä viipymättä eduskunnassa ja 2) Hallinnonuudistus toteuttettava loppuun asti demokraattisena, opiskelijoiden eduista tinkimättä, so. lakiesitykseen on tehtävä SOL:n ja SONK:n vaatimat 13 korjausta.

3. SOL:n 8. liittokokouksessa hyväksytty toimintasuunnitelma. Em. teos, s. 111.
4. Sama, s. 111—112.
5. Sosialistinen opiskelijaliitto ja Sosialidemokraattisen opiskelijanuorison keskusliitto julkaisivat 12. 9. 72 yhteisen julistuksen hallinnonuudistuksen pikaisesta hyväksymisestä sisällöltään demokraattisena, ns. 13 kohdan ohjelman.

8. liittokokouksen orientaation mukaan Soihdun artikkelissa todettiin: "Demokraattisen opiskelijaliikkeen päätehtävä heti syyslukukauden alusta lähtien on joukkomittainen taistelu demokraattisen hallinnonuudistuksen puolesta. Tämän taistelun tulee rakentua korkeakoulujen laitoksilla, itse opiskeluympäristössä ja päivittäisessä opiskelutyössä tehtävälle agitaatio- ja organisointityölle. On paljastettava laitostason hallinnon epädemokraattisuuden seuraukset: tavoitteettomuus, suunnitelmattomuus, epätieteellisyys, epävarmuus, pedagoginen tehottomuus ja mielivalta. Tälle perustalle kohoaa kestävä joukkoliike, joka on valmis laajamittaisiin voimanosoituksiin tilanteen niin vaatiessa."[6]

Tiedettiin, ettei vuonna 1970 syntyneen kaltainen joukkoliike — spontaani, vaistonvarainen, lyhytjännitteinen — olisi riittävä eikä enää vastaisi demokraattisen opiskelijaliikkeen tuolloista kehitysvaihetta. Tarvittiin määrätietoisesti organisoitua ja johdettua, kurinalaista toimintaa, joka perustuu oikealle tilannearviolle ja opiskelijajoukkojen kestävälle tietoisuudelle taistelun päämääristä, välttämättömyydestä ja keinoista.

Joukkoliike nousee puolustamaan demokraattista hallinnonuudistusta

Kamppailuun valmistaudutaan

Heti syksyn alussa alkoi työ hallinnonuudistuskamppailun edellytysten luomiseksi. Opiskelijajärjestöt käsittelivät hallinnonuudistuskysymystä ja vaativat lain pikaista hyväksymistä sisällöltään demokraattisena. SYL julkaisi massajakeluun erityisen "Hallinnonuudistus heti" -kannanoton, jossa se saatiin omaksumaan suurin osa SOL:n ja SONK:n 13 kohdan vaatimusluettelosta. Useat kymmenet ainejärjestöt ottivat SOL:n ja SONK:n 13 kohdan mukaisen kannan. Perustasolla työskenneltiin opiskelijoiden tietoisuuden kohottamiseksi.

Eduskuntakäsittelyssä alkoi tuntua yhä selvempi jarrutuksen maku. Huolestuneisuutta lisäsi puolueiden kantojen epämääräisyys: nimenomaan Keskustapuolue kieltäytyi ottamasta kantaa suuntaan tai toiseen. SYL:n järjestämänä Hallinnonuudistuspäivänä 11. 10. vaadittiin puolueita julkaisemaan kantansa Helsingin yliopistolla

---

6. Yrjö Engeström, Reijo Miettinen, Juhani Solantaus: Korkeakoulukamppailun peruskysymykset I. *Soihtu 4/72*, s. 85.

pidetyssä joukkotilaisuudessa. Kokoomus ja Keskustapuolue eivät saapuneet vastaamaan — jälkimmäinen lähetti tosin kirjallisen vastauksen, joka oli kuitenkin epämääräinen ja mitäänsanomaton.

Taantumus hyökkää, opiskelijat turvautuvat joukkovoimaan

Hallinnonuudistuksen käsittelyn pitkittyminen sivistysvaliokunnassa oikeiston jarrutuksen johdosta ja avainasemassa olleen Keskustapuolueen päättämättömyys aiheuttivat kasvavaa huolta opiskelijoiden keskuudessa. Lokakuun loppupuolella saatiin vakava aihe epäillä Keskustapuolueen horjuvan oikeiston paineen alla ja luopuvan aikaisemmista demokraattisista kannoistaan: puolueen lehdistössä julkaistiin selvästi puolueen johdon siunauksella artikkeleita, joissa avoimesti esitettiin alihallintoon kolmikantaperiaatetta.[7] Oli nähtävissä vaara taantumuksellisesta ratkaisusta, joka ajettaisiin läpi ehkä jo joululoman aikana opiskelijoiden joukkotoiminnan ulottumattomissa.

Tilanne vaati voimakasta näyttöä opiskelijoiden päättäväisyydestä puolustaa kantaansa. SYL:n ollessa kyvytön tekemään asianmukaisia toiminnallisia johtopäätöksiä kaksi helsinkiläistä tiedekuntajärjestöä, Kannunvalajat ja Limes, esittivät 13. 11. taisteluvetoomuksen valtakunnallisen lakko- ja mielenosoituspäivän järjestämiseksi 28. 11. 72.

Aikaa joukkoesiintymisen järjestämiseen ennen joululomaa oli vain pari viikkoa ja ongelmat olivat suuret. Opiskelijat eivät olleet olleet lakossa sitten vuoden 1970. Aloitteen tunnetuksiteko opiskelijoiden keskuudessa vaati niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin tehokasta organisaatiota, jota ei ollut olemassa. Kuitenkin organisaation perusta, jo sangen toimintakykyisiksi kehittyneet ja laajat joukkositeet solmineet ainejärjestöt, oli olemassa. Lakkotoimikunnat, hallinnonuudistustoimikunnat ja toimintakomiteat järjestäytyivät kaikissa tärkeissä korkeakouluissa.

Lakkotoimikunnat noudattivat kaikkialla samanlaisia järjestäytymisperiaatteita: 1) Tavoitteet, tunnukset ja toimintamuodot hyväksyvät järjestöt järjestäytyvät korkeakoulukohtaisiksi toimikunniksi. 2) Järjestäytyminen perustuu avoimuudelle, toiminnallisuudelle ja yhteisille tavoitteille perustuvaan vaikutusvaltaan. 3) Toimintaan

7. Pohjolan Sanoma, Karjalan Maa 25. 10. 1972 ja Kainuun Sanomat 22. 10. 1972. Kts. Ylioppilaslehti 28/72.

organisoituneet järjestöt asettivat toimeenpanevan elimen, johon jokainen järjestö voi asettaa toimivia henkilöitä. Ylioppilaskunnat useampia edustajia toimikuntien kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti. 4) Toimikuntien ja toimeenpanevien elinten työhön voivat osallistua kaikki, joiden toiminta suuntautuu yhteisten tavoitteiden edistämiseksi. 5) Toimeenpaneva elin esittää toimintasuunnitelman hyväksyttäväksi toimikunnan kokoukselle, jossa jokaisella järjestöllä on yhtäläinen vaikutusvalta.

Kannunvalajien ja Limeksen aloite sai nopeasti myönteisen vastaanoton. 22. 11. — siis hieman yli viikon kuluttua aloitteen julkistamisesta — lakko- ja mielenosoituspäivän järjestämisessä oli mukana 110 ainejärjestöä ja 8 ylioppilaskuntaa. Kaikkiaan 28. 11. tapahtumia järjestämässä oli lopulta 160 järjestöä. SYL:ssä oikeisto ja keskiryhmät suhtautuivat aloitteeseen ensin viileästi, mutta kun lakkoon osallistuvien järjestöjen määrä kasvoi päivittäin vyörynomaisesti ja SYL:a uhkasi samanlainen kohtalo jäädä jäsenistönsä jalkoihin kuin vuonna 1970, keskiryhmät taipuivat ja SYL antoi aineyhdistysten toiminnalle tukensa liittokokouksessa 23. 11. äänin 30—29.

Marraskuun 28. päivän valmistelut ja tapahtumat ilmensivät uutta kehitysvaihetta demokraattisessa opiskelijaliikkeessä. Ne ilmensivät opiskelijajoukkojen voimakkaasti kasvanutta tietoisuutta hallinnonuudistuksen välttämättömyydestä ja valmiutta joukkotoimintaan sen puolesta. Ne ilmensivät perustason järjestöissä tehdyn työn hedelmiä: esimerkiksi Helsingissä nopeasti järjestäytynyt laitosyhdysmiesverkosto kykeni muutamassa tunnissa jakamaan 10.000 tiedotetta kaikkialle yliopistolle, laitoksille, kursseille, ruokaloihin, asuntoloihin. Suullinen tiedottaminen ja keskustelu luennoilla ulottui aikaisemmin passiivisina pysyneisiin laitoksiin. Lakkotoimikunnassa kymmenet ja laitostasolla sadat aktiivit — kommunistit, sosialidemokraatit ja sitoutumattomat demokraatit — tekivät uhrautuvaa työtä usein toistakymmentä tuntia päivässä.

Itse lakkopäivä järjestettiin monipuolisesti toiminnalliseksi. Ohjelmaa ja tiedotuksia järjestettiin koko päiväksi, joukkotilaisuuksiin saatiin merkittäviä solidaarisuusterveisiä työpaikoilta, koululais- ja ammattikoululaisliikkeestä. Opiskelijalakko ei merkitse pelkkää opiskelun keskeytymistä, lomapäivää. Se merkitsee luentojen muuttamista keskustelutilaisuuksiksi korkeakoulujen kehittämisestä ja hallinnonuudistuksesta, osallistumista joukkotilaisuuksiin — demonstraation lisäksi merkittävää opiskelijoiden tietoisuuden kohottajaa — marraskuun 28. päivän tilaisuuksiin osallistui eri korkeakoulupaikkakunnilla yli 10.000 opiskelijaa, Helsingissä järjestettyyn val-

takunnalliseen päämielenosoitukseen osallistui yli 4 000 opiskelijaa.

28. 11. ei jäänyt ilman reaalisia tuloksia. Jarrutus sivistysvaliokunnassa päättyi, mikä oli yksi päävaatimus. SDP sitoutui yksiselitteisesti yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteeseen kaikilla hallinnon tasoilla. LKP:ssa tapahtui myönteistä kannanottojen täsmentymistä. Kepu ei vieläkään suostunut selvästi ilmaisemaan kantaansa.

Taideteolliseen taantumuksellinen laki

Luonnollisestikaan yksi joukkoesiintyminen — miten voimakas tahansa — ei voinut pysäyttää kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla kiihtyvää oikeistohyökkäystä, joka suuntautui myös demokraattista hallinnonuudistusta vastaan. Joululoman aikana eduskunta sääti lain, jolla Taideteollinen oppilaitos muutettiin Taideteolliseksi korkeakouluksi ja sille säädettiin väliaikainen hallinto. Yhden äänen enemmistöllä, oikeiston ja keskustan äänillä lakiin tuli kolmikantahallinta kaikille tasoille vastoin kolmen vuoden myönteisiä kokemuksia yleiselle ja yhtäläiselle äänioikeudelle perustuneesta hallintokokeilusta sekä vastoin kaikkia asiantuntijalausuntoja.

Taideteollisen oppilaitoksen opiskelijat ja opettajat olivat lakia valmisteltaessa luottaneet liikaa oppilaitoksensa erityisasemaan ja ylätason neuvotteluihin puolueiden ja eduskuntapiirien kanssa. Nyt kuitenkin herättiin taistelemaan oppilaitoksen yksimielisen kannan mukaisesti yleisestä ja yhtäläisestä äänioikeudesta ja tajuttiin yleinen hallinnonuudistus ratkaisevaksi myös Taideteolliselle korkeakoululle. 10. 1. 73 TTO:n opiskelijat, opettajat ja henkilökunta päättivät yleiskokouksessaan yksimielisesti boikotoida taantumuksellista hallintoa, ja jatkaa YYÄ-hallintoa eduskunnan enemmistön mielivallasta riippumatta. Tämä oli merkittävä päätös, joka näytti suuntaa koko hallinnonuudistuskamppailulle.

Taistelu kiihtyy: opiskelijat kieltäytyvät taantumushallinnosta

Koska hallinnonuudistuksen kohtalo oli edelleen täysin avoin, oli selvää, ettei taisteluorganisaatioita purettaisi. Uusiin joukkotoimiin varauduttiin. Valtakunnallista taisteluyhtenäisyyttä tehosti huomattavasti 3.—4. 2. järjestetty aineyhdistysten valtakunnallinen seminaari, johon osallistui yli 100 järjestöä. Paitsi ajankohtaista hallin-

nonuudistusteemaa kokouksessa käsiteltiin laajasti aineyhdistysten koko tehtäväkenttää: taistelua opiskelijoiden aineellisten elinehtojen puolesta, rauhantyötä ja imperialismin vastaista solidaarisuustoimintaa jne. Hallinnonuudistuksesta hyväksytyssä julkilausumassa todettiin aineyhdistysten päättäväisyys taistella yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden puolesta; tunnuksena oli myös kieltäytyminen osallistumisesta kolmikantahallintoon. Päätettiin aloittaa korkeakouluissa adressin keräys: emme osallistu kolmikantahallintoon.

Vasta perustetussa lakkotoimikuntien ja SYL:n yhteistyöelimessä neuvoteltiin tulevista toimenpiteistä. Lakkotoimikunnat olivat ilmoittaneet kutsuvansa opiskelijoita uuteen lakkoon, ellei demokraattisesta ratkaisusta saataisi takeita. Tähän SYL ei suostunut, ei myöskään kolmikantaboikottiin. Kompromissina päätettiin järjestää yhdessä "tehostetun toiminnan viikko" 12.—18. 2.

Tehostetun toiminnan viikon aikana sivistysvaliokunta pääsi vihdoin ratkaisuun. Keskustapuolueen ja oikeiston äänin sen kannaksi tuli alihallintoon suljettu kaksikantaperiaate. Näin siis demokraattisten voimien voimakas offensiivi kolmikantaa vastaan pakotti oikeistovoimat etsimään uutta ratkaisua: kolmikanta oli torjuttu. Sitä vastustavaan adressiin oli kerätty 17.000 nimeä.

Vaikka suljettu kaksikanta olikin taantumuksen perääntymisoperaatio — sehän ei onnistunut ajamaan läpi kolmikantaa — se merkitsi toisaalta myös entistä ankarampaa hyökkäystä demokraattista hallinnonuudistusta vastaan, ei missään tapauksessa hyväksyttävää vaihtoehtoa. Oli siis jälleen aika antaa joukkovoiman osoitus. Aloite tapahtui Helsingissä tehostetun toiminnan viikon päätilaisuudessa, jossa Taideteollisen oppilaitoksen edustajien aloitteesta päätettiin esittää vetoomus uuden lakon järjestämisestä tunnuksena "Kieltäydymme suljetuista kiintiöistä!"

Lakon järjestäminen 1.—2. 3. oli huomattavasti helpompaa kuin 28. 11.: nyt oli valmis organisaatio ja runsaasti kokemusta. Lakko oli selvä edistysaskel edellisestä kerrasta: siihen osallistui 30.000 opiskelijaa, joukkokokouksissa oli yhteensä 12.000 henkilöä ja Helsingin mielenosoituksessa 6 000 — enemmän kuin eduskuntatalon edessä yli viiteentoista vuoteen.

Myös laadullisesti toiminta oli edistynyt: lakko oli kaksipäiväinen, työväestön ja muiden edistyksellisten piirien solidaarisuus aikaisempaa laajempi. Toiminnan valtakunnallisuutta korostivat muualta Suomesta Helsinkiin mielenosoitukseen saapuneet suuret opiskelijajoukot, Kansainväliseltä ylioppilasliitolta IUS:ltä ja sen jäsenjärjestöiltä saatu solidaarisuus loi voimakkaan internationalis-

tisen hengen. SYL ei aktiivisesti tukenut lakkoa, mutta se oli mukana järjestämässä mielenosoitusta.

1.—2. 3. lakon yhteydesä äärioikeisto ja oikeisto aktivoituivat selvästi. Useiden korkeakoulujen rehtorit kieltäytyivät myöntämästä opiskelijoille mielekkäitä kokoontumistiloja yrittäen näin provosoida opiskelijoita harkitsemattomiin tekoihin. Oikeiston painostuksesta kaikki eduskuntaryhmät SKDL:oa ja SDP:ttä lukuunottamatta kieltäytyivät vastaamasta opiskelijoiden kysymyksiin Eduskuntatalolla mielenosoituksessa. Kaiken huipuksi Kokoomus vaati eduskunnan puhemiehistöä kieltämään mielenosoitukset Eduskuntatalon edessä.

Eduskunnassa alkoi jälleen jarrutus: sivistysvaliokunnan mietinnön valmistumisen jälkeen lain ensimmäinen täysistuntokäsittely viipyi. Taantumusvoimat eivät selvästikään uskaltaneet saattaa asiaa päätökseen vaan odottivat otollisempaa ajankohtaa, jolloin laki voitaisiin hyväksyä opiskelijoiden selän takana. Päätettiin järjestää vielä yksi joukkoesiintyminen ennen kuin tenttikausi ja opiskelijoiden joukkomittainen hakeutuminen ansiotyöhön tekisi sen mahdottomaksi. SYL:n liittokokouksessa saatiin maaliskuun lopulla läpi yksimielinen suositus YYÄ-päivän järjestämisestä 11. 4. Tällöin toteutettiin puolen päivän mittainen luentoseisaus ja pidettiin joukkokokouksia. Taistelusyksy ja -kevät päättyivät näin myös poliittisten opiskelijajärjestöjen kesken yhtenäiseen esiintymiseen.

Käytäntö vahvistaa SOL:n linjan oikeaksi — hajoitusyritykset epäonnistuvat

Se, että kaikki poliittiset opiskelijajärjestöt — lukuunottamatta pieniä äärioikeistolaisia ns. riippumattomien ja kristillisten ryhmiä — ovat jo vuosia vakuuttaneet olevansa yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kannalla ei suinkaan merkitse, että samanlainen yhtenäisyys vallitsisi käytännön toiminnan tasolla. Sanoissa on helppo esittää demokraattisia tunnuksia äänten kalastamiseksi, mutta konkreettisessa taistelutilanteessa todelliset asenteet paljastuvat fraasien takaa.

On aivan luonnollista, että kun opiskelijoiden on aika nousta puolustamaan etujaan, mikä merkitsee yhä tietoisempaa taistelua suurpääomaa vastaan, vain johdonmukaista suurpääoman vastaista kokonaislinjaa toteuttavat ryhmittymät voivat kaikinpuolisesti edistää ja tukea opiskelijoiden taistelua. Ryhmittymät, joilla on *muitakin* kuin monopolien vastaisia intressejä, joutuvat suurem-

massa tai pienemmässä määrin ristiriitaan opiskelijajoukkojen kanssa ja alkavat objektiivisesti suuntautua niiden taistelun jarruttamiseen.

"Riippumattomat" opiskelijat Professoriliiton asialla

Äärioikeistolaiset opiskelijajärjestöt, etenkin ns. riippumattomat, kävivät ajoittain melko näkyvää, mutta tehottomaksi jäänyttä taistelua opiskelijoita vastaan avoimilla demokraattisen hallinnonuudistuksen vastaisilla kannanotoilla, joissa puolustettiin kiintiöperiaatetta ja hyökättiin kömpelösti demokraattisia opiskelijajärjestöjä, varsinkin SOL:a vastaan. Lakkoja pyrittiin sabotoimaan mm. junttaryhmillä, jotka juoksivat luennolta toiselle ja uhkailivat edistyksellisiä opettajia.

Vaikka äärioikeiston kannatus onkin mitätön, sen toimintaan ei pidä suhtautua välinpitämättömästi. Sillä on käytettävänään merkittävät taloudelliset resurssit, mitä ilmentää keväällä 1973 kaikille opiskelijoille levitetty "Vapaa ylioppilaslehti". Avoimesti demokratian vastaisen, antikommunistista törkyä tulvivan julkaisun levittäminen on osa äärioikeiston yleistä aktivoitumista demokraattisia voimia ja rauhankehitystä vastaan.

Opportunistien väitteet ja todellisuus

Läpi koko viime syksyn ja kevään hallinnonuudistuskamppailuja saatiin eräiden sanoissa demokraattista hallinnonuudistusta kannattavien oikeistolaisten ja keskustalaisten opiskelijajohtajien taholta kuulla erilaisia verukkeita, joilla nämä asettivat itsensä opiskelijoiden kamppailun jarruttajiksi. Nämä verukkeet voidaan jakaa neljään ryhmään.

Ensiksikin erimielisyydet koskivat *taisteluun järjestäytymisen muotoja,* eri opiskelijajärjestöjen osuutta ja merkitystä. Käytännön kamppailuun penseästi suhtautuneet henkilöt pyrkivät täten muodollisin perustein jarruttamaan joukkotoimintaa. Toiminta demokraattisen hallinnonuudistuksen puolesta on muka oikeutettua vain, kun sen muodoista ja tunnuksista päästään yksimielisyyteen poliittisten opiskelijajärjestöjen välisissä neuvotteluissa johtotasolla. Siksi korostettiin "edustuksellisten opiskelijajärjestöjen" — so. SYL:n ja ylioppilaskuntien — merkitystä ja asetettiin ne aine- ja tiedekuntajärjestöjen yläpuolelle. "Hallinnonuudistustaistelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että kansallinen ylioppilasliitto määrittelee *yksityiskohtaisesti* (korostus tässä) ne tavat ja keinot miten opiskelijain tulee pyrkiä uudistusta

edistämään."[8] Näihin vaatimuksiin liittyi ajoittain hyvinkin voimakas perustason järjestöjen parjaus: ne eivät muka edusta opiskelijoita, niiden johtoelimiä ei valita demokraattisesti vaan junttaamalla jne. Samalla syytteet kohdistettiin SOL:oon, jonka väitettiin välineellistävän ainejärjestöjä "ryhmätaktisten intressiensä" ajamiseen. Vaadittiin siis kaikkien päätösten tekoa ylätasolla; aine- ja tiedekuntajärjestöillä olisi vain toteuttajan osa. Tätä vaadittiin "opiskelijaliikkeen yhtenäisyyden" nimissä, mahdollisimman laajapohjaisen esiintymisen nimissä, jolla olisi tehokkain vaikutus eduskuntaan ja puolueisiin.

Nämä vaatimukset ja niitä höystäneet syytökset SOL:a vastaan saivat myös SOL:n opposition tuen. Yhteisrintama-lehdessä 1/73 T. Niitemaa toistaa valheellisia väitteitä SYL:n ja ylioppilaskuntien syrjäyttämisestä.[9] Opiskelijaliikkeen yhtenäisyys oli muutenkin SOL:n oppositiolle hämärä käsite: Turussa TuASS suostui 28. 11. valmisteluissa Kokoomuksen ehdottamaan kahden tunnin "lakkoon", jotta "yhtenäisyys" ei vaarantuisi Kokoomuksen jättäytyessä järjestelyjen ulkopuolelle. Tämä merkitsi käytännössä opiskelijoiden taistelun heikentämistä Turussa ja osoitti TuASS:n laahustavan joukkojen perässä, jotka kyllä olisivat olleet valmiit olemaan lakossa koko päivän.[10]

Yhtenäisyydestä sanoissa suurinta huolta kantavat opiskelijajohtajat tarkastelevat kuitenkin asiaa aivan liian abstraktisti. Yhtenäisyys voi syntyä ainoastaan *opiskelijoiden eduista lähtevän toiminnan* yhtenäisyytenä. Demokraattisten päämäärien ajaminen ei hyödy siitä, että *muodollisen* yhtenäisyyden vuoksi — jotta esimerkiksi Tuhatkunta saataisiin kaikkien "yhteisten" toimenpiteiden taakse — jättäydytään julkilausumatasolle tai nimelliseen lakkoon kuten Turussa. Yhtenäisyys näin ymmärrettynä merkitsee demokraattisen, monopolien vastaisen linjan alistamista poliittisten opiskelijajärjestöjen,

---

8. Keskustapuolueen Tapani Katila Turun ylioppilaslehdessä 33/72.

9. Niitemaa: "Lakkovetoomusta ei edes lähetetty ylioppilaskunnille eikä SYL:oon." — Totuus: Kannunvalajat ja Limes tekivät kirjallisen yhteistyötarjouksen SYL:lle 17. 11. Ylioppilaskuntien kanssa neuvoteltiin niinikään, ja ne asettivat edustajansa lakkotoimikuntiin tai erityisiin yhteistyöelimiin. Syrjäyttämistä ei ole se, että aineyhdistykset samaan aikaan rakensivat organisatorisia edellytyksiä oman osuutensa hoitamiseen ja julkistivat laajalti aloitettaan ja sen perustana ollutta poliittista tilannetta.

10. Samaa tasoa edustaa myös *Yhteisrintaman*/Niitemaan SOL:n "kritiikki": "SOL:n ryhmätaktisia intressejä" kuvasti se, että SOL oli erityisen hyvin valmentautunut aktion läpivientiin! Yhtä kyvyttömänä joukkoliikkeen organisoimiseen kuin esimerkiksi keskiryhmät SOL:n oppositio saattoi vain yhtyä niiden SOL:n vastaiseen ja opiskelijoiden taistelua hajoittavaan demagogiaan.

itse asiassa puolueiden taktisille tarpeille ja kääntyy näin opiskelijoiden etuja vastaan.

On myös väärin olettaa, että yhtenäisyys voi syntyä ylätason komentelun tuloksena. Poliittiset opiskelijajärjestöt, SYL tai ylioppilaskunnat eivät voi määrätä, mitä mieltä perustason järjestöt ja itse opiskelijajoukot ovat asioista. Päinvastoin: yhtenäisyys syntyy juuri joukkojen tasolla, ja niitä lähimpänä olevat järjestöt ovat taistelun keskeisiä ja välttämättömiä organisoijia. Siksi ainoa mahdollinen tapa järjestäytyä kamppailuun on juuri se, mitä noudatettiin: aine- ja tiedekuntajärjestöt toimivat itsenäisesti, tasavertaisessa yhteistyössä ylioppilaskuntien ja SYL:n kanssa ilman minkäänlaisia alistamissuhteita.

Kun huomataan, että ne, jotka innokkaimmin pyrkivät alistamaan opiskelijoita ja heitä lähimpänä olevia järjestöjä SYL:n määräysvaltaan, eivät olleet osoittaneet minkäänlaista aktiivisuutta joukkotoiminnan järjestämiseksi, heidän motivaationsa tulee ilmi: he tahtoivat jarruttaa joukkotoimintaa ja pitäytyä "yhtenäiseen" julkilausumalinjaan. Näin siis *juuri he* ovatkin rikkomassa opiskelijoiden yhteistä esiintymistä.

Toiseksi Kokoomuksen ja keskustan opiskelijajohtajien piirissä esiintyi torjuvaa suhtautumista *lakkoon taistelun muotona.* "Eduskuntaan yleensä ja varsinkin keskustapuolueen ryhmään vaikutetaan ennen kaikkea järkevillä perusteilla ja sillä, että opiskelijat osoittavat oman vastuuntuntonsa korkeakoulujen kehittämistä koskevissa asioissa. /.../ ... nyt nostatettu lakkoliike /.../ saattaa itse asiassa kääntyä koko uudistusta vastaan..."[11] Väitettiin jopa, että Keskustapuolue äänesti Taideteolliseen korkeakouluun kiintiöhallinnon, koska marraskuun 28. päivän lakko suututti ryhmää!

Kolmanneksi vastustusta herätti tunnus kolmikantaboikotista ja sittemmin tunnus "kieltäydymme suljetuista kiintiöistä". Samoin kuin lakosta taisteluaseena näistä tunnuksista sanottiin, etteivät ne ole "asiallisen vaikuttamisen keinoja" ja voivat tuoda enemmän haittaa kuin hyötyä.

Huomaamme siis entistä selkeämmin johdonmukaisen pyrkimyksen karttaa joukkotoimintaa ja pidättäytyä julkilausumatasolla. Itse asiassa näemme melkoisen piittaamattomuuden hallinnonuudistuksen kohtalosta. Ei näet riitä, että "opiskelijoiden ylivoimaisen enemmistön vankkumaton kanta on kyllä eduskunnan tiedossa"[12] tai että "laajapohjainen ja poliitisesti edustava opiskelijoi-

11. Keskusta ja mielenosoitukset. *Jyväskylän ylioppilaslehti 33/72.*
12. Sama.

den yhteisesiintyminen saa mahdollisesti eri puolueet vakuuttuneiksi siitä, että opiskelijoiden enemmistö todella seisoo yyä-periaatteeseen nojautuvan hallinnonuudistuksen takana".[13]

Ei opiskelijoiden kanta ole epäselvä eduskunnalle eikä puolueille. Mutta hallinnonuudistus ei liioin ole *psykologinen* vaan *poliittinen* kysymys. Puolueiden asennoitumista ei ratkaise se, kuinka paljon frustraatiota tai tyydytystä ne arvelevat eri ratkaisumallien tuovan opiskelijoille. Ensisijaisesti hallinnonuudistuksessa on kysymys suurpääoman ja demokraattisten voimien välisestä kamppailusta, kamppailusta tieteen ja ylimmän koulutuksen valvonnasta.

Siksi demokraattisilla voimilla on oltava tehokkaita keinoja, joilla ne *pakottavat* suurpääoman ja oikeiston taipumaan edistyksellisiin ratkaisuihin. Opiskelijalakoissa ja taantumuksellisen hallinnon boikotoinnissa ei ole kysymys siitä, että "jotkut pienet opiskelijajohtajat ovat astuneet liian suuriin saappaisiin"[14], vaan oikeistovoimien asettamisesta demokraattisten tavoitteiden kannalta edullisen kysymyksenasettelun eteen: *joko* demokraattinen ratkaisu *tahi* taantumuksen kannalta vielä huonompi vaihtoehto. Boikottiuhka, jos sen takana on riittävästi voimaa, merkitsee korkeakoulujen ajautumista entistä syvempään kriisiin taantumuksellisen hallintoratkaisun jälkeen. Oikeistolle tällainen jatkuva, avoin taistelutilanne merkitsee joukkojen monopolien vastaisen tietoisuuden ja taistelukyvyn vaarallista kasvamista; sitäpaitsi korkeakoulujen käyttöarvo suurpääoman kannalta kävisi kyseenalaiseksi. Siksi taantumusvoimien on tilanteen rauhoittamiseksi suostuttava myönnytyksiin. — Laajat, yhten äisetlakot ovat puolestaan ainoa keino osoittaa taantumusvoimille, etteivät opiskelijoiden uhkaukset ole tyhjää puhetta.

Vai voivatko edes keskiryhmien johtoportaan opiskelijapoliitikot kuvitella heidän "asiallisen vaikuttamisen keinojaan" sovellettavan esimerkiksi työehtosopimusneuvotteluihin? Luulevatko he työläisten saavan kunnolliset sopimukset selvittämällä "asiallisesti" "perustellun" kantansa työnantajille osoittaen näin "oman vastuuntuntonsa" työmarkkinoista?

Neljänneksi on vielä todettava, että päinvastaisesta sanahelinästä huolimatta opportunistiset voimat osoittivat tiukan paikan tullen paljastavaa välinpitämättömyyttä myös *hallinnonuudistuksen sisällön* suhteen. Useissa yhteyksissä kävi ilmi, että tärkeintä onkin muka vain

13. Helsingin opiskelevien keskustanuorten tiedote.
14. Kolmas mies *Ylioppilaslehdessä 3/73.*

saada hallinnonuudistus, millainen tahansa, kuin riskeerata "liian kovilla" tunnuksilla esimerkiksi ratkaisun lykkääntyminen yli vaalien.[15]

Käytäntö kumoaa hajoittajien väitteet

Hallinnonuudistuskamppailujen edetessä opportunististen opiskelijajohtajien väitteet joutuivat yhä kiusallisempaan ristiriitaan käytännön tosiasioiden kanssa.

Ne, jotka väittivät opiskelijaliikkeen yhtenäisyyden vaativan, että ylätason poliitikot — eli he itse — pääsevät määräämään toiminnan yksityiskohdista, saivat nähdä opiskelijaliikkeen historian laajimmat, laajapohjaisimmat ja yhtenäisimmät mielenosoitukset ja lakot. He joutuivat hyvin pian myöntämään lakkotoimikuntien ja perustason aktiivien työn välttämättömyyden joukkoesiintymisien onnistumiseksi; niinpä SYL tunnusti lakkotoimikuntien aseman perustamalla ns. pariteettielimen valtakunnallisen yhteistyön koordinoimiseksi ja suosittamalla toistuvasti ylioppilaskunnille yhteistyötä lakkotoimikuntien kanssa. Ne, jotka taantumuslehdistön innokkaasti tukemina puhuivat "äärivasemmiston järjestämistä lakoista" saivat nähdä kannattajiensa — oikeistolaisten ja keskustalaisten opiskelijoiden — osallistuvan suurin joukoin lakkoihin ja mielenosoituksiin sekä useiden perustason aktivistiensa organisoivan lakkoja ja keräävän nimiä boikottiadressiin.

---

15. Esimerkiksi Keskusta ja mielenosoitukset Jyväskylän ylioppilaslehdessä 33/72: "Pidämme luonnollisena, että eduskunnassa on löydettävä suhteellisen laajasti hyväksytty hallintomalli, joka ratkaisee nykyisen lukkiutuneen tilanteen ja päästää korkeakoulut taas rauhalliseen uudistavaan ja luovaan toimintaan.

Vieläkin selvemmin Eero Ignatius Ylioppilaslehdessä 7/73: Spekuloituaan aluksi sillä, että oikeistopuolueiden kansanedustajat äänestäisivät liian demokraattisen lain yli vaalien, mihin "maallamme ei yksinkertaisesti ole varaa", hän toteaa, että "kiistakapulaksi muodostuneen laitoshallinnon osalta lienee parempi kannattaa esim. kaksikantaa kuin ajaa typerää kaikki tai ei mitään -politiikkaa, jolla voidaan kyllä harjoittaa menestyksekästä puoluepoliittista taktikointia, mutta sen kustannuksella murskata uudistuksen toteuttaminen."

Paitsi että Ignatius laskee huonosti yhteen — oikeisto ei ilman keskustaa pysty äänestämään lakia yli vaalien — hänen päätelmänsä on mitä opportunistisin. Ensinnäkin tunnusten lieventäminen rohkaisisi oikeistoa entistä rajumpaan hyökkäykseen hallinnonuudistuksen vesittämiseksi. Toiseksi demokraattisten voimien etujen mukaista on kaikkein vähiten sellaisen lain läpimeno, joka ei sanottavasti vaarantaisi taantumusvoimien valtaa korkeakouluissa. Parempi on sekin, että laki äänestetään yli vaalien, mikä jättäisi tilanteen avoimeksi ja paremmat mahdollisuudet taistella uuden esityksen ja demokraattisen ratkaisun puolesta.

Näin osoittautui vähitellen selväksi, että joukkotoimintaa vastaan asettui todella *vain kourallinen* johtotehtävissä byrokratisoituneita henkilöitä. He joutuivat pahasti motitetuiksi: paine suuntautui heihin nousevan joukkoliikkeen taholta ja omien, vilpittömästi demokraattisten kannattajien suunnalta. Jälkimmäisiä on tietenkin eniten joukkojen tasolla, mutta myös ylioppilaskunnissa — esimerkiksi TAMY:ssa Tampereella — huomattavilla paikoilla.

Vaikka muutamien johtajien ja heidän kontrollissaan olleiden ylioppilaslehtien demagogia joukkotoimintaa vastaan oli jatkuvaa, hajoitustoiminta laimeni käytännössä sitä vähäisemmäksi, mitä suuremmaksi ja voimakkaammaksi joukkoliike kasvoi. Jo marraskuun 28. päivän lakko sai keskustan hyväksymisen useimmissa ylioppilaskunnissa ja viimein — työläimmin — SYL:n liittokokouksessa, kun myönteisten vastausten vyöry reagoi Kannunvalajien ja Limeksen taisteluvetoomukseen. Keskustan johtoporras toki jatkoi hyökkäilyä lakkoliikettä vastaan vaikka olikin SYL:ssä tilapäisesti pakotettu taipumaan.

Keskustan opiskelijaliiton kielteinen suhtautuminen kolmikantaboikottiin jäi niinikään varsin katteettomaksi paperiksi. Osittain vilpittömien demokraattisten tendenssien, osittain joukkojen paineen johdosta keskusta tuli boikottitunnuksen taakse useimmissa ylioppilaskunnissa, voimakkaimmin Tampereella, vaikka se estikin SYL:a tukemasta tunnusta. Suunnilleen samoin kävi tunnuksen "Kieltäydymme suljetuista kiintiöistä" osalta.

Torjuva suhtautuminen lakkoon — KOL:n nimenomainen päätös alkuvuonna 1973 — ei myöskään voinut estää SYL:ssa kompromissina syntynyttä tehostetun toiminnan viikkoa kasvamasta ennennäkemättömän laajaksi lakoksi ja opiskelijaliikkeen historian mahtavimmaksi mielenosoitukseksi 1.—2. 3., joista jälkimmäistä SYL oli mukana järjestämässä.

Opportunistit joutuivat vihdoin perääntymään lopullisesti 11. 4. järjestetyn YYÄ-päivän ja luentoseisauksen yhteydessä. Päätös tästä joukkotoimenpiteestä tehtiin SYL:n liittokokouksessa — yksimielisesti. Mitkään verukkeet eivät kuitenkaan voi poistaa Tuhatkunnan ja keskiryhmien johtajien aikaisempia joukkotoimintaa vastaan suuntautuneita kannanottoja, ja niinpä 11. 4. saavutettu yhtenäisyys oli selvääkin selvemmin osoitus hajotuspolitiikan vararikosta ja sen harjoittajien yrityksistä viime hetkellä puhdistaa kasvojaan opiskelijajoukkojen edessä.

Käytäntö on edelleen osoittanut virheelliseksi väitteen käytettyjen taistelukeinojen tehottomuudesta tai vahin-

gollisuudesta. Taantumusvoimat yrittivät useita kertoja ajaa läpi kehnon lain eri variaatioina. Oikeiston etujen ja kaavailujen mukaista olisi ollut saattaa asia toivomaansa päätökseen mahdollisimman pian. Tämän torjuminen kerran toisensa jälkeen on ollut erittäin suuri saavutus; se on joukkoliikkeen ansiota. Joukkoliike on ulottanut vaikutuksensa jopa lukukauden ulkopuolelle: suuren valiokunnan jaoston esittämää taantumuksellista mallia ei uskallettu hyväksyä kevätlukukauden päätyttyä, vaikka se olisi ollut teknisesti mahdollista.

Demokraattisten päämäärien vai ryhmätaktisten pyyteiden puolesta

Edellä olevan tarkastelun perusteella nousee itsestään kysymys siitä, mikä panee muutamat opiskelijajohtajat hajottamaan sitä taisteluyhtenäisyyttä, jonka he väittävät olevan itselleen niin kallis. Miksi he ajavat itsensä perin tukalaan asemaan, vastatusten kymmentuhantisen joukkoliikkeen kanssa?

Vastaukseksi ei riitä näiden henkilöiden pikkuporvarillinen ideologia, jonka johdosta he eivät viime kädessä ymmärrä taistelun monopolien vastaista luonnetta ja siitä johtuvaa välttämättömyyttä käydä ankaraa joukkotaistelua, vaikka tälläkin seikalla on oma merkityksensä. Jatkuva, sitkeä joukkotoiminnan vastustaminen, johon liittyy vakava piittaamattomuus hallinnonuudistuksen lopullisesta kohtalosta, panee etsimään painavampia vaikuttimia.

Vastausta onkin etsittävä ennen kaikkea opiskelijaliikkeen hajoittajien *poliittisista taustaryhmistä,* niiden *emäpuolueiden* asenteista.

Kaikki poliittiset opiskelijajärjestöt ovat enemmän tai vähemmän sidoksissa oman puolueensa johtoon, ja kiintein tämä sidonnaisuus on järjestöjen johtohenkilöillä, joista monella on kysymys tulevasta puolueurasta.

Itsestään selvää on, että demokraattiseen hallinnonuudistukseen kielteisesti tai horjuvasti suhtautuvien puolueiden opiskelijajärjestöt joutuvat ristiriitaiseen tilanteeseen opiskelijajoukkojen ja puolueensa johdon väliin. Tämä ristiriita pakottaa niitä enemmän tai vähemmän peittelemään puolueensa osuutta hallinnonuudistuksen vesittäjänä. Voimakkaan joukkoliikkeen aikana, jolloin opiskelijat suuntaavat huomionsa hallinnonuudistustapahtumiin ja keskustelevat niistä laajalti, tämä peittely tulee yhä vaikeammaksi ja tasapainottelu kahden voiman välissä yhä työläämmäksi. Siten opportunistisesti, puoluetaktisesti suhtautuvat henkilöt pyrkivät pitämään

hallinnonuudistustaistelun mahdollisimman muodollisella ja abstraktilla tasolla: "Opiskelijoiden ylivoimaisen enemmistön vankkumaton kanta on kyllä eduskunnan tiedossa" ja sillä hyvä.

Kokoomuspuolueen rooli demokraattisen hallinnonuudistuksen kiivaana vastustajana on niin itsestään selvä. ettei Tuhatkunnan juuri ole auttanut yrittää sitä kiistää. Tuhatkunnan tehtävänä onkin olla muka oppositiossa puoluejohtoa vastaan (todellisesta oppositiosta ei voi olla kysymys, muuten Tuhatkunta ei pian olisi enää Kokoomuksen opiskelijajärjestö), kaunistamassa puolueen kasvoja. Tämä kaksinaamaisuus on kuitenkin varsin hataralla pohjalla. Siksi Tuhatkunnan, suurpääoman edustajana opiskelijamaailmassa, tehtävä on mahdollisimman suuressa määrin ehkäistä joukkotoimintaa ja harhauttaa opiskelijoita esimerkiksi puhumalla lakko-organisaatioiden "epädemokraattisuudesta" kuten on nähty.

Keskustaopiskelijoiden johtoporras pyrki viime syksyn ja kevään kamppailujen aikana erittäin johdonmukaisesti ja avoimesti peittelemään puolueensa kiihtyvän oikeistolaistumisen myötä kehittyvää suhtautumista hallinnonuudistukseen. Kirjoitukset ja kannanotot tulvivat nostalgiaa Nummisen ja Virolaisen tähtihetkiä kohtaan (ja toiveajattelua niiden palaamisesta). Kepun kannan muuttuminen vuoden 1970 YYÄ-linjasta kiistettiin jyrkästi ja samalla syytettiin ainejärjestöjä ja SOL:a Kepun ryhmätaktisesta parjauksesta (vaikka oli vain huolestuneina siteerattu Kepun johtohenkilöiden lehtikirjoituksia), asetuttiin vieläpä avoimesti puolustelemaan Kepun linjatonta luistelua.[16] Hieman kriittisemmiksi kannanotot muuttuivat sitten kun Kepu lopulta tuli kuorestaan sivistysvaliokunnassa ja siirtyi avoimen vesityksen tielle. Kuitenkin käytännössä joukkoliikkeen jarruttaminen jatkui; "järkevien selitysten" menetelmän ja "parlamentaaristen keinojen ensijaisuuden" katsottiin yhä olevan voimassa.

Näin siis opiskelijaliikkeeseen välittyy yleisen oikeistohyökkäyksen vaikutus. Ryhmätaktisista syistä, oman puolueen varjelemiseksi opiskelijoiden tuomiolta, tapah-

---

16. Esimerkiksi tähän tapaan (Kolmas mies Ylioppilaslehdessä 25/72): "Keskustapuolue on menetellyt viisaasti välttäessään hurmahenkisiä kannanottoja suuntaan tai toiseen. Se on pysytellyt koko ajan yli kolme vuotta sitten omaksumallaan kannalla, jonka mukaan hallinnonuudistus olisi toteutettava. Sen sijaan että keskustapuoluekin olisi lähtenyt käymään huutokauppaa 'demokraattisuudesta', se on säilyttänyt vapautensa asettua eduskunnassa sellaisen oman ehdotuksensa taakse, joka parhaalla tavalla turvaa toisaalta suomalaisen kansanvallan perinteet, toisaalta takaa yliopistojen tieteellisen toiminnan jatkuvuuden." — Millaista mallia Kolmas mies tarkoittaa? Suuren valiokunnan jaoston hyväksymää malliako?

tuva joukkotoimintaan valmiin opiskelijaliikkeen hajoittaminen on täysin oikeiston toiveiden mukaista ja yhtä täydellisesti opiskelijoiden etujen vastaista. Samaa tendenssiä kuvastaa viime aikoina yhä avoimemmaksi tullut keskustan yhteistyö oikeiston kanssa, näkyvimmin HYY:n vähemmistöhallituksessa sekä HYY:n pääsihteerin ja Ylioppilaslehden toimittajan vaalissa.

Sosialidemokraattien panos

SOL:n läheisimmän yhteistyökumppanin, SONK:n asenne hallinnonuudistustaisteluun on yleisesti ottaen ollut myönteinen ja kamppailua edistävä. Joitakin yksittäisiä esimerkkejä vähättelevästä suhtautumisesta joukkotoimintaan ja perustason järjestöjen osuuteen on esiintynyt, samoin lahkolaista, kategorisen tuomitsevaa suhtautumista keskustaopiskelijoihin. Nämä tapaukset — joita ei kyllä pidä väheksyäkään — eivät missään tapauksessa horjuta myönteistä kokonaisarviota.

Vakavampi seikka sitävastoin on se, että SONK:n järjestöillä on ollut suhteettoman vähän aktiiveja irrottaa käytännön työhön lakkotoimikunnissa ja ainejärjestöissä. Tämäkin on eräänlaista käytännön opportunismia, jonka johdosta kohtuuttoman suuri osuus tehdystä työstä jäi SOL:n jäsenten harteille. Toisaalta monet sosialidemokraattiset opiskelijat kyllä ymmärsivät käytännön toiminnan merkityksen ja työskentelivät esimerkillisesti lakko-organisaatioissa.

Sosialidemokraattisten opiskelijoiden toiminta emäpuolueensa suuntaan ei myöskään ollut riittävän aktiivista tai ainakaan tuloksellista. Niinpä — vaikka SDP eduskunnassa enimmäkseen tukikin demokraattisia vaatimuksia — se ei tehokkaasti painostanut Keskustapuoluetta demokraattisiin kantoihin eikä sen lehdistössä käyty juuri lainkaan taistelua demokraattisen hallinnonuudistuksen puolesta — joskus päinvastoin.

Yhteenveto: menestyksekäs kamppailu voimistuvan oikeistohyökkäyksen oloissa

Ainoastaan SOL:n marxilais-leniniläinen analyysi hallinnonuudistuksesta valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa, sen pitkäjännitteinen työ opiskelijoiden keskuudessa ja heidän järjestöissään, SOL:n suuntautuminen taistelurintaman rakentamiseen opiskelijajoukkojen keskuudessa ja sen jäsenten suorittama konkreettinen työ

saattoivat taata hallinnonuudistuskamppailujen onnistumisen.

Tapahtumien kulku osoitti selvästi, että oikea ja tinkimätön politiikka tekee tyhjäksi opiskelijoita vastaan suuntautuvat vehkeilyt. Demokraattisista päämääristä taktisten syiden vuoksi tinkivät poliitikot viime kädessä vain kaivavat maata itsensä alta: joukkokamppailun realiteettien edessä heidän demagogiansa on voimatonta.

Arvioidessaan hallinnonuudistuksen puolesta käydyt kamppailut kokonaisuutena myönteisesti, SOL:n 9. liittokokous samalla totesi joitakin puutteita. SOL:n oma työ, hallinnonuudistuksen ja muiden korkeakoulupoliittisten kysymysten selvittäminen marxilais-leniniläisistä lähtökohdista jäi puutteelliseksi. Reformististen ja opportunististen ryhmittymien arvostelu ei myöskään ollut riittävää. Vastustajan voimaa ja sen alati voimistuvaa hyökkäystä, joka kohdatessaan joukkoliikkeen vaihtoi taktiikkaa ja hyökkäsi uudestaan, ei etukäteen arvioitu aivan oikein, ja tästä syystä kamppailun odottamattoman pitkä kesto koitui rasittavaksi.

Hallinnonuudistustaistelut ovat merkinneet demokraattisen opiskelijaliikkeen nousemista aivan uuden kehitysvaiheen kynnykselle. Opiskelijajoukkojen suuresti lisääntynyt tietoisuus, heidän järjestöjensä kouliintuminen käytännön kokemuksessa ja demokraattisen opiskelijaliikkeen ohjelmallinen pohja — erityisesti SOL:n Taisteluohjelma opiskelijoille — avaavat tien *jatkuville joukkoaktioille;* ei erillisille joukkomittaisille "projekteille" vaan jokapäiväiselle joukkotaistelulle opiskelijoiden kaikinpuolisten etujen puolesta työväenluokan ja kaikkien demokraattisten voimien rintamassa.

2. JOUKKOLIIKE TORJUU KOVENEVAN OIKEISTOHYÖKKÄYKSEN DEMOKRAATTISTA HALLINNONUUDISTUSTA VASTAAN

Korkeakoulupolitiikan valtiomonopolistinen ohjelmointi kiristyy

Sosialistisen Opiskelijaliiton 9. liittokokouksen hyväksymässä Taisteluohjelmassa opiskelijoille todetaan: "Valtiomonopolistisen kapitalismin kypsyminen Suomessa on heijastunut korkeimpaan opetukseen ja tieteelliseen tutkimukseen voimistuvana ohjelmointina, jota valtio suo-

rittaa suurpääomapiirien ehdoilla. . . . 60-luvun verraten alkeellisen suunnittelun tilalle on 70-luvulla astumassa korkeakoulu- ja tiedepolitiikan järjestelmällinen ja kokonaisvaltainen ohjelmointi. Samalla oikeistovoimien hyökkäykset demokraattisen opiskelijaliikkeen ja muiden demokraattisten voimien saavuttamia asemia vastaan kärjistyvät."[17]

Ensimmäisenä pyrkimyksenä valtion kiristyvässä ohjelmoinnissa on väestön koulutukseen suunnattavien menojen kasvun rajoittaminen tai suoranainen pysäyttäminen, mikä samalla merkitsee korkeakoulujen opiskelijamäärän kasvun pysäyttämistä, opetuksellisten resurssien kehittymisen pysäyttämistä — sanalla sanoen kansan sivistysvaatimusten torjumista. Tätä kasvun pysäyttämisen politiikkaa ilmentää opetusministeriössä laadittu Korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädännön tarkistamistyöryhmän mietintö[18], sitä ilmentävät valtionvarainministeriön koventuneet vaatimukset opetusministeriön hallinnonalan menojen rajoittamiseksi ja sitä ilmentää viime kädessä myös opetusministeriön valitseminen sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ensimmäiseksi ministeriöksi, jonka hallinnonalaa varten laaditaan erityisessä virkamiestyöryhmässä pitkän tähtäyksen suunnitelmaa seuraavia 15 vuotta varten.[19]

Valtiomonopolistisen ohjelmoinnin *toinen* pääpyrkimys on korkeakoulujen ja oppilaitosten opetus- ja tutkimustoiminnan saattaminen sisältönsä ja laatunsa puolesta palvelemaan suoraviivaisesti työnantajakapitalistien vaatimuksia. Tätä pyrkimystä ilmentävät toimenpiteet tutkintojen linjoittamiseksi, kaventamiseksi ja pilkkomiseksi ahtaan tehtäväkohtaisiksi ammatillisiksi paketeiksi[20], samoin yritykset tehostaa valtion ohjausta ja välitystoimintaa korkeakoulujen ja niiden laitosten tutkimuspalvelujen myymiseksi yrityksille.[21]

---

17. *SOL:n taisteluohjelma opiskelijoille,* hallituksen esitys 9. liittokokoukselle. S. 62.

18. Ks. Engeström — Miettinen — Solantaus: "Korkeakoulukamppailun peruskysymykset II", *Soihtu* 5/1972, s. 78—80 ja *Suomen ylioppilaskuntien liiton Kehittämislakineuvottelukunnan mietintö,* SYL:n julkaisusarja 2/1973.

19. Opetusministeriön PTS-luonnosta laatimaan on keväällä 1973 asetettu virkamiestyöryhmä, jonka puheenjohtaja on oikeistososialidemokraatti, suunnittelupäällikkö Jukka Lehtinen ja jonka jäseninä on pelkästään virkamiehiä, voittopuolisesti budjetti- ja taloussuunnittelijoita.

20. Ks. Engeström — Miettinen Solantaus: em. artikkeli s. 84 ja siitä eteenpäin sekä Y. Engeström: "Korkeakoulututkintojen demokraattinen kokonaisuudistus", *SYLn kehittämislaki- ja tutkinnonuudistusseminaarin aineistoa,* SYLn julkaisusarja 1/1973.

21. Opetusministeriö on keväällä 1973 päättänyt ottaa tarkistettavakseen kaikki korkeakoulujen tilaustutkimussopimukset ennen

Edellä mainittujen rinnalla ja niihin kietoutuneena ilmenee valtiomonopolistisen ohjelmoinnin *kolmas* pääpyrkimys, korkeakoulujen ja oppilaitosten toiminnan suunnitelmallisuuden lisääminen kustannusten säästämiseksi ja entistä kitkattomammin monopolien tarpeita vastaavan opetuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi. Tätä pyrkimystä ilmentää uusien, kustannusten minimointia palvelevien laskenta- ja suunnittelumekanismien kehittäminen[22], samoin keskushallinnon ja korkeakoulujen suunnitteluhenkilöstön lisääminen. Tämän pyrkimyksen mukaista on myös aikaansaada korkeakoulujen sisäisessä hallinnossa uudelleenjärjestelyjä, joilla päätösvaltaa siirretään professoreilta virkamiehille sekä korkeakoulujen ulkopuolelle, valtiokoneiston, työmarkkinajärjestöjen tai yritysten edustajille.

Nämä valtiomonopolistisen ohjelmoinnin pyrkimykset ovat ominaisia jokseenkin kaikille Euroopan kapitalistisille maille. OECD ja Euroopan neuvoston kulttuuriyhteistyön komissio (CCC) kannustavat näitä pyrkimyksiä raporteillaan ja seminaareillaan, joilla on kasvava merkitys myös Suomen viranomaisten toiminnalle. Ruotsissa keväällä valmistunut laaja korkeakoulupolitiikan suuntaa määrittelevä mietintö U 68 on miltei tyylipuhdas esimerkki näiden pyrkimysten soveltamisesta.[23]

Oikeistohyökkäys raivaa tietä valtiomonopolistiselle ohjelmoinnille

Valtiomonopolistisen ohjelmoinnin esteenä Suomessa on demokraattisen liikkeen aloitteellisuus ja sen saavuttamat asemat. Korkeakouluissa ja oppilaitoksissa kehittyneen liikehdinnän laajuus aiheuttaa vakavaa huolta pääomapiireille ja niiden poliittisille edustajille. Opiskelijoiden demokraattisen joukkoliikkeen lyöminen on pääoma- ja oikeistopiireille paitsi portti entistä avoimempaan valtiomonopolistiseen kuristuspolitiikkaan, myös yleispoliittisesti tärkeä tehtävä.

---

niiden vahvistamista — näin siis pukki astuu kaalimaan vartijaksi, professorien mielivallan rinnalle astuu reformististen virkamiesten mielivalta, jolla ei ole mitään tekemistä tutkimussopimusten julkisen, demokraattisen valvonnan ja käsittelyn kanssa. Ks. myös Teknillisen ja kaupallisen korkeakouluopetuksen neuvottelukunnan mietintö 1: Palvelututkimustoiminta. Komiteamietintö 1972: B 100.

22. Ks. *SOL:n taisteluohjelma opiskelijoille,* jakso 2. 4. 5. sekä *SYL:n Kehittämislakineuvottelukunnan mietintö.*

23. *U 68: Högskolan,* SOU 1973:2, Stockholm 1973.

Oikeistohyökkäys opiskelijoita kohtaan suuntautuu luonnollisesti erikoisen voimakkaana kohteisiin, jotka ilmentävät opiskelijaliikkeen etenemisen kärkeä ja jotka siten ovat kaikkein huolestuttavimpia taantumuksen kannalta. Lukuvuoden 1972—73 kokemukset osoittavat, että oikeistohyökkäyksen painopiste on ollut toisaalta johdonmukaisimpien demokraattisten taistelijoiden ja organisaattoreiden, ennen muita kommunistien vainoamisessa, painostamisessa ja vaientamisessa, toisaalta opiskelijaliikkeen hallinnonuudistusaloitteen ja sen taakse kasvaneen joukkoliikkeen torjumisessa. Loppukeväällä oikeistohyökkäys on laajentunut voimakkaasti myös tutkinnonuudistuksen alueelle, jolla opiskelijaliike yhdessä edistyksellisten opettajien ja tutkijoiden kanssa on käynnistänyt laajan uudistustyön.

Opiskelijaliikettä vastaan suunnattu oikeistohyökkäys on yhdistänyt eduskunnan äärioikeistolaiset jäsenet ja korkeakoulujen rehtori- ja professorikunnan taantumukselliset edustajat toisiinsa entistä läheisemmin. Keskustan puolueiden oikeistovoimien aktivoituminen on toisaalta ilmennyt erityisen voimakkaasti tällä alueella. Oikeistohyökkäykseen aina kuuluvan anti-intellektuaalisen hysterian ja vihanlietsonnan rinnalla on kuluneena lukuvuonna esiintynyt entistä enemmän jyrkkiä voimatoimia — erottamisia, kokoustilojen kieltämisiä jne.

Hallinnonuudistuksen merkitys suurpääomalle ja oikeistolle

Korkeakoulujen hallinnonuudistuskysymyksessä on sisällöllinen aloite vuodesta 1968 alkaen ollut demokraattisella opiskelijaliikkeellä. Hallinnonuudistus on taantumusvoimille kielteinen asia, koska

— se on vakiintunut osa opiskelijaliikkeen demokraattista aloitetta, sen taakse kyetään kokoamaan aito ja voimakas joukkoliike,

— toteutuessaan se vaarantaa ja varmasti osittain suoraan tuhoaa suurpääoman ja oikeiston valvontaotteen korkeakouluista mahdollistaen opiskelijoiden ja korkeakoulujen työntekijöiden harjoittaman joukkomittaisen valvonnan korkeakouluissa; tämä puolestaan merkitsee vääjäämättä korkeakoulujen vähittäistä suuntautumista työtätekevän väestön palvelukseen, monopoleja vastaan.

Näin ollen hallinnonuudistus on torjuttava millä keinoin hyvänsä. Tämä on pitkään ollut oikeistovoimien yksinkertainen peruslähtökohta hallinnonuudistuksessa.

Toisaalta hallinnonuudistuksen tekee näillekin voimille välttämättömäksi joukko tekijöitä, joista tärkeimpiä ovat:

— nykytilanteen ylläpitäminen korkeakouluissa suoranaisesti lietsoo demokraattisia hallintokokeiluja ja tyytymättömyyttä professorivaltaan,

— professorihallinto ei kykene tehokkaaseen, monopolien kannalta rationaaliin ja taloudelliseen suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Näistä perustekijöistä seuraa paine hallinnonuudistuksen sisällöllisen aloitteen tempaamiseen pois opiskelijaliikkeeltä, oikeistolle ja reformisteille. Ei riitä pelkkä hallinnonuudistuksen torjuminen. Tilanne on kestämätön, ellei suoriteta *toisenlaista hallinnonuudistusta.* Tämän uudistuksen täytyy turvata työrauha korkeakouluissa ja avata tie valtiomonopolistiselle ohjelmoinnille, monopolien etujen nykyistä monin verroin johdonmukaisemmalle toteuttamiselle korkeakoulujen toiminnassa.

Minkälainen voisi olla tämä toisenlainen hallinnonuudistus? Ja kuka sen toteuttaisi? Näihin kysymyksiin oikeistovoimat etsivät vastausta käydessään hyökkäykseen demokraattista hallinnonuudistusta ja opiskelijaliikettä vastaan lukuvuonna 1972—73.

Puolueiden asetelma hallinnonuudistustaistelussa 1972—73

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen vähemmistöhallitus antoi keväällä 1972 eduskunnalle lakiesityksen korkeakoulujen sisäisen hallinnon uudistamisesta. Totesimme syksyllä esittämässämme arviossa[24], että lakiesitys annettiin taktisista syistä, jotta hallitus voisi osoittaa ”edistyksellisyyttään”. Lakiesityksen kokonaispuitteet perustuvat yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen ja suuntautuvat selvästi monopolien etuja vastaan. Toisaalta esityksessä pyritään kuitenkin johdonmukaisesti minimoimaan opiskelijajoukkojen suora vaikutusvalta hallinnon perustasolla sekä siirtämään valta mahdollisimman paljon ylätasolle, jopa korkeakoulun ulkopuolelle valtion elimille olennaisissa nimityskysymyksissä.

Tältä pohjalta on ymmärrettävää, että SDP:n johto ei ole mitenkään aktiivisesti pyrkinyt luomaan reaalisia edellytyksiä demokraattisen hallinnonuudistuksen läpimenolle eduskunnassa. Tämä olisi objektiivisesti ristirii-

24. Engeström — Miettinen — Solantaus: ”Korkeakoulukamppailun peruskysymykset I”, *Soihtu* 4/1972, s. 76—77.

dassa puolueen harjoittaman politiikan linjan kanssa. Sen sijaan että SDP olisi pyrkinyt luomaan laajapohjaista painetta uudistuksen puolesta tai edes käynyt aktiiviseen ja avoimeen suostutteluun ja painostukseen hallituskumppaneihinsa päin, puolue on tyytynyt vaieten seuraamaan oikeistohyökkäyksen etenemistä ja kerännyt samalla nuorten kansanedustajiensa avulla sen poliittisen hyödyn, mikä on ollut saatavissa jäljellä olevilta hyväuskoisilta nuorilta uhoavien vakuuttelujen keinoilla.

Ei silti käy kieltäminen, että SDP:n piirissä esiintyy tietty määrä aitoa halua aikaansaada verraten demokraattinen hallinnonuudistus. Jo se, että SDP ottaa sanoissa selvän myönteisen kannan demokraattiseen hallinnonuudistukseen avaa kommunisteille ja kaikille johdonmukaisille demokraateille mahdollisuuden panna SDP vastaamaan sanoistaan myös käytännössä. Tämä ei ole vähäpätöinen saavutus.

Keskustapuolue on hallinnonuudistustaistelun aikana edennyt empimisestä ja epämääräisestä vesityshalukkuudesta selkeään oikeistolaiseen kannanmäärittelyyn eduskunnassa. Huolestuttavinta on, että puolueen rooli on muodostunut suorastaan johtavaksi muotoiltaessa oikeistovoimien yhteistä vastaesitystä demokraattiselle hallinnonuudistukselle.

Keskustapuolueen eduskuntaryhmän motiivit eivät ole hedelmällinen spekulointien kohde. Ilmeistä on, että puolueen sisällä on oikeistovaikutus voimistunut yleisesti, ja tätä kärjistää hallinnonuudistuskysymyksessä Kepun ja SDP:n välinen valtataistelu. Kaiketi puolueen johdossa on myös arvioitu vuoden 1970 verraten voimakas esiintyminen yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden puolesta vakavaksi virheeksi, joka nyt on korjattava.

Lopputulokseksi jää, että Keskustapuolueen eduskuntaryhmä on hallinnonuudistuskysymyksessä tällä kertaa kenties itse sitä tajuamatta muodostunut erinomaisen hyödylliseksi suurpääomapiireille ja oikeistolle, joilta yksin on puuttunut voima ajaa läpi tuo toisenlainen hallinnonuudistus, suurpääoman hallinnonuudistus. Keskustapuolueen oikeistolaiset kansanedustajat ovat suuresti auttaneet vastaamaan kysymyksiin 'minkälainen voisi olla tämä toisenlainen hallinnonuudistus?' ja 'kuka sen toteuttaisi?'. Keskustapuolueen mitä aktiivisimman vaikutuksen alaisuudessa on muotoiltu eduskunnan suuren valiokunnan jaoston enemmistön hyväksymä irvokas esitys, jonka mukaan korkeakoulun keskushallinnossakin vietäisiin olennainen valta pois yleisillä vaaleilla valitulta valtuustolta pienelle hallitukselle, jossa ehdoton enemmistö muodostuisi tieteenaloittain itseoikeutettuina valituista professoreista ja tohtoreista.

Tällaisessa tilanteessa Kokoomuksen ei ole tarvinnut muuta kuin yhtyä Kepun kantaan ratkaisevissa kohdissa ja jupista samalla muka "kompromissista".

Toisaalta eduskunnan äärioikeistolaisten, Rainion, Kortesalmen ja kumppanien on ollut vaikea pidättää riemuaan Keskustapuolueen käyttäytymisen johdosta. Taideteollisen korkeakoulun kolmikantalaissa nämä voimat pääsivät helposti yksimielisyyteen eikä vaikeuksia näytä syntyvän myöskään yleisen hallinnon kohdalla.

Olemme myös saaneet nähdä, miten olematonta on itsenäinen, demokraattinen pyrkimys LKP:ssa, SKYP:ssa ja RKP:ssa. Aluksi joissakin kohdin demokraattisia kantoja myötäillyt liberaali Laitinen on palautettu kuriin ja edustaja Aro on vaihtanut puoluetta. SKYP on paikantanut itsensä populistiseksi oikeistoryhmäksi, jossa jonkun Tupamäen yksittäiset mielipiteet eivät johda minnekään. RKP:sta ei voi löytää tämän vertaa sanottavaa.

Opiskelijaliikkeen vaikutus oikeistohyökkäykseen

Taideteollisen korkeakoulun lain kohtalo osoittaa havainnollisesti, että oikeisto ja keskusta olivat jo jouluna täysin valmiit ja halukkaat viemään hallinnonuudistuksen taantumukselliseen ratkaisuun. Taideteollisen kohdalla tämä onnistui, ilmeisesti paljolti koska ei ollut osattu varautua oikeistohyökkäykseen nostattamalla joukkoliikettä. Mutta yleinen hallinnonuudistus on edelleen ratkaisematta — joukkoliike on säilyttänyt opiskelijaliikkeen asemat hämmästyttävän menestyksellisesti.

Joukkoliikkeen vaikutuksessa ei ole kysymys opiskelijoiden fyysisen voiman pelkäämisestä. Pelätään niitä poliittisia vaikutuksia, joita taantumusratkaisu aiheuttaisi joukkoliikkeen oloissa opiskelevan nuorison keskuudessa. Pelätään toisaalta myös sitä tilannetta, minkä boikottiuhan toteuttaminen loisi korkeakouluissa — taantumuslaki jäisi vain paperille, kuten käy Taideteollisessa korkeakoulussa. Nämä ovat poliittisia realiteetteja, joita ei olisi ilman joukkoliikettä. Nämä pakottavat oikeiston ja Keskustapuolueen harkitsemaan tekojaan kahdesti.

3. TAISTELUN TEHTÄVÄT TÄSTÄ ETEENPÄIN

Tähänastisen hallinnonuudistustaistelun sisällöllisenä pääpuutteena voidaan pitää uudistuksen tarkastelua voittopuolisesti vain opiskelijoiden ja korkeakouluväen nä-

kökulmasta — tai hyvin abstraktilla tavalla työväenluokan ja kaikkien edistyksen voimien kannalta. Samalla uudistuksen ainutkertaisuus ja erillisyys on korostunut. Syksyllä demokraattisten voimien ja eritoten SOL:n tehtävänä on osoittaa konkreettisin esimerkein mitä demokraattisesti hallitut korkeakoulut ja laitokset voivat aikaansaada työväenluokan ja muiden työtätekevien kannalta. On kohotettava voimakkaasti tunnus korkeakoulujen saattamisesta työtätekevän väestön palvelukseen, rauhan ja yhteiskunnallisen edistyksen asialle. On osoitettava, miten demokraattisesti hallitut laitokset voivat palvella tutkimuksen ja opetuksen avulla työväestöä ja miten ne eräissä tapauksissa ovat jo edenneet tähän suuntaan.

Syksyllä meidän on liitettävä hallinnonuudistus osaksi taistelua koko koulutuksen ja tutkimuksen demokraattisesta valvonnasta. On osoitettava olennaisesti entistä konkreettisemmin, miten pääomapiirit ja niiden edustajat valvovat koulutusta ja tutkimusta ja miten tätä vastaan on kohotettava joukkojen valvonta kaikilla hallinnon tasoilla ja kaikissa oppilaitostyypeissä. On ulotettava kamppailu koskemaan myös valtakunnallista suunnittelua ja päätöksentekoa. On vaadittava ohjatun joukkomittaisen, julkisen keskustelun ja kollektiivisen arvioinnin tradition luomista kaiken suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi SOL:n taisteluohjelman asettamusten edellyttämällä tavalla.

Tätä kautta voimme olennaisesti entistä selvemmin osoittaa, mikä osuus meidän taistelullamme on yleisessä taistelussa demokratian kaventamispyrkimyksiä vastaan. Syksyn hallinnonuudistustaistelu ei enää voi olla mikään erillinen projekti opiskelijaliikkeelle. On kysymys jokapäiväisestä työstä, demokraattisen valvonnan rakentamisesta herkeämättä. Hallinnonuudistustunnukset on liitettävä kiinteästi sellaisiin kampanjoihin kuin rauhanviikkoon (kysymys rauhan korkeakouluista).

Syksyn taistelussa on kaksi päälinjaa, joita edetään rinnakkain. Ensinnäkin on käytävä kamppailuun eduskunnassa tehtävän ratkaisun saamiseksi edistykselliselle pohjalle ja suljettuihin kiintiöihin perustuvan ratkaisun torjumiseksi kaikin keinoin. Toisaalta on käytävä voimaperäisesti rakentamaan kaikkia demokraattisia hallinto- ja suunnitteluelimiä käyttäen hyväksi erityisesti Taideteollisen korkeakoulun esimerkkiä.

Eduskunnassa uhkaavan taantumuslain torjumiseksi on varauduttava kaikkein voimakkaimpiin joukkotoimiin. Tunnuksenamme on edelleen: kieltäydymme suljetuista kiintiöistä, yleinen ja yhtäläinen äänioikeus! Olemme val-

miit tarvittaessa toimimaan uhkaavan taantumuslain äänestämiseksi yli vaalien. On ymmärrettävä, että suuren valiokunnan jaoston esitys ei ole parannus nykytilanteeseen — se on suurpääoman ja oikeiston toiveiden mukainen "toisenlainen hallinnonuudistus", joka lukkiuttaa tilanteen uuteen, valtiomonopolistiselle ohjelmoinnille edulliseen asetelmaan ja tuhoaa ne edistysaskeleet, joita opiskelijaliike on saavuttanut taistelussa yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden puolesta. Korkeakoulujemme laitoksilla toimii jo yli 30 sopimuksenvaraista laitosneuvostoa YYÄ:n pohjalta. Koko Taideteollinen korkeakoulu toimii YYÄ:n pohjalla ja boikotoi taantumuslakiaan. Annamme solidaarisuutemme Taideteolliselle ja kohotamme sen koko demokraattisen hallinnonuudistustaistelun symboliksi!

SOSIALISTISEN OPISKELIJALIITON KIRJASARJA 6

SOSIALISTISEN
OPISKELIJALIITON
9. LIITTOKOKOUS

- SOL:n puheenjohtajan toveri Reijo Kalmakurjen toimintaselostus
- Taisteluohjelman merkitys, Yrjö Engeström
- Päätöslauselmat
- Kannanotot
- Keskustelu
- Tervehdykset ja sähkeet

SOSIALISTISEN
OPISKELIJALIITON
9. LIITTOKOKOUS
11—13.5. 73 Helsingissä

- Opiskelijoiden etujen puolesta — demokratian ja tieteen puolesta Imperialismia vastaan
- Opiskelijoiden joukkovoimalla Työväenluokan rinnalla suurpääomaa ja oikeistoa vastaan

SOSIALISTISEN OPISKELIJALIITON KIRJASARJA N:o 6

328 sivua. Hinta 9 markkaa. Saatavana SOL:n jäsenjärjestöiltä tai postiennakolla osoitteesta Olli Salin, Simonkatu 8 pihaporras, 00100 Helsinki 10.

Luonnos demokraattiseksi ympäristönsuojeluohjelmaksi

Yrjö Haila

Kunkin suhde ympäristönsuojeluun määräytyy viime kädessä sen mukaan, mitä yhteiskunnallisia toimenpiteitä ympäristön kannalta ajaa tai on ajamatta. Viime aikoina mm. Soihtu 1/73:ssa julkaistujen kahden ympäristökysymystä käsitelleen artikkelin pohjalta on käyty keskustelu, joka on melkoisesti sivuuttanut tämän peruskysymyksen. Lääke tähän tautiin voi olla vain keskustelun selvä laajentaminen koskemaan niitä konkreettisia yhteiskunnallisia toimenpiteitä, joihin Suomessa olisi ryhdyttävä, jotta a) ympäristön tuhoutumisen tendenssit voitaisiin kääntää ympäristön tervehtymisen kehityssuunnaksi ja b) Suomen hallituksen, yhteiskunnallisten järjestöjen ja kansalaisten aktiivisuus ympäristökysymyksen suhteen edistäisi samaa päämäärää kansainvälisessä elämässä.

Edellytämme, että jokainen ympäristökysymyksen parissa toimiva ja sen myönteiseen ratkaisemiseen tähtäävä järjestö ja henkilö ilmaisee avoimesti kantansa Luonnokseen ympäristönsuojeluohjelmaksi, jotta keskustelu voisi edetä todellisen, konkreettisia yhteiskunnallisia toimenpiteitä suorittavan vaatimusliikkeen vaiheeseen — edetä aidosti konkreettista todellisuutta vastaavan vaatimus- ja toimintaohjelman luoman yhtenäisyyden pohjalta tuloksekkaasti ympäristön turmeltumista ja turmelijoita vastaan.

— Toimitus

Ei syntyne erimielisyyksiä siitä, että edistykselliseen ympäristönsuojeluohjelmaan tulee sisältyä seuraavat neljä tekijää:

1) Selkeä kuvaus ympäristöongelmien ja saastumisen tämänhetkisestä laajuudesta. Sekä ympäristöongelmien vähättely että niiden sokea ja erittelemätön paisuttelu ovat yhtä tuhoisia konkreettisen toimenpideohjelman laatimiselle. Luonto on nähtävä konkreettisena, aineellisena vuorovaikutusjärjestelmänä, jonka lait voidaan oppia tuntemaan ja hallitsemaan, ei absoluuttina, jonka

muuttaminen "sinänsä" olisi saastuttamista. Esimerkiksi seuraava kuvaus ei sisällä paljoakaan merkityksellisiä aineksia ympäristöongelmien luonteesta: "Luonto saastuu. Tärkeät luonnovarat ehtyvät. Ihminen puuttuu luonnon tasapainojärjestelmiin melkein silmät ummessa hävittäen eliölajeja ja muuttaen olosuhteita."[1]

2) Oikea kuvaus niistä yhteiskunnallisista ilmiöistä, joihin ympäristön pilaantuminen kytkeytyy.

Suurpääoman etujen ajajat koettavat työntää vastuun ympäristön pilaantumisesta yksityisten niskoille. Konkreettinen ilmentymä tästä on Helsingin katukuvan kesällä 1973 vallannut Helsingin nuorkauppakamarin mainoskampanja "ympäristönhoito on yksilön asia". Nuoren keskustan ideologit puolestaa tapaavat syyttää kaikista yhteiskunnallisen kehityksen vinoutumista "kasvua" tai "tehokkuutta". NKL:n ylimääräisessä liittokokouksessa kesällä 1973 hyväksytty ohjelmanjulistus "vihreämpään yhteiskuntaan" alkaa lauseilla:

"Korkea aineellinen elintaso, taloudellinen kasvu ja kansantulon nopea kohottaminen ovat nykyistä yhteiskuntapolitiikkaa suuntaavat tavoitteet. On kuitenkin käynyt ilmeiseksi, että teollisten yhteiskuntien vallitseva kehityssuunta tuottaa nopeasti pahenevan sosiaalisen ja ekologisen kriisin."

Sekä nuorkauppakamari että nuorkeskusta ovat lausumissaan hyvin kaukana luokkayhteiskunnan toimintamekanismeista, edellinen tarkoituksellisen puolustelevassa sävyssä, jälkimmäinen virheellisen teoriansa pohjalta. Yhteiskunnallista todellisuutta peittelevistä katsomuksista on todellisuuspohjaisen ohjelman sanouduttava irti.

3) Ympäristönsuojelun ohjelmatavoitteet. Jokaiselle ympäristönsuojelun lohkolle on laadittava selkeät toimenpideohjelmat, jotka ovat toteuttamiskelpoisia. Koska ympäristönsuojelu kytkeytyy ihmiskunnan olemassaolon perusprosessiin, tuotantoon, on ohjelman konkreettiset vaatimukset yhdistettävä kokonaisvaltaiseen näkemykseen koko yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta.

Ylimalkaiset ja korkealentoiset mallit eivät ole ympäristöpoliittinen ohjelma. "Vihreämpään yhteiskuntaan"-julistuksessa esitetään vain yksi selvä ympäristönsuojelua koskeva tavoite: "Tuotanto on rakennettava uudelle pohjalle ja pääasiassa uusiutuvien luonnovarojen hyväksikäyttöön. Uusiutumattomia luonnovaroja on käytettävä säästellen ja saatava aikaan niiden kierto."

---

1. Ville Komsin alustus "Miksi optimistit ovat väärässä?" *Liberaalisen Nuorisoliiton seminaarissa 1. 7. 1973* — moniste.

Keskustanuorten esityksessä on terveitä aineksia — kuten vaatimus metallien ja muiden uusiutumattomien luonnovarojen kierrätykseen tuotannossa — mutta abstraktisuudessaan — "tuotanto on rakennettava uudelle pohjalle" — se alentuu pelkäksi abstraktiksi tavoitteeksi, joka vaikuttaa edistykselliseltä, mutta jonka toteuttamisesta tai toteuttamisen keinoista ei ole pienintäkään käsitystä.

4) Toimintalinja ohjelman toteuttamiseksi. Vuosikymmenen vaihteessa puhuttiin päätöksentekijöiden painostamisesta, porvarit esittävät ratkaisuksi asennekasvatuksen, nuorkeskustan julistuksen mukaan "vihreän yhteiskunnan toteuttaminen edellyttää ennakkoluulotonta ja etsivää suhtautumista kaikkeen tulevaisuutta koskevaan, kaiken olevan uudelleentarkastelua ja uusien ratkaisujen jatkuvaa etsimistä". Nämä ylimalkaiset kuvitelmat on hylättävä. Ympäristönsuojelun käytännön tehtävät on sovitettava yhteiskunnan edistyksellisten ja taantumuksellisten voimien kamppailuun, osaksi edistyksen rintamaa.

Ympäristöpolitiikan taistelualueet

Ympäristönsuojelun osa-alueista, lohkoista ja eri lohkojen tehtävistä on esitetty mitä erilaisimpia malleja, joista useimmat ovat enemmän tai vähemmän etäisiä konkreettisen ympäristöpolitiikan kehittämiselle.[2] Kysymys osa-alueista ei ole akateeminen ja abstrakti. Sen ratkaisee konkreettinen taistelu elinympäristön tilasta ja sen parantamisesta. Demokraattisen ohjelman on jo jäsentelyllään asetettava kamppailun painopisteet, määriteltävä tehtävien keskinäinen logiikka yhteiskunnallisen todellisuuden pohjalta. Ympäristönsuojelun kenttä on jäsenneltävä toiminnallisesti yhtenäisten ja tavoitteiden kannalta keskeisten alueiden mukaan.

1. Työympäristö

Saastuttavan tuotannon haitat tuntuvat luonnollisesti välittömimmin työympäristössä. Hyvin monet luonnosta "uusina" löydetyt myrkyt ovat olleet työläisten vitsauksena työympäristössä jo vuosikymmenten ajan — tunnetuin esimerkki tästä on metyylielohopea. Toisaalta työpaikoilla kapitalistinen riisto esiintyy kaikkein alas-

---

2. Kts. esimerkiksi *Vuoden 1970 ympäristönsuojelutoimikunnan II mietintö (1971: B 17)* sekä terminologisella keikaroinnilla muu-

tomimmillaan työläisten oikeuksien polkemisena, työläisten alistamisena pelkäksi tahdottomaksi koneen osaksi. Niinpä työympäristön suojelu on kuulunut työväenluokan taistelukysymyksiin sen järjestäytymisen alusta lähtien.[3]

Työolosuhteiden keskeisiä kysymyksiä ovat tällä hetkellä:[4]

— Ammattitautien määrittäminen ja ennaltaehkäiseminen.

— Työtapaturmien ennaltaehkäiseminen.

— Työympäristössä esiintyvien rasitustekijöiden torjuminen — näitä ovat melu, tärinä, epäterveelliset lämpötila-, kosteus- ja valaistusolosuhteet sekä työympäristön suoranaiset myrkyt.

Uuden tekijän työympäristön puolesta käytävässä kamppailussa muodostaa rationalisointi. SAK:n ja STK:n välillä solmittiin vuonna 1968 rationalisointisopimus, joka jokseenkin samassa muodossa uusittiin vuonna 1972. Sopimuksessa määritellään ehdot, joiden mukaan yritykset voivat rationalisoida tuotantoaan — päätavoitteena on tällöin "tuottavuuden parantaminen".

Sopimuksen sisältö on voimakkaasti monopolien etuja suosiva, ja se alistaa asiallisesti ottaen työläisten terveyden kapitalistisen tuottavuuden armoille. Tästä selvänä osoituksena ovat sopimuksen solmimisen jälkeen voimakkaasti kohonneet työtapaturma- ja ammattitautinumerot.[5] Rationalisointisopimuksen sisällöstä vastaa ay-liikkeen reformistinen johto. Sopimuksen purkamista on voimakkaasti vaadittu työpaikoilla, ja samaa sisältävän aloitteen teki kaksi SAK:n jäsenliittoa X edustajakokoukselle vuonna 1971. Aloitteet kuitenkin syrjäytettiin varsinaisesta käsittelystä, koska edustajakokouksessa hyväksyttiin erillinen rationalisointiohjelma. Vuonna

---

tenkin kunnostautuneet *Talousneuvoston yhteiskuntapolitiikan tavoitteita ja niiden mittaamista tutkineen jaoston raportti 4*. Tyypillinen on apulaisprofessori Brita Koskiahon porvarillisen positivismin leimaamaan yhteiskuntatieteeseen saumattomasti liittyvän kirjan *"Ympäristöpolitiikka I"* lähtökohta: "Ympäristöpolitiikka voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: ensi sijassa fyysiseen luonnonympäristöön kohdistuvaan tarkasteluun (ihmisen elementit)."

3. Karl Marx kuvaa *Pääoma I*:ssä työläisen taistelun alkua luvuissa "työpäivä" (ss. 235—297) sekä "tehdaslainsäädäntö" (ss. 449—468.) — Viimeaikaisista työläisten toimenpiteistä on mainittava esimerkiksi maalarien vuonna 1972 julistama myrkkymaalien boikotti.

4. *Terve kansako?* — ASS lääketiede, virikeluentosarja suomalaisesta terveydenhuollosta, osa 4.

5. Veikko Hauhia: Rationalisointi — yhteinenkö etu? *Kommunisti 3/72.*

1972 suoritettu sopimuksen uudistaminen jäi vain muodolliseksi, tekstiin ei tehty olennaisia muutoksia.[6]

Välittömiä vaatimuksia työympäristön parantamiseksi ovat:

— *Vuonna 1972 hyväksytty "uusi" rationalisointisopimus on sanottava irti, sen tilalle on solmittava uusi sopimus, joka huomioi työläisten edut.*

— *Työläisten järjestäytymisoikeudet ja luottamusmiesten toimintamahdollisuudet työpaikoilla on turvattava. Työolosuhteiden parantamisen päämomentti on työpaikkademokratian kehittäminen siten, että työläisten todelliset oikeudet valvoa työympäristöään lisääntyvät. Porvarillisen lehdistön voimakkaasti mainostama "yritysdemokratia" on torjuttava, koska se tähtää vain työläisten psykologiseen sopeuttamiseen sekä työläisten ja johdon välisen yhteishengen parantamiseen ilman todellista vaikutusmahdollisuutta laajentavia uudistuksia.*

— *On luotava työympäristön myrkkyjä ja muita rasitustekijöitä koskeva yhtenäinen lainsäädäntö. Myrkkylain nojalla vuonna 1972 sosiaali- ja terveysministeriössä laadittu luonnos myrkkyasetukseksi sisältää esimerkiksi esityksen, jonka mukaan myrkkyjen käytön valvonta annettaisiin tuotantolaitoksissa "johtajan tai tähän verrattavan esimiehen" tehtäväksi — toisin sanoen, työnantaja saisi päättää työntekijöiden altistamisesta erilaisille myrkyille.*

— *Vuonna 1958 säädetyn työturvallisuuslain sisältämät lukuisat aukot ja vesitykset[7] on korjattava.*

— *Työterveydenhuolto on saatettava osaksi lakisääteistä ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä.*

2. *Asuinympäristö*

Työympäristön jälkeen on asunto ja sen lähiympäristö aluetta, jossa ihmiset eniten joutuvat ympäristön pilaantumisen aiheuttamien riskien alaisiksi. Konkreettisesta todellisuudesta lähtevä ympäristöpolitiikka asettaa asuinympäristön parantamisen ensimmäiseksi tavoitteeksi asunnon turvaamisen jokaiselle kansalaiselle. Tilastotiedot osoittavat, että Suomessa on huomattava määrä ihmisiä, joilta puuttuu kunnollinen asunto, että asunto-olot vaihtelevat huomattavasti eri sosiaaliluokissa sekä maan eri alueilla, ja että asunto-olojen erot ovat

6. ASS lääketiede: *emt.*, s. 10.
7. *Emt.*, s. 92.

60-luvun alusta lähtien *kasvaneet* eivätkä tasoittuneet.[8] Antti Karvonen toteaa: "...näyttäisi siltä, että merkittävällä osalla heikosti asuvia, huonotuloisia kansalaisia ei ole edes teoreettisia mahdollisuuksia kohentaa asumistasoaan. Asunto-ongelma on heille rakenteellinen."

Työväenluokkaa koetteleva asuntopula on osoitettu kapitalismin erottamattomaksi seuralaiseksi jo Engelsin kirjassa "asuntokysymys" vuodelta 1872. Analysoidessaan nykysuomalaista asuntokysymystä Antti Karvonen erottaa seuraavat piirteet:

— Valtiovallan panos asuntopolitiikassa käynnistyi jo vuosisadan alussa ja on siitä lähtien jatkuvasti kasvanut; olennainen asuntopolitiikan laajentuminen tapahtui Suomen EFTA-liittymän jälkeen 60-luvun puolivälissä.

— Tällä hetkellä valtio osallistuu pääoman uusintamiseen sen kaikissa vaiheissa myös rakennusalalla.

— Valtion politiikalla ei ole ollut julistuksissa esitettyjen tavoitteiden mukaisia vaikutuksia, koska se on viime kädessä tukenut rakennusmonopolien vallan kasvua työtätekevän väestön oikeuksien kustannuksella. Keskeistä osaa asuntopolitiikan sisällön määrittelyssä ovat näytelleet eräät johtavat sosialidemokraatit kuten Asuntohallituksen pääjohtaja Olavi Lindblom.

Kommunistit ovat lukuisia kertoja määritelleet linjan, jonka pohjalta työtätekevää väestöä koetteleva asuntopula voidaan ratkaista.[9]

Sen pääelementtejä ovat:

— *Valtion asuntorakennus- ja rakennusteollisuusyrityksen perustaminen.*

— *Valtion asuntolainoituksen lisääminen.*

— *Kunnallisen vuokra-asuntotuotannon voimakas lisääminen, yleisen vuokrasäännöstelyn toteuttaminen sekä vuokratason alentaminen.*

— *Kuntien tonttipolitiikan kehittäminen lunastussäännöstöä kehittämällä.*

— *Kotimaisen maksukykyisen kysynnän kohottaminen — toisin sanoen asuntopulasta kärsivän työtätekevän väestön reaalitulojen kohottaminen.*

Asettamalla asuntojen riittävän määrän turvaamisen ensisijaiseksi tehtäväksi en tietenkään pyri pienentelemään asuinympäristön laadun hyväksi tehtävää työtä.

---

8. Antti Karvonen: Asuminen, monopolit, politiikka, *Otaniemen kansandemokraattien OKA:n tieteellispoliittinen julkaisusarja 1/1973*, ss. 148—160.
9. Kts. esim. *SKP:n 14. edustajakokouksen lähiajan talouspoliittinen ohjelma* sekä *16. edustajakokouksen lähiajan tavoitteet.*

Osoitan vain konkreettisesti, mitä merkitsee ympäristöpolitiikan kytkeminen osaksi todellisen yhteiskunnallisen tilanteen pohjalta käytävää taistelua.

Tärkeimpiä asuinympäristön laadun parantamisen tehtäviä ovat seuraavat:

— *Palvelutason kohottaminen. Useiden 60-luvun aikana kunnan ja rakennusurakoitsijan välisen sopimuksen nojalla rakennettujen lähiöiden palvelutaso on täysin riittämätön. Ratkaisu tähän on aluerakentajien tiukempi kontrollointi kunnan omassa piirissä.*

— *Riittävien ulkoilu- ja viheralueiden turvaaminen. Erityisesti asutuskeskusten läheisyyden korkeat maan hinnat ovat johtaneet siihen, että kunnilla ei ole mahdollisuuksia varata asukkaiden käyttöön riittäviä ulkoilualueita, vaan parhaat luonnonalueet ovat joutuneet yksityiseen käyttöön. Tämän korjaamiseksi on kuntien maanhankintaoikeuksia lisättävä sekä toteutettava tonttikeinottelun kontrolli.*

— *Liikenneyhteyksien ja -turvallisuuden parantaminen. Liikennepolitiikassa on asetettava julkinen liikenne selvästi yksityisen edelle. Liikenneväylät ja asuinalueet on selvästi erotettava toisistaan ja suunniteltava asuntojen välittömään läheisyyteen turvalliset piha- ja jalankulkualueet.*

— *Teollisuuden sijoittamisessa on otettava huomioon toisaalta työpaikan ja asunnon etäisyys toisistaan, toisaalta saastuttavan teollisuuden riittävät suoja-alueet. Nykyisin monissa kaupungeissa jo tuotantolaitosten välitön saastevaikutus ulottuu työläisten asuinalueelle.*

— *Keskeinen väline asuinympäristön kehittämisessä on kunnallisen demokratian parantaminen. Tämä tapahtuu kahdella tasolla. Lisäämällä kuntien taloudellista riippumattomuutta talouselämästä sekä vahvistamalla näin niiden suunnittelumonopolia myös muilla aloilla kuin kaavoituksessa sekä vahvistamalla luottamuselinten asemaa. Suurissa asutuskeskuksissa on toisaalta ryhdyttävä toteuttamaan alueellisten valtuustojen järjestelmää, jolla siirretään elinympäristöä koskevaa reaalista päätäntävaltaa asukkaille.*

— *Eräs asuinympäristön olennainen aspekti on jätehuolto. Jätteiden käsittelyssä ilmenee kapitalistisen tuotantotavan tuhlaavaisuus varsin konkreettisesti. Jätemäärät kasvavat jatkuvasti erittäin voimakkaasti kertakäyttöpakkauksiin suuntautuneen pakkaustekniikan seurauksena, ja jätteiden sisältämiä käyttökelpoisia aineita ei edes pyritä ottamaan talteen. Jätehuollossa on toteutettava pakkausteollisuuden kontrolli, jätteiden lajittelun huomattava tehostaminen sekä eri aineosien uudel-*

leenkäyttö. Valtaosan jätteestä muodostavat orgaaniset ainekset, joiden käsittelyssä on kompostoinnista saatu ulkomailla hyviä kokemuksia. Kompostoitu jäte voidaan käyttää maanparannusaineena.

3. Vesiensuojelu

Vesiensuojelu on Suomessa vanhin varsinaiseen ympäristönsuojeluun tähtäävistä valtiovallan politiikan lohkoista. Ensimmäiset vesiensuojelutoimikunnat asetettiin jo 30-luvun lopulla. Myös nykyisin vesiensuojelu muodostaa suomalaisessa ympäristönsuojelussa erillisen saarekkeen. Sitä säätelee erillinen lainsäädäntö — vuonna 1961 hyväksytty vesilaki, jota parhaillaan uudistetaan — ja sillä on oma hallintokoneistonsa. Hallintoa johtaa itsenäinen keskusvirasto Vesihallitus, jolla on omana alueellisen tason organisaationa alaisuudessaan vesipiirit. Lisäksi jokaisessa kunnassa toimii lakisääteinen vesilautakunta.

Valtion vesiensuojelupolitiikka on jo saanut verrattain kiteytyneet muotonsa, ja myös keskeiset taistelualueet vesiensuojelun kohdalla ovat selkiytyneet:

a) *Kysymys vesiensuojelun rahoituksesta.* Rahoitusta on käsitellyt oikeiston hallitsema Vesiensuojelun ja vesihuollon rahoituskomitea.[10] Toimikunnan työssä toteutui suurpääoman edun mukainen linja kahdella olennaisella tasolla:

— Vesien puhdistustavoitteet määriteltiin yhdyskunnille — teollisuuteen verrattuna — suhteettoman suuriksi. Komitean arviot 70-luvun rahoitustarpeesta olivat yhdyskunnille 2 000 milj. mk ja puunjalostusteollisuudelle 400 milj. mk. Vesistöjemme kokonaiskuormituksesta tulee 75 % puunjalostusteollisuuden osalle, joten toimikunnan esitys puhdistussuhteesta on avoimen puolueellinen: sen mukaan yhdyskunnat velvoitetaan puhdistamaan jätevetensä olennaisesti paremmin kuin teollisuus, vaikka teollisuus on huomattavasti suurempi saastuttaja. *Teollisuuden jätevesien puhdistusnormeja on välittömästi korotettava huomattavasti siitä, mitä komitea esitti.*

— Yhdyskuntien vesiensuojelun kustannusten peittämiseksi komitea teki esityksen jätevesimaksulaiksi. Luonnonsuojelijat, kuten Suomen luonnonsuojeluliitto, vastustivat johdonmukaisesti esitystä. Siitä huolimatta

---

10. *Kts. Vesiensuojelun ja vesihuollon rahoituskomitean mietinnöt I ja II — 1970: B 118 ja 1971: B 107.*

se hyväksyttiin keväällä 72. SKDL oli ainoa vastustava eduskuntaryhmä. Lain mukaan olennainen osa kunnallisen vesiensuojelun kustannuksista työnnetään "aiheuttamisperiaatteen" varjolla palkansaajille erillisen jätevesimaksun muodossa. Ratkaisu merkitsi uuden, vähäväkistä väestöä suhteellisesti eniten rasittavan kunnallisen maksun syntymistä. Samalla se on vaarallinen ennakkoesimerkki pyrkimyksestä tehdä maksulliseksi kansalaisten välttämätön perustarpeita palveleva ympäristön käyttö. *Yhteiskunnan on turvattava jokaisen kansalaisen toimeentulolle välttämättömien tarpeiden tyydytys maksutta. Kustannukset on perittävä verottamalla niitä, jotka saavat voittoa ympäristön käytöstä. Jätevesimaksun sijasta on kuntien vesiensuojelukustannukset rahoitettava perimällä veden suurkäyttäjiltä, yrityksiltä ja liikelaitoksilta erityismaksut sekä lisäämällä valtion tukea.*[11]

Vesiensuojelun rahoituskomitea esitti edelleen yhteiskunnan tukea teollisuuden vesiensuojelutoimenpiteitä varten. Niinpä onkin luonnollista, että teollisuus on täydellisesti hyväksynyt komitean suositukset ja jopa omaksunut ne omaksi ohjelmakseen.[12] Valtiomonopolistisen hallinnon luonnetta taas osoittaa, että myös vesihallituksessa on omaksuttu toiminnan ohjenuoraksi komitean asettamat vääristyneet tavoitteet.[13]

b) Sisävesiemme pinta-alasta on useassa tutkimuksessa arvioitu olevan pilaantunutta noin 15 %. Pääosa saastuneista vesistä on asutuskeskusten läheisyydessä, ja siten lähes puolet maamme väestöstä asuu pilaantuneiden vesien vaikutuspiirissä. Edelleen vesistöjen laatu on 60-luvun aikana selvästi huonontunut.

Keskeinen vesiensuojelun väline on vesilaki, jonka uudistamista tutkinut toimikunta julkaisi mientintönsä syksyllä 1972.[14] Toimeksiannon mukaan toimikunnan piti tehdä esitys vesilainsäädännön kokonaisuudistukseksi pitäen erityisesti silmällä likaamisen entistä tehokkaam-

---

11. Keskustalainen pakinoitsija "Kolmas mies" ei hyväksy jätevesimaksun kumoamista "keskeisimmäksi" ympäristöpoliittiseksi tavoitteeksi (*Yo-lehti 17/1973*) osoittaen näin hämmästyttävää välinpitämättömyyttä vähävaraisen väestön elinehtoja kohtaan sekä täydellistä todellisuuden tajun puutettu suhteessa ympäristönsuojelun kehittämiseen. Rahat puhdistukseen on kai otettava niiltä, jotka rikastuvat ympäristön kustannuksella ja joilla rahaa on — eikö totta, keskustalaiset?

12. Näin 19. 4. 1972 päivätyssä tiedotteessa, joka on otsikoitu "Puunjalostusteollisuuden vesiensuojelun investointiohjelma".

13. Vesihallituksen pääjohtajan Simo Jaatisen 16. 3. 1973 pidetty esitelmä *Vesiensuojelu kuntien kannalta* — moniste.

14. R. Laaksonen & J. Wartiovaara: Vesistöjen veden laadun muutoksista 1960-luvulla. *Vesientutkimuslaitoksen julkaisuja 6*, Helsinki 1973.

paa estämistä, vesien suunnitelmallisen käytön kehittämistä sekä vesien virkistyskäytön asemaa.

Kuten komitean jäsen Heimo Rekonen eriävässä mielipiteessään toteaa, komitean enemmistön muodostaneet porvarilliset virkamiehet ja oikeiston edustajat eivät halunneet hyväksyä vesilain vaatimia perusparannuksia, vaan toimikunnan esitys jää lähes yhtä heikoksi kuin voimassa oleva vesilaki. Rekosen määrittelemät keskeiset tavoitteet vesilain uudistamiselle ovat:

— *Vesiensuojelun hallinnon kytkeminen ympäristönsuojelun kokonaishallintoon nykyisen eriytymisen sijasta.*[15] *Kytkennän tekee entistä välttämättömämmäksi komitean esitys lisätä olennaisesti vesihallituksen valtuuksia.*

— *Vesien käyttösuunnitelmien määritteleminen pakollisiksi vesilaissa sekä kytkeminen maankäytön suunnitteluun.*

— *Ns. intressivertailun perusteiden selkeä määrittely lakitekstissä — eli "yleisen edun" selvä asettaminen "yksityisen edun" edelle.*

— *Lakiin sisältyvien vesityssanamuotojen poistaminen.*[16]

Rekonen edellyttää yllä mainittujen tavoitteiden pohjalta vesilain perusteellista tarkistamista sekä toimikunnan työn uudelleen suorittamista. Taantumuksellisinta linjaa komiteassa edustivat Metsäteollisuuden keskusliiton varatuomari Eero-Pekka Paavolainen sekä Keskustapuolueen edustajat MTK:n varatuomari Esko Ala-Ketola ja entinen kansanedustaja Aaro Lintilä — erityisesti hyökkäävät Keskustapuolueen edustajat eriävässä mielipiteessään suurmaanomistajien ahtaille eduille uskollisina vesien käyttösuunnitelmia koskevia komitean esityksiä vastaan. He vaativat, että "suunnitelmia ei kuitenkaan ole syytä vahvistaa, vaan ne on tehtävä ainoastaan ohjeellisina."

Ympäristönsuojelun edistyksellisen rintaman on vaadittava vesilain uudistamista Heimo Rekosen lähtökohtien pohjalta. Keskustalta tämän konkreettisen tavoitteen hyväksyminen edellyttää voimakasta irroittautumista suurmaanomistajien eduista myös *käytännössä* eikä ainoastaan korkealentoisissa ohjelmajulistuksissa.

15. Helge Rontu toteaa, että vesihallituksen itsenäinen keskusvirastoasema on osoitus suomalaisen hallintokoneiston pirstoutuneesta ja sattumanvaraisesta rakenteesta. Itsenäisen aseman avulla turvataan se, että vesihallitus ei aja yksipuolisesti jonkin tietyn kapitalistiryhmän etua vaan tasapainoilee niiden välissä. — Byrokratia hallinnossamme, *Kommunisti 11/1971.*

16. Tyypillisiä muotoiluja ovat "*melkoista* vähentymistä", "mikäli se on vältettävissä", "suhteellisen vähäisenä" jne.

c) Teollisuuden aiheuttama vesistöjen kuormituksen vähentämisen viime käden ehtona ovat prosessitekniset uudistukset. Tyypillisiä piirteitä tähänastisessa kehityksessä ovat:

— Puunjalostusteollisuudessa investoitiin 50- ja 60-luvulla melkoisia summia sulfiittiselluloosan jäteliemen polttolaitosten rakentamiseen. Ne paransivat tehtaiden liiketaloudellista kannattavuutta ja vähensivät samalla ympäristön kuormitusta varsin huomattavasti. Myöhempinä vuosina on teollisuus lyönyt polttolaitoksista suurta rumpua ja esittänyt ne *puhtaina ympäristönsuojeluinvestointeina.*

— Vesiensuojelun rahoitustoimikunnan mietinnössä asetetaan teollisuuden erääksi tavoitteeksi myös prosessitekniikan uudistaminen, mutta arvioidaan tämä pelkästään kuluiksi, joita yhteiskunnan osaltaan tulisi tukea. Näin jätetään paranevan tuottavuuden tuoma hyöty monopolien puhtaaksi tuloksi.

— Suomen itsenäisyyden juhlavuoden rahasto SITRA on laatinut teollisuuden etujärjestöjen kanssa yhdessä *"Teollisuuden jäteinventaarin"*.[17] Jäteinventaarissa ei esitetä selviä lukuja keskeisten teollisuusalojen jätteiden määrästä — esimerkiksi puunjalostusteollisuuden kohdalla — ja niiden todellisista käyttömahdollisuuksista, vaan painotetaan enemmänkin julkisen vallan tukea teollisuudelle sen omissa toimenpiteissä.

Demokraattisen ympäristönsuojeluliikkeen on painokkaasti vaadittava teollisuuden prosessitekniikan kehityksen julkista kontrollia ja ohjausta siten, että teollisuudessa voimaperäisesti kehitetään ympäristöä suojelevaa teknologiaa.

d) Edelleen ovat keskeisiä vesiensuojelun tavoitteita mm.:

— *Vesirakentamisen ja ojitustoiminnan nykyistä tarkempi valvonta sekä valvontaorganisaation selkiyttäminen. Nykyisin toimii vesihallitus monissa tapauksissa sekä rakennuttajana että valvojana samoissa vesirakennustöissä.*[18]

— *Maatalouden ja metsänviljelyn lannoitustoiminnan nykyistä tarkempi valvonta, jotta lannoitteet eivät suoraan joudu vesistöihin.*

---

17. *SITRA:n julkaisusarja B N:o 8*, Helsinki 1972.
18. Esimerkiksi istunnossaan 12. 12. 1972 antoi Vesihallitus Inarinjärven säännöstelyvahinkoja koskevassa asiassa päätöksen, jolla se hyväksyi valvontaviranomaisten ominaisuudessa oman toimintaansa säännöstelyn toimeenpanijana. Esitetty Helge Ronnun eriävässä mielipiteessä Ympäristörikostoimikunnan mietintöön, 1973: 49.

— *Öljyn merikuljetuksen turvallisuuden parantaminen. On tarkoin tutkittavan mahdollisuudet rakentaa Neuvostoliitosta Itä-Suomeen öljyjohto.*

4. Ilmansuojelu ja meluntorjunta

Suomessa ei toistaiseksi ole keskitettyä ilmansuojelun ja meluntorjunnan hallintoa. Tämän perustamista sisäasiainministeriön yhteyteen esittää Ilmansuojelun ja meluntorjunnan neuvottelukunta keväällä 1973 ilmestyneessä mietinnössään.[19] Suomalaisen ilmansuojelun kenttää on näihin asti hallinnut Työterveyslaitos ja sen asiantuntija tohtori Arvo Laamanen. Työterveyslaitos on käytännössä toiminut monopolien etujen pohjalta ja Laamasen omat kirjoitukset ilmansuojelusta ovat enemmänkin akateemista vatvomista kuin käytännön ilmansuojelun kehittämistä.[20]

Ilmansuojelun ja meluntorjunnan tavoitteita ovat:

— *Hallinto-organisaatio on toteutettava toimikunnan esityksen pohjalta kuitenkin siten, että sen yhteydet muuhun ympäristönsuojeluhallintoon selvitetään paremmin, erityisesti terveydenhoitoviranomaisten toimivaltaan.*

— *Monopoleja suosivan Työterveyslaitoksen monopoliasema tutkimustyössä on lopetettava demokratisoimalla Työterveyslaitoksen hallinto sekä vakiinnuttamalla Ilmatieteellisen keskuslaitoksen asema ilman tilan tarkkailijana.*

— *Kuntien valtuuksia valvoa demokraattisten luottamusmieselinten välityksellä yksittäisten saastuttajien, kuten teollisuuslaitosten, toimintaa on lisättävä. Nykyisin ovat Työterveyslaitoksen keräämät tiedot teollisuuslaitosten saasteista luottamuksellisia ja ne julkistetaan ainoastaan alueellisina yleiskuormitusarvoina, mikä tietenkin tekee mahdottomaksi tehokkaan saastelähteiden valvonnan.*

— *Asutuskeskuksissa on pahimpia ilman pilaajia liikenne. Pilaantuneilla alueilla on voimakkaasti suositta-va sähköistettyä julkista liikennettä: raitiovaunuja, johdinautoja ja sähköjunaa.*

— *Energiatuotannossa on siirryttävä rikkipitoisen polttoöljyn käytöstä maakaasun käyttöön mahdollisim-*

---

19. *Ilmansuojelun ja meluntorjunnan neuvottelukunnan mietintö 1973: 6.*

20. Tällainen on esimerkiksi Arvo Laamasen artikkeli "Ilma" SITRA:n selvityksessä *Ympäristön pilaantuminen ja sen ehkäiseminen* (sarja B: 2, Helsinki 1970), joka keskittyy lähinnä terminologiseen "emissioiden" ja "imissioiden" selvittelyyn.

man monissa teollisuuslaitoksissa ja asutuskeskuksissa. Nesteen jalostamoilla on ryhdyttävä poistamaan polttoöljystä rikki.

5. *Ympäristömyrkyt*

Tuotantovoimien voimakas kehitys teollisen vallankumouksen jälkeen on tuonut mukanaan kasvavana ongelmana myös ympäristöön joutuvat alkuperäiselle luonnolle vieraat aineet, jotka aiheuttavat haitallisia muutoksia elollisessa luonnossa. Näistä tärkeimpiä ovat maataloudessa käytetyt kasvinsuojeluaineet, tietyt teollisuudesta leviävät myrkyt kuten raskasmetallit ja korkeaoktaanisessa polttoaineessa käytetty lyijy.[21]

Globaalisista ympäristöongelmista ehkä vaikein tällä hetkellä on DDT:n käyttö kasvinsuojeluaineena kehitysmaissa. DDT hajoaa luonnossa hyvin hitaasti ja rikastuu elolliseen luontoon, viime kädessä valtamerten eliöstöön. DDT:n käyttö on 70-luvun taitteessa lopetettu useimmissa teollisuusmaissa — mm. sosialistisissa maissa, Suomessa ja Skandinaviassa — mutta länsimaiset monopolit valmistavat sitä edelleen huomattavia määriä alikehittyneitä maita varten, missä DDT on eräs maataloustuotannon tehostamiskeino.

DDT-kysymyksen ratkaiseminen edellyttää kansainvälistä tutkimustyötä uusien, vaarattomien kasvinsuojeluaineiden kehittämiseksi sekä kehitysmaiden maataloustuotannon vapauttamista imperialismin holhouksesta.

Suomessa on ympäristömyrkkyjen valvontaa tehostettava uusimalla myrkkylaki sekä selkiyttämällä hallinto-organisaatiota. Myrkkylaissa on nykyistä tarkemmin määriteltävä myrkyt niiden tosiasiallisten vaikutusten perusteella. Hallinnossa on korostettava ennaltaehkäisevästä terveydenhuollosta vastaavien viranomaisten asemaa sekä lisättävä teollisuudessa työntekijöiden valvontaoikeuksia.

6. *Virkistys ja ulkoilu*

Kun luontoa pyritään suojelemaan ja kehittämään työtätekevän väestön muodostaman suuren enemmistön tarpeita palvelemaan, on riittävien virkistys- ja ulkoilumahdollisuuksien turvaaminen luonnollisesti keskeinen kysymys. Välittömään asuinympäristöön kuuluvien puistoalueiden lisäksi tarvitaan tällöin riittävä määrä todellisen

---

21. Kts. esim. Pekka Nuorteva: Maataloustuotteiden ympäristömyrkyt ja ihmisen terveys. *Suomen luonto 2—3/1972.*

luonnon keskellä olevia ulkoilualueita. Näiden turvaaminen riippuu kahdesta olennaisesta tekijästä:

a) *Jokamiehen oikeuksien säilyttäminen.* Pohjoismaissa on omaksuttu käytäntöön periaate, jonka mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus ulkoilla vahinkoa aiheuttamatta toisten omistamalla maalla.[22] Viime vuosina on suurmaanomistajien ja näitä edustavien Keskustapuolueen piirien taholta "luonnonsuojelun" varjolla hyökätty näitä oikeuksia vastaan — esimerkiksi luonnonsuojelulain uudistamisen yhteydessä. Viimeinen kamppailu jokamiehen oikeuksista käytiin eduskunnassa keväällä 1973, jolloin käsiteltiin hallituksen esitystä ulkoilulaiksi. Oikeiston ja keskustan äänin hyväksyttiin laki, johon ei tullut mainintaa jokamiehen oikeuksista. Jokamiehen oikeuksien kaventamispyrkimysten takana on yritys varata taloudellisesti yhä suuremman merkityksen saavien luonnontuotteiden, marjojen ja sienten, tuotto maanomistajalle. *Jokamiehen oikeuksien romuttaminen on torjuttava ja turvattava kansalaisten mahdollisuudet keräillä edelleen luonnon tuotteita esteettä.*

b) Laajojen ja yhtenäisten virkistysalueiden turvaaminen riippuu olennaisesti seutukaavoituksen oikeudellisesta asemasta sekä kuntien mahdollisuuksista ohjata maankäyttöä taajamien ulkopuolella. Lainsäädännön puutteet näillä alueilla ovat johtaneet siihen, että maisemallisesti edullisimmat alueet joutuvat yksityiseen käyttöön, ja että seutukaavaliittojen suunnittelemien aluevarausten julkistaminen johtaa välittömästi metsänhakkuisiin sekä palstoittamiseen.

Tuoreena esimerkkinä maata omistamattoman työtätekevän väestön ulkoilumahdollisuuksien polkemisesta ovat Suomen luonnonsuojeluliiton keväällä 1973 julkistamat metsämonopolien — ennen kaikkea Kymi Oy:n — mahtavat palstoitussuunnitelmat Etelä-Suomen keskeisillä vielä rakentamattomilla alueilla Tammelan ylängöllä ja pohjois-Kymenlaaksossa.

Virkistysalueiden todellinen turvaaminen edellyttää rakennuslain maankäyttölainsäädännön uudistamista siten, että kuntien oikeudet haja-asutuksen valvontaan lisääntyvät, sekä seutukaavoituksen siirtämistä kansanvaltaiseksi muutetun aluehallinnon yhteyteen ja tekemistä sitovaksi luonnon virkistyskäytön kehittämiseen kuuluu myös kalastuslainsäädännön uudistaminen siten, että asutuskeskusten työtätekevän väestön mahdollisuudet virkistyskalastukseen turvataan. Tällä hetkellä kalastusta

---

22. Käsitteestä kts. Helge Rontu: Ympäristön yleiskäyttöoikeudet ja niiden perusta. *Lakimies 1/1973.*

säätelevät kalastuskunnat, joita hallitsevat vesialueiden omistajat.

7. *Luonnonsuojelualueiden varaaminen*

Riittävän suurien alkuperäistä luontoa edustavien alueiden säilyttäminen rauhoitusalueina on välttämätöntä useasta syystä. Suojelualueiden tieteellinen merkitys on kasvanut luonnon ja ympäristön muokkauksen voimistumisen myötä. Suojelualueiden perustaminen on useassa tapauksessa ainoa keino säilyttää tietty häviävä kasvi- tai eläinlaji. Näin rauhoitusalueiden merkitys kansalaisten virkistäytymisen sekä luonnonelämysten kannalta on yhä suurempi.

Tällä hetkellä Suomessa on 24 kansallis- ja luonnonpuistoa, yli 300 metsähallituksen päätöksellä rauhoitettua aarnialuetta sekä joukko yksityismailla olevia, useimmiten melko pieniä rauhoitusalueita. Keväällä 1973 julkaisi ympäristönsuojelun neuvottelukunta suunnitelman kansallispuistoverkon laajentamiseksi. Se sisältää ehdotuksen 35 uuden kansallispuiston perustamisesta ja 8 nykyisen puiston laajentamista.

Nykyisellään Suomen kansallispuistoverkosto on selvästi puutteellinen, ja neuvottelukunnan esittämä ohjelma on varsin hyvin perusteltu. Alueita perustettaessa on kuitenkin huomioitava seuraavat tekijät:

— *Paikallisen väestön etuja ja oikeuksia ei tule puistoja perustettaessa loukata. Mikäli puistosta aiheutuu alueen asukkaiden elinehdoille vahinkoa, on valtiovallan laadittava ohjelma vahinkojen korvaamiseksi, ja rauhoitus on toteutettava vasta sitten, kun paikallinen työtätekevä väestö on hyväksynyt korvausohjelman.*

— *Rauhoitusalueiden käyttömuotoja tulee nykyisestään kehittää siten, että tiettyjen elinkeinojen kuten poronhoidon, kalastuksen jne. täysimittainen harjoittaminen on mahdollista.*

— *Kansallispuistojen valvontaa ja huoltoa on kehitettävä huomattavasti nykyisestään. Näillä töillä voidaan myös osittain korvata rauhoituksesta työllisyydelle mahdollisesti aiheutuvia vahinkoja.*

— *On otettava käyttöön rauhoitusalueiden varausjärjestelmä. Sen piiriin kuuluvat ne alueet, joiden välitön rauhoittaminen ei ole mahdollista. Niillä tapahtuvaa luonnon muokkausta varten on tehtävä erityissuunnitelma, jota luonnonsuojeluviranomaiset valvovat.*

Kommunistit korostavat sitä merkitystä, mikä alkuperäisen luonnon alueilla on ihmisten kulttuuritarpeille ja

henkiselle virkistymiselle. Työtätekevän väestön etujen tinkimätön puolustaminen edellyttää kuitenkin, että rauhoitussuunnitelmat tutkitaan tapaus tapaukselta ja pidetään kunkin alueen väestön toimeentuloa hyväksymisen ehdottomana mittapuuna. Toisaalta on torjuttava teollisuutta edustavien piirien pyrkimys keinotella kehitysalueiden työttömyydellä ja estää näin kaikki koskemattoman luonnon suojeleminen.

Myös kaikkein "perinteellisin" ympäristönsuojelun muoto, rauhoitusalueiden perustaminen, kytkeytyy tiukasti yhteen yhteiskuntapolitiikan perussuunnan kanssa. Vasta demokraattinen työtätekevän väestön oikeudet ja edut turvaava yleinen talouspolitiikka tekee mahdolliseksi riittävien luonnonsuojelualueiden perustamisen.

"Perinteellisen luonnonsuojelun" kehittämisen kannalta keskeinen tavoite on nykyisen, vuodelta 1923 periytyvän luonnonsuojelulain uusiminen. Laissa on annettava huomattavasti tiukemmat määräykset maisemansuojelusta ja roskaantumisesta, estettävä säätelemätön maankamaran ainesten käyttö — nykyisin esimerkiksi soranotto on maanomistajien yksityisasia — ja annettava selvät yleismääräykset ympäristön pilaamisen estämiseksi.

8. *Metsäpolitiikka*

Vuonna 1918 perustetun Suomen Puunjalostusteollisuuden Keskusliiton "elinkeinopoliittisen yhteistoiminnan peruskirjassa" määritellään metsäpolitiikka erääksi olennaiseksi valtiovallan ja teollisuuden välisen yhteistoiminnan alueeksi.[23] Peruskirjan toive on toteutunut: Valtiovallan metsäpolitiikan keskeinen tavoite on ollut ja on edelleen puunjalostusmonopolien raaka-ainetarpeen tyydyttävän metsäpolitiikan harjoittaminen.

Valtion metsäpolitiikkaa johtaa demokraattisen kontrollin ulkopuolella oleva itsenäinen keskusvirasto, metsähallitus. Monopolien edut ovat toteutuneet metsäpolitiikassa usealla eri sektorilla:

a) Metsävarojen uhkaava hupeneminen johti 60-luvun alkupuolella uusien metsänparannusohjelmien laatimiseen. Silloin antoi nopeassa tahdissa neljä eri toimikuntaa mietintönsä metsänviljelyn tehostamisesta (tätä edeltänyt metsäteollisuuden voimakas investointiaalto vuoden 1957 devalvaation jälkeen). Vielä 60-luvun alkupuolella suunniteltiin metsänparannustöiden rahoittamista mm. teollisuudelta perityillä vientimaksuilla. Teollisuuden

23. Pentti Poukka: Suomen puunjalostusteollisuuden keskusliitto 1918—1968, teoksessa *Metsäteollisuus itsenäisessä Suomessa,* Helsinki. 1968.

aktiivisen painostuksen tuloksena syntyivät kuitenkin MERA-ohjelmat, joita laadittiin 1960-luvun lopulla kolme eri versiota. Niiden olennaisena piirteenä on, että yhteiskunta osallistuu huomattavassa määrin myös yksityismetsien puuntuotannon kustannuksiin. Viimeinen vaihe ohjelmien toteuttamista on valtion metsäpolitiikan keskusmiesten salassa neuvottelema Maailmanpankin 82 milj. mk laina MERA III:sta varten.

Paitsi rahoitusjärjestelyiltään on MERA-ohjelmat tehty teollisuuden mittatilaustyönä tavoitteiltaan, jotka on asetettu pelkän puuntuotannon näkökulmasta. MERA-ohjelmien nojalla on maamme metsäpolitiikassa sivuutettu virkistyksen ja ulkoilun vaatimukset.

b) Metsähallitus on valtion omistamien metsien haltija. Valtaosa metsähallituksen maista on Pohjois- ja Itä-Suomessa, ja siten niiden hoidolla on huomattava merkitys kehitysalueiden väestön elinehdoille sekä Lapin luonnon tilalle.

Metsähallituksen toimesta toteutettiin valtion mailla 50-luvulla kuuluisaa "osarointia", valtavia lentokenttähakkuita, joiden tuloksena Lapissa on vieläkin tuhansia hehtaareja uusiutumatonta metsämaata. Nykyisin metsäntutkimuslaitoksen ja metsähallituksen johto vastustaa voimakkaasti Lapin luonnonsuojelusuunnitelmia ja panee toimeen laillisuudeltaan arvelluttavia hakkuita suojametsäalueella (so. yli 200 m merenpinnasta sijaitsevissa metsissä, joiden uusiutuminen on kyseenalaista; suojametsien käyttöä säätelee vuonna 1924 annettu suojametsälaki).[24] Perusteena on teollisuuden raakapuuntarve — joka puolestaan perustuu metsäteollisuuden itsenäisesti suorittamiin kapasiteetin laajennuksiin. Lapin luonnon suojelemisessa on keskeinen vaatimus metsähallituksen määrittelemän metsäpolitiikan linjan demokraattinen kontrollointi ja valvonta.

Metsähallituksen virkamiesten viimeinen ehdotus lisätä hakkuita monopolien raakapuuntarpeen tyydyttämiseksi on ryhtyä hakkaamaan myös luonnonsuojelualueiden metsiä. Ehdotuksen teki talvella 1973 metsähallituksen moninaiskäytön työryhmä. Sitä on perusteltu työryhmän muistiossa luonnonsuojelualueiden metsän "uudistamisella".[25]

24. Suojametsät, metsähallitus ja oikeuskansleri, *Suomen luonto 1/1973.*

25. Kts. "Seiskarointi uhkaa kansallispuistoja", *Suomen luonto 1/1973* ss. 28—30. Huomiota herättää se, että em. työryhmään on osallistunut myös moninaiskäytön tarkastaja Pertti Seiskari, joka on eräs keskustanuorten pääideologeista "taloudellisen kasvun" vastustamisessa ja kirjoittaa toisaalla kovia sanoja "muutoksen välttämättömyydestä". — Kts. esim. Pertti Seiskari: Muutos on välttämätön, *Keskusta 1/1973.*

Metsähallituksen virkamiehet ovat myös arvelluttavalla tavalla astuneet tukemaan maanomistajapiirien pyrkimyksiä kaventaa jokamiehen oikeuksia Tunturitupatoimikunnan mietinnössä, joka ilmestyi vuonna 1972. Siinä suositellaan Lapin eräretkeilyalueille maksullisten retkeilykorttien käyttöä sekä tunturitupien lukitsemista ja niiden käytön tekemistä maksulliseksi. Esitykset on kansalaisten retkeilymahdollisuuksia kaventavina torjuttava.

c) Eräs erityisalue suomalaisen luonnon ominaispiirden säilyttämistä on soiden suojelu. 60-luvun alussa todettu teollisuuden raaka-ainepula käynnisti todellisen soiden ojituksen aallon, joka on edennyt jo niin pitkälle, että tietyissä osissa maata ovat luonnontieteellisesti arvokkaat suotyypit täydellisesti häviämässä.

Soiden ojitusvimma selittyy ainoastaan hyvin kapeista teollisuuden intresseistä käsin. Ojitusta on suoritettu sellaisillakin suotyypeillä, joiden soveltuvuus puuntuotantoon on jo etukäteen tiedetty erittäin huonoksi. Samoin on tuhottu Pohjois-Suomessa lukuisia paikallisen väestön kannalta arvokkaita hillasoita — suon tuottamien marjojen arvo voi olla 500—1200 mk/ha, kun puuston tuotto vastaavilla suotyypeillä on 15—20 mk/ha/v.[26]

Maamme suoluonnon edustavien näytteiden säilymisen turvaava suojeluohjelma on välittömästi laadittava. Tällä alueella metsähallitus on valtion maiden osalta toiminut kiitettävän hyvin. Suojeluohjelma on ulotettava kattamaan myös yksityismailla olevat arvokkaat alueet, jotka on lunastettava kohtuulliseen hintaan yhteiskunnalle.

d) Keskeinen kysymys maamme metsäpolitiikassa on luonnollisesti metsätyöläisten ja pienmetsänomistajien asema. Ilkka Alasen johdolla toiminut työryhmä erittelee metsäteollisuuden monopolisoitumisen seurauksia pienviljelijäväestölle seuraavasti:[27]

— Yhtiöt ovat viime vuosina voimakkaasti laajentaneet omia metsiään erityisesti vaikeuksiin joutuneiden pienviljelijöiden kustannuksella. *Valtakunnallisesti* trendi on vähäinen, mutta sillä on kehitysalueilla hyvin suuri *paikallinen* merkitys.

— Yhtiöt ovat mm. kartellisopimusten kautta kehittäneet omaa raakapuunhankintaverkkoaan.

— Puun korjuutekniikka on kehittynyt pitkälle koneistuneeksi sekä koulutettua ja ympärivuotista työvoimaa vaativaksi.

---

26. P. Borg — A. Reinikainen: Luonnon moninaiskäyttö ja soiden ojitus, *Suomen luonto* 1/1972.

27. Sivakka ja Rasimäki — raportti pohjoiskarjalaisesta kylästä. Esitetty demokraattisen suunnittelun seminaarissa Joensuussa 26. 6. 1973 — moniste.

Alasen työryhmän toteama kehityssuunta koituu sekä pienviljelijä-metsätyöläisten että monipuolisen metsäluonnon säilyttämisen tappioksi. Puuntuotannon koneistuminen sekä joutuminen monopolien entistä tarkempaan valvontaan ovat vastakkaisia ympäristönsuojelun sekä muiden työtätekevän väestön tarpeita palvelevien pyrkimysten kanssa. Siksi luonnonsuojeluliikkeen kamppailu metsäpolitiikan sisällöstä on voimakkaasti yhdistettävä taisteluun kehitysalueiden asukkaiden etujen ja oikeuksien puolesta.

9. *Maatalouspolitiikka*

Maatalous on Suomessa metsätalouden ohessa toinen tärkeä elollisen luonnon taloudellisen hyödyntämisen muoto. Maataloutemme on historiallisesti muotoutunut hyvin pienviljelmävaltaiseksi, v. 1969 käsitti lähes 70 % maamme tiloista alle 10 peltohehtaaria.

Viime vuosina yhä nopeutunut tuotantovoimien kehitys maataloudessa on johtanut siihen, että pienviljelmä- ja perheviljelmämuotoinen maatalous on joutunut syveneviin vaikeuksiin, jotka ilmenevät sekä työvoiman että tuotantovälineiden uusintamisen vaikeutena.[28] Kehitys, jota nopeuttavat eräät valtiovallan maatalouspoliittiset toimenpiteet, on johtanut teollisuusmuotoisen suurtuotannon nopeaan kasvuun. Ainoastaan keskittyneen maaomaisuuden turvin toimivat monopolit voivat täysimittaisesti käyttää hyväkseen uusia tuotantovälineitä.

Maatalouden kehitys tapahtuu kapitalismin oloissa pientuottajien pakkoluovutuksen kautta. Siksi myös nykyinen maataloustuotannon kehitys on vaikutuksiltaan hyvin ristiriitaista. Sen seuralaisia ovat pientilavaltaisten kuntien taloudelliset vaikeudet, työttömyys sekä vanhojen maatalousalueiden tyhjenemisestä seuraavat kansantaloudelliset kustannukset. Nämä kaikki ovat välillisesti merkittäviä ympäristötekijöitä. Maatalouden monopolisoituminen aiheuttaa välittömiä seurauksia ympäristölle mm. välitysmonopolien kanssa sovitun yksipuolisen viljelytekniikan kuten lannoitusmenetelmien ja ympäristömyrkkyjen käytön kautta.

Kamppailu maatalouspolitiikan suunnasta on erityisesti työtä pienviljelijöiden aseman parantamisen puolesta maatalousmonopolien aseman heikentämiseksi. Keskeisiä tavoitteita ovat:[29]

---

28. *emt.*
29. SKDL, SKP, SNDL: *Mistä ratkaisu maataloutemme ongelmiin.* Helsinki 1972.

— Valtion maataloustuen antaminen ensisijaisesti pienviljelijöitä hyödyttävänä pinta-alalisänä.

— Tuotannon supistusten on koskettava ainoastaan teollista maataloustuotantoa. Pienviljelijät on jätettävä niiden ulkopuolelle.

— Keinottelu pienviljelijöiden maaomaisuudella on estettävä säätämällä sitä varten erityislaki.

— Pientilojen lisämaansaanti on turvattava antamalla niille etuoikeus ns. maataloudesta vapautuvaan maahan sekä muuttamalla valtion maahankintalainojen myöntämisperusteita.

— Pienviljelmien keskinäisen yhteistoiminnan edistäminen ja tukeminen. Lisätyn yhteistoiminnan avulla voivat myös pientilalliset saada osakseen kehittyvien tuotantovoimien edun. Samalla voidaan maatalouden työolosuhteita olennaisesti parantaa.

10. Muiden luonnontuotteiden käyttö

Suomen kansantalouden kapitalistinen kehitys on jättänyt hyödyntämisen ulkopuolelle useita merkittäviä mahdollisuuksia, joita maamme luonto tarjoaa. Tärkein näistä on kalastus[30], sen ohessa ovat merkittäviä porotalous sekä marjojen ja sienten keräily.

Porotaloutta vaikeuttavat olematon jalostustoiminta, puutteellinen välitysorganisaatio, porojen omistuksen keskittyminen, poronhoitoalueella käytetyt tuhoisat metsänhoitomenetelmät sekä pyrkimykset rajoittaa saamelaisten oikeutta laiduntaa poroja vanhoilla nautinta-alueillaan Lapissa. Poronhoito on erittäin tarkoituksenmukainen luonnon hyväksikäytön muoto Lapissa, ja siksi sen saamaa yhteiskunnan tukea on huomattavasti lisättävä turvaamalla sen luontaiset edellytykset sekä järjestämällä yhteiskunnan toimesta tuotteiden välitys.

Kalastuksen kehittämisen esteitä ovat tällä hetkellä ammattimaista kalastusta suuresti vaikeuttava vesiomistusjärjestelmä, puutteellinen välitys- ja jalostusorganisaatio sekä kalastajien olematon oikeusturva vesien pilaantumista vastaan.[31] Yhteiskunnan toimesta on perustettava jalostus- ja markkinointilaitos, joka turvaa elin-

---

30. Kts. *SKP:n 14. edustajakokouksen lähiajan talouspoliittinen ohjelma.*

31. Kuvaava esimerkki tästä on maa- ja metsätalousministeriön, Kemijoki Oy:n ja Pohjolan voima Oy:n kesäkuun alussa 1973 tekemä salainen sopimus, jolla Kemijoen säännöstelystä kärsineiden kalastajien vuotuiskorvaukseksi määriteltiin 150 000 markkaa vaikka vuotuisen saaliin arvo ennen säännöstelyä oli 2,5 milj. markkaa, *HeSa 17. 7. 1973.*

keinon jatkumisen ja uudistumisen. Vesilain määräyksiä kalastajaväestön oikeuksien osalta on tarkennettava.

Marjojen ja sienten keräilyllä on tällä hetkellä vain paikallinen merkitys. Keräilyn kehittymistä estää lähinnä puutteellinen välitysjärjestelmä.[32] Yhteiskunnan toimesta on luotava markkinointiorganisaatio, joka ottaa kiinteään hintaan vastaan luonnontuotteita sitä mukaan, kun niitä toimitetaan.

Ympäristönsuojelun taistelutehtävät ovat osa laajempia poliittisen kamppailun lohkoja

Ympäristönsuojelun konkreettisten tehtävien erittely osoittaa, että ne kytkeytyvät kiinteästi tiettyihin kansantalouden kehityksen kannalta keskeisiin peruskysymyksiin. Näitä ovat ennen kaikkea maan teollistumisen ohjaaminen, energiapolitiikka, aluepolitiikka, terveyspolitiikka sekä tutkimus- ja koulutuspolitiikka.

Suomen teollistamisen on perustuttava maamme luontaisiin edellytyksiin ja niiden täysimittaiseen hyväksikäyttöön. Tämä merkitsee *puunjalostusteollisuuden* painopisteen siirtämistä sivutuoteprosessien kehittämiseen sekä jalostusasteen nostamiseen. *Metalliteollisuutta* on kehitettävä kotimaisten raaka-aine-esiintymien pohjalta, joiden kartoitusta on tehostettava. EFTA-sopimuksesta lähtien suureneviin vaikeuksiin ennen kaikkea Saksan liittotasavallan ja ruotsalaisten monopolien kilpailun puristuksissa joutuneen *kotimarkkinateollisuuden* asemaa on tuettava aktiivisin valtiovallan toimenpitein. Suomen *ulkomaankaupan* on pohjauduttava molemminpuolisen edun ja suvereniteetin pohjalta lähteviin sopimuksiin, joiden pohjalta Suomen asema kansainvälisessä työnjaossa voidaan selkiyttää. Luonnonvarojen käytön pohjaksi on laadittava kokonaissuunnitelmat, jotka sisältävät myös niiden uusiutumisen. Kaikkien luontoa ja ympäristöä huomattavasti muuttavien teollisuusalojen kehittämisen on tapahduttava yhteiskunnan toimesta.

Energiapolitiikassa on ennen kaikkea siirryttävä huomattavia ympäristöhaittoja tuovasta öljyn käytöstä puhtaampiin muotoihin. On pyrittävä nostamaan Neuvostoliitosta ostettavan maakaasun kiintiöitä ja lisäämään sen

---

32. Esimerkiksi hillan hyvänä satovuonna 1972 monopolisoituneet välitysliikkeet laskivat hinnan niin alas, että poimiminen ei kannattanut. Tämä johti siihen, että tuhansia tonneja marjoja mätäni Itä-Suomen soille. Hyvä sato oli pienviljelijöille taloudellinen onnettomuus.

käyttöä suurteollisuudessa sekä yhdyskuntien energiantuotannossa. *Ydinenergian* käytön pohjaksi on tehtävä pitkän tähtäimen kehityssuunnitelma. Ydinvoiman ympäristöriskien vuoksi on sen käytön tapahduttava valtiojohtoisten yhtiöiden toimesta ja kiinteässä teknis-tieteellisessä yhteistyössä Neuvostoliiton kanssa, jotta Neuvostoliiton kehittynyttä ja luotettavaa tekniikkaa voidaan täysimittaisesti käyttää hyväksi.[33] Kauppa- ja teollisuusministeriön energiankulutuksen kasvun ennusteet on uudistettava, koska ne ovat sokeita trendiennusteita.[34] Energiankulutuksen kasvua on ryhdyttävä suunnittelemaan todellisen, työtätekevän väestön elinehtoja parantavan tuotantovoimien kehityksen saneleman tarpeen pohjalta.

Maan jakautuminen toisaalta kurjistuvaan kehitysalueeseen ja toisaalta ruuhkautuvaan kaupungistuvaan osaan aiheuttaa kansantaloudellisten tappioiden lisäksi huomattavia ympäristöhaittoja. Valtiovallan *aluepolitiikkaa* on kehitettävä voimakkaasti. Ensisijaisesti on elvytettävä kehitysalueiden taloutta *valtiojohtoisen perusteollisuuden* turvin. Kehitysalueiden pienteollisuudelle tarjoutuu tällöin entistä paremmat toimeentulomahdollisuudet, ja sitä on yhteiskunnan toimesta tuettava. *Aluehallintoa* on kehitettävä luomalla virkavaltaisten lääninhallitusten tilalle kansanvaltainen väliasteen hallinto, jonka oikeuksia ennen kaikkea alueellisen suunnittelun alalla on lisättävä loukkaamatta kuitenkaan kuntien itsemääräämisoikeutta. Ruuhka-alueiden ongelmia on lähdettävä ratkaisemaan lisäämällä kuntien mahdollisuuksia kaikinpuolisen yhdyskuntasuunnitteluun sekä vahvistamalla olennaisesti luottamusmieselinten asemaa niiden suunnittelutyön ohjaamisessa.

Terveyspolitiikan kansanvaltaiselle kehittämiselle tarjoaa pohjan kansanterveyslaki. Työtä on ohjattava ennaltaehkäisyn suuntaan siten, että ympäristöhaittojen hoitaminen ja terveyden säilyttäminen tulee olennaiseksi painopisteeksi sairaanhoidon tilalle.[35] Työterveydenhuolto on otettava osaksi terveysviranomaisten toimintaa. Terveysviranomaisten asemaa ympäristön laadun valvonnassa on painotettava.

---

33. Ydinenergian tuotantoon liittyy suuria taloudellisia intressejä, joiden pohjalta maamme kapitalistipiirit pyrkivät yhteistyössä VTT:n reaktorilaboratorion johdon kanssa kääntämään reaktoritilaukset länteen. Eräänä lenkkinä on yksityisen Teollisuuden voima Oy:n reaktoritilaus Ruotsista — mikä turvallisuusriskienkin kannalta on mieletöntä, koska ruotsalaiset laitokset tehdään lähes yksittäiskappaleina. Kts. *Tiedonantaja 5. 5. 1973.*

34. Kts. *Suomen energiantarve 1970-luvulla, Energiapolitiikan neuvottelukunnan mientintö I 1972: A 11.*

35. Veli-Pekka Lehto: Kansanterveyslaki, *Kommunisti 10/1972.*

Tutkimuspolitiikan kehityksen pääsuuntana on 60-luvun lopulta lähtien ollut valtion tutkimuspanoksen voimakas lisääminen monopolien etujen pohjalta.[36] Tehokas ja työtätekevän väestön eduista lähtevä tieteellis-tekninen kehitys on kuitenkin edellytys niiden tuotannollisten uudistusten toteuttamiselle, joilla ympäristön kuormittaminen voidaan poistaa. Monopolien ehdoilla tapahtuva tutkimustyö ei suuntaudu näiden kysymysten ratkaisemiseen, kuten yllä esitellyt piirteet prosessitekniikan kehityksessä osoittavat. Näin ollen muodostuu keskeiseksi Kauppa- ja teollisuusministeriön kautta teollisuudelle ohjautuvien tutkimusavustusten valvonta ja saattaminen demokraattisen tieteen kokonaishallinon alaisuuteen. Myös kansanvaltaisten elinten valvonnassa olevien suunnitteluviranomaisten kuten kuntien tutkimusmahdollisuuksia on voimakkaasti edistettävä. Valtiojohtoisten yhtiöiden tutkimuspanosta ympäristönsuojelun alueella on kehitettävä työtätekevän väestön etujen pohjalta.

Korkeakoululaitoksen piirissä on ympäristönsuojelun opetus toistaiseksi satunnaista, mikä johtuu suurelta osalta taantumuksellisesta hallinnosta. Tällä hetkellä on ympäristönsuojelun opetuksesta muodostumassa eräänlainen vetonaula, johon vedoten eri yliopistot kilpailevat opetusministeriön määrärahoista.[37] Laajalle tieteiden väliselle yhteistyölle rakentuva ympäristönsuojelun koulutus on käynnistettävä pikaisesti eri korkeakoulujen ja yliopistojen työnjaon ja demokraattisissa elimissä suunniteltujen opetusohjelmien pohjalta.

Työ ympäristönsuojelun kehittämisen puolesta on viime kädessä taistelua Suomen yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta

Suomen yhteiskunnallisella kehityksellä on edessään kaksi vaihtoehtoa, joiden välinen ratkaisu tapahtuu kärjistyvän luokkataistelun pohjalta: joko valtiomonopolistinen tie, joka merkitsee työtätekevän väestön aseman jatkuvaa vaikeutumista ja monopolien mielivallan kasvua koko yhteiskunnallisessa elämässä, tai demokraatti-

---

36. Tutkimuspolitiikan kehitystä sekä sen kehittämisen päätavoitteita on eritelty *SOL:n Taisteluohjelmassa Suomen opiskelijoille.*
37. Tämä piirre on todettu esimerkiksi *Korkeakouluneuvoston kannanotossa ympäristönsuojelun korkeakouluopetuksessa 4. 4. 1972.*

nen, monopolien vallan rajoittamisesta ja työtätekevien oikeuksien puolustamisesta lähtevä tie, joka mahdollistaa tasapainoisen yhteiskunnallisen kehityksen ja yhteiskunnan rakentamisen kansan valtaenemmistön etujen pohjalta.[38]

Keskeisiä tekijöitä ympäristönsuojelussa ovat *hallinnon* kansanvaltaisuuden turvaaminen sekä *kustannusten* suuntaaminen monopolien kannettavaksi.

Keskustapuolueen ja SDP:n hegemonistinen taistelu ympäristönsuojelun keskushallinnon sijoittamisesta johti sen jakamiseen kahteen erilliseen osaan. Lisäksi on joukko erityisalueita, joiden hallinto on kokonaan järjestämättä tai joilla toimii itsenäisiä keskusvirastoja. Näistä osista on koottava yhtenäinen ympäristönsuojelun ja -hoidon hallintoelin valtion keskushallintoon. Parlamentaarisen kontrollin turvaamiseksi on hallinto keskitettävä ministeritasolle.[39]

Kansalaisten kipeimpinä kokemat ympäristöongelmat kytkeytyvät siihen suureen yhteiskunnalliseen rakennemuutokseen, jonka tuotantovoimien kehitys on viime vuosikymmeninä aiheuttanut. Muutos on tapahtunut monopolien ja valtiovallan yhdessä ohjaamana. Siten se on merkinnyt kansalaisten demokraattisten oikeuksien kaventumista välittömän elinympäristönsä suhteen. Alueellisella ja paikallisella tasolla on toteutettava hallintojärjestelmä, joka takaa työtätekevän väestön kokonaisvaltaisen vaikutusvallan kasvun. Se edellyttää kunnallisen demokratian kehittämistä sekä suurissa kunnissa sellaisten aluevaltuustojen kehittämistä, joille osoitetaan todellista päätösvaltaa.

Hallinnon kehittämisen tavoitteeksi on asetettava työtätekevän väestön demokraattisten oikeuksien puolustaminen monopolien ja suurpääoman valtaa kaventamalla. Tälle tavoitteelle jää nuorkeskustan julistuksen korkealentoinen "desentralismi" hyvin abstraktiksi: "Desentralismi sisältää rakenteellisesti taloudellista kasvua hillitseviä ja uudelleensuuntaavia tekijöitä. Desentralismin vallan ja hyvinvoinnin jakamisen periaate sekä sen käytännön sovellutukset hajasijoitus, hajakeskitys, vallanhajautus, vallan kontrolli ja vallan tasoitus eivät pyri antamaan valmiita ratkaisuja yhteiskunnan ongelmiin. Mutta desentralistinen yhteiskuntapolitiikka on se tie, millä voidaan korjata teollisen yhteiskunnan virheet ja siirtyä ihmisen kaikkia perustarpeita palvelevaan tuo-

---

38. Kehitysvaihtoehtoja on eritelty SKP:n asiakirjoissa sekä SOL:n Taisteluohjelmassa.

39. Kts. Helge Rontu: Byrokratia hallinnossamme, *Kommunisti 11/1971, s. 526.*

tantopolitiikkaan."[40] Yhteiskuntapolitiikka ei voi *sisällöltään* olla "desentralistista", vaan työtätekevän väestön oikeuksia puoltavaa tai polkevaa.

Valtiomonopolistinen kehitys Suomessa 60-luvun alusta lähtien on merkinnyt työtätekevien verotaakan kiristymistä ja monopolien verotuksen olennaista helpottumista.[41] Keskeinen piirre 70-luvun taitteessa harjoitettua talouspolitiikkaa on ollut tulopolitiikka: suurimittainen pyrkimys muuttaa valtiovallan, työnantajien ja ammattiyhdistysliikkeen reformistisen johdon yhteisillä ylätason sopimuksilla maamme kansantulon jakoa monopolien hyväksi.[42] Työläisten voimistunut tulopolitiikan vastainen joukkoliike on talouspolitiikan suunnan muutosta vaativan liikkeen ydin.

Pilaantumista estävien toimenpiteiden kustannukset ovat yhteiskunnallisesti välttämätön uusintamiskustannuksiin kuuluva menoerä, jonka monopolien etuja ajavat piirit pyrkivät työntämään palkansaajien harteille — mistä kevään 1973 jätevesimaksulaki on selvä ilmentymä. Myös kysymys ympäristönsuojelun kustannuksista on liitettävä osaksi koko talouspolitiikan perussuunnasta käytävää kamppailua. Ympäristönsuojelun kustannukset on kannettava suuryrityksiltä suorien maksujen sekä voittojen lisätyn verotuksen avulla. Tältä pohjalta SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen määrittelemältä pohjalta voidaan turvata elinympäristön suojelun toteuttaminen.

EEC-vapaakauppasopimus uhkana demokraattisen ympäristöpolitiikan toteutumiselle

Euroopan Talousyhteisö on suurmonopolien etuja ajava suljettu ylikansallinen poliittinen ja taloudellinen liittoutuma, jolla on kiinteä yhteys NATO:on. Talousyhteisön tavoitteet on ilmaistu jo sen perustamisasiakirjassa, Rooman sopimuksessa. EEC:n tarkoituksena on toimia sosialistisia maita vastaan suunnatun NATO-sotaliiton poliittis-taloudellisena perustana.

Useassa yhteydessä on todettu ne haitalliset seuraukset, mitä EEC:n ja Suomen kesken ratifioidun vapaakauppasopimuksen hyväksymisellä olisi maamme kehitykselle ja työtätekevien asemalle[43]:

---

40. *Vihreämpään yhteiskuntaan ohjelmajulistus.*
41. Kts. esim. Antti Kasvio: Valtiomonopolistinen kapitalismi Suomessa, *Soihtu 4/1972*, s. 31.
42. Useissa tutkimuksissa on todettu tulopolitiikan työväenvastaisuus ja merkitys yhteiskunnallisen kehityksen oikeistosuuntauksen voimistumisessa. Kts. *Soihtu 4/73*, ss. 4—33.
43. *Soihtu 3/71, ss. 5—36.*

— keskisuuren ja pienen teollisuuden toimintaedellytysten huomattava vaikeutuminen ulkomaisten monopolien kasvavan kilpailun puristuksessa,

— työttömyyden jatkuva paheneminen erityisesti nykyisillä kehitysalueilla ja aluepoliittisten ongelmien kärjistyminen,

— maksutasevaikeuksien kasvu sekä lisääntyvä taloudellinen riippuvuus imperialistisista suurvalloista,

— lainsäädännön ja yhteiskuntapolitiikan yleislinjojen yhdenmukaistaminen EEC-maiden kanssa,

— puunjalostusteollisuuden sekä muiden suurimpien vientimonopolien lisääntyvä vaikutusvalta Suomen talouselämässä ja yhteiskunnallisessa kehityksessä.

Ytimen EEC-sopimuksessa muodostaa imperialismin taantumuksellisimpien, NATO:on nojautuvien piirien pyrkimys laajentaa vaikutusvaltaansa myös nykyisten puolueettomien maiden alueelle sekä Suomen monopoliporvariston pyrkimys lujittaa läntisiin liittolaisiinsa nojautuen otettaan maamme yhteiskunnallisesta kehityksestä sekä kääntää maamme ulkopolitiikan suunta Neuvostoliittoa ja sosialistisia maita vastaan.

Näin ollen EEC-sopimuksen solmiminen olisi ratkaiseva askel siinä monopolien etuja ajavassa taloudellisessa kehityksessä, joka aiheuttaa kasvavaa painetta myös ympäristöä kohtaan. Olennaisia kouriintuntuvasti ympäristönsuojelua haittaavia seurauksia sopimuksesta olisivat mm.[44]:

— Monopoleja suosivan rakennepolitiikan kaikkien trendien huomattava voimistuminen: maatalouden kriisin kärjistyminen, kehitysalueiden kurjistuminen ja ruuhkautuvien alueiden ongelmien kasvu sekä jätevesimaksulain kaltaisen virheellisen linjan jatkuminen ympäristönsuojelun rahoituksessa.

— Suomen metsävaroihin kohdistuvan paineen kasvaminen metsämonopolien vahvistuvan aseman seurauksena. Puunjalostusteollisuuden johtomiehet ovat avoimesti väittäneet, että puunjalosteiden viennin avulla voitaisiin "hankkia maalle välttämättömiä valuuttatuloja, joiden turvin rakennepolitiikkaa ja teollistumista voidaan lähitulevaisuudessa tehokkaasti edistää".[45]

---

44. Lukuisat ympäristönsuojeluelimet ovat kannanotoissaan suhtautuneet kielteisesti vapaakauppasopimuksen solmimiseen. Esim. Ympäristönsuojelun neuvottelukunnan toimesta valtioneuvostolle toimitettu *selvitys Euroopan talousyhteisön ja Suomen valmiiksi neuvottelemasta vapaakauppasopimuksesta ympäristönsuojelun kannalta, 16. 11. 1973*. Suomen luonnonsuojeluliiton syysliittokokouksen kannanotto, *Suomen luonto 6/1973*, aineyhdistysten yhteiskannanotto EEC:stä, *Yo-lehti 17/1973*.

45. Lauri Kirveen alustus *"EEC puunjalostusteollisuuden näkökulmasta"* 5. 2. 1972 — moniste.

— Alkuperäisen luonnon suojelemisen kuten rauhoitussuunnitelmien toteuttamisen huomattava vaikeutuminen, kun koko maamme yhteiskuntapolitiikka joutuisi läntisten monopolien kasvavan vaikutusvallan kohteeksi.

— EEC:n muotoutumassa olevan ympäristöpolitiikan pääpyrkimyksenä on ympäristönormien yhdenmukaistuminen sekä "uusien kaupallisten esteiden ja kilpailuvääristymien" torjuminen.[46] Näiden tavoitteiden ulottaminen Suomeen tekisi huomattavasti nykyistä vaikeammaksi toteuttaa täkäläisten luonnonolosuhteiden edellyttämiä erityisrajoituksia saastenormituksissa.

— Suomen suuntautuminen läntiseen talousjärjestelmään ehkäisisi merkittävästi Neuvostoliiton ja SEV:n kanssa käytävän kaupan ja yhteistyön laajentumista ja siten vapaakauppasopimus olisi lenkki kehityksessä saattaa Suomi osaksi kansainvälisten monopolien voimasuhteista määräytyvää, ei kunkin maan luonnonsuhteista keskinäisten sopimusten pohjalla syntyvää kansainvälistä työnjakoa.

Demokraattisen ympäristöpolitiikan kehittämisen keskeinen tavoite on siis ehdoton EI EEC:lle. Monopolien vaikutusvallan kasvu Suomen yhteiskansallisessa elämässä on torjuttava.

Ympäristönsuojelu on osa rauhanomaisen rinnakkainelon sekä kansainvälistä jännitystä lieventävän yhteistyön lisäämisen politiikkaa

Ympäristön suojeleminen on luonteeltaan kansainvälinen tehtävä. Pikaisia kansainvälisiä sopimuksia vaaditaan mm. seuraavilla aloilla:

— *Lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten ulottaminen koskemaan valtamerten ja mannerjalustan rikkauksien käyttöä.*

— *Valtoiden rajojen yli ulottuvien yhtenäisten luonnonalueiden suojeleminen. Tällaisia ovat esimerkiksi suuret joet ja merialueet kuten Rein, Tonava, Välimeri, Itämeri.*

— *Valtioiden rajojen yli kulkeutuvien saasteiden torjunta. Tärkein näistä on tällä hetkellä teollisuuden ja voimatalouden piirissä ennen kaikkea rikkipitoisen öljyn polttamisesta syntyvä rikkidioksidi, jonka kulkeutuminen ilmavirtojen mukana Keski-Euroopan teollisuuskeskuk-*

---

46. *Erste Mitteilung der Komission über die Politik des Gemeinschafts auf dem Gebiet des Umweltschutzes, 22. 1.1971.*

sista mm. Pohjoismaihin muodostaa kasvavan vaaran elollisen luonnon tuotantokyvylle.

— Kansainvälisen taloudellisen työnjaon kehittäminen kansojen välisten tasa-arvoisten ja kaikkia osapuolia hyödyttävien sopimusten pohjalta, jotta maapallon luonnonvarojen rationaalinen ja oikeudenmukainen käyttö voidaan turvata.

Tärkeimpiä kansainvälisistä järjestöistä, jotka toimivat ympäristönsuojelun alueella, ovat YK sekä sen piirissä lukuisat erityisjärjestöt (ECE, UNESCO, WHO, FAO, WMO, IMCO, IAEO). Tähänastisista YK:n toimenpiteistä merkittävin oli kesällä 1972 Tukholmassa pidetty ympäristönsuojelukonferenssi.

Tukholman kokouksen arvoa vähentää se, että läntiset imperialistimaat estivät poliittisen syrjinnän pohjalta Saksan Demokraattisen Tasavallan osanoton kokoukseen, minkä seurauksena myös muut Euroopan sosialistiset maat jäivät pois.[47] YK:n konferenssin jälkeen on tehty päätös maailmanjärjestön ympäristönsuojelukeskuksen perustamisesta Nairobiin.

Suomen on osallistuttava aloitteellisesti YK:n piirissä tapahtuvaan ympäristönsuojelua edistävään toimintaan ja erityisesti toimittava siten, että imperialismin taantumuspiirien syrjintäyritykset eivät enää onnistu kuten Tukholman konferenssissa. Tukholmassa muotoillut julistukset on kaikkien kansakuntien keskinäisissä neuvotteluissa sovitettava sellaisiksi, että ne voidaan omaksua kansainvälisen ympäristönsuojelun alueella tehtävän yhteistyön perustaksi.

Euroopan maiden keskinäisen yhteistyön kehittämisessä on tärkein järjestö YK:n piirissä toimiva ECE. Suomen on vastustettava aktiivisesti länsimaiden piirissä havaittavaa pyrkimystä korostaa läntisten kapitalistimaiden keskinäisten järjestöjen (OECD, Euroopan Neuvosto, EEC ja NATO[48]) merkitystä Euroopan yhteistoiminnassa, koska ne sulkevat sosialistiset maat ulkopuolelleen. Suomen on toimittava sellaisen yhteistyön puolesta, joka tapahtuu keskinäisen ja syrjinnästä vapaalta tasa-arvoisuuden pohjalta.

Tältä perustalta on lisättävä voimakkaasti yhteistyötä Suomen ja Neuvostoliiton sekä muiden SEV-maiden kanssa ympäristönsuojelun sekä siihen liittyvän tieteellisen

---

47. DDR:n osanoton hylkäämisen muodollisena perustana oli se, että DDR ei ollut minkään YK:n erityisjärjestön jäsen.
48. NATO:n piirissä toimii presidentti Nixonin aloitteesta joulukuussa 1969 perustettu "ympäristökomitea", jonka tavoitteeksi sanotaan ennen kaikkea ympäristöpolitiikan linjan muotouttaminen. — *Erste Mitteilung... Anlage C.*

tutkimustyön alalla. Solmitut runkosopimukset taloudellisesta, teknisestä ja tieteellisestä yhteistoiminnasta antavat tähän erittäin hyvät edellytykset. Kaikkien edistyksellisten voimien tehtävä on taistella Suomen ja SEV:n piirin keväällä 1973 perustetun ympristönsuojelukeskuksen laajenevan yhteistyön puolesta.

Ympäristönsuojelusta on tulossa eräs alue, jolla kansainväliset imperialismin riistopolitiikkaa vastustavat voimat lujittavat konkreettista yhteistyötään. Perustan tälle luo NKP:n 24. edustajakokouksen hyväksymä rauhanohjelma, jonka 6. kohdassa mainitaan ympäristönsuojelu eräänä tavoitteena. Ympäristönsuojelu on myös liitetty kansainvälisen taloudellisen ja tieteellisen yhteistyön ohessa kolmantena ulkoministeri Gromykon Helsingin ETYK-kokouksessa esittämän sopimusluonnoksen yhteistoimintaosaan.[49]

Kansainvälinen rauhanliike on omaksunut ympäristönsuojelun tehtävät erääksi ohjelmatavoitteekseen.[50] Edistyksellisten voimien tehtävänä on kehittää rauhanliikkeen piirissä yksityiskohtaisia ohjelmia kansainvälisen ympäristönsuojelutyön kehittämiseksi sekä osoittaa, että perustavanlaatuisimpien tavoitteiden kuten raaka-aineiden tuhlauksen estämisen sekä luonnonvarojen oikeudenmukaisen ja suunnitelmallisen käytön toteuttaminen edellyttää johdonmukaista taistelua imperialismia sekä sen olennaisena piirteenä olevaa militarismia vastaan.

Ympäristönsuojelun filosofis-ideologinen perusta

Keskustan ideologit ovat urautuneet käsittelemään ympäristönsuojelua korkean filosofisesti, milloin abstraktisesta "taloudellisen kasvun ylikorostumisesta"[51] milloin "biologisesta lähtökohdasta"[52] lähtien. Kun korostan, että ympäristökeskustelun ratkaisuna on konkreettinen ohjelma, joka osoittaa ympäristön pilaantumisen syyt suomalaisessa yhteiskunnassa sekä toimintalinjan niitä vastaan, en tietenkään hylkää kokonaisvaltaista filosofista lähtökohtaa. Hylkään sen sijaan ideologisen leijailun, joka jää hyödyttömäksi konkreettisten tavoitteiden suhteen ja joka vääristää käsityksiä suomalaisen kapitalistisen yhteiskunnan toimintamekanismeista.

---

49. Kts. *Tiedonantaja 6. 7. 1973.*
50. Kysymystä on käsitelty useissa kansainvälisen rauhanliikkeen konferensseissa ja se tulee olemaan esillä myös kansainvälisessä rauhankonferenssissa Moskovassa lokakuussa 1973.
51. *"Vihreämpään yhteikuntaan" -ohjelmajulistus.*
52. Jouko Törmä: Kommentteja Yrjö Hailalle, *Yo-lehti 17/1973.*

Soihtu 1/73:ssa osoitettiin se kokonaisvaltainen perusta, jolta marxilais-leniniläiset hylkäävät abstraktit "nollakasvun" vaatimukset. Samalle perustalle, historiallisen materialismin tieteelliselle teorialle rakentuu myös kommunistien ympäristöpoliittinen ohjelma.

Historiallisen materialismin mukaan työ ja sen yhteiskunnallinen muoto, tuotanto, ovat inhimillisen olemassaolon perusprosesseja. Keskeinen käsite on yhteiskuntataloudellinen järjestelmä, joka kokonaisuutena on luontoa muuttava ja muokkaava subjekti. Tuotannon edellytysten jatkuva turvaaminen ja uudistaminen, *uusintaminen*, on yhteiskunnallisesti ratkaiseva prosessi.

Uusintamisen saama konkreettinen muoto riippuu kunkin yhteiskuntataloudellisen muodostuman perusrakenteesta. Erityisesti ihmisen ja luonnon suhteen kannalta tähän vaikuttavat keskeisesti seuraavat tekijät:

a) *Tuotantovoimien taso* määrää, mitä luonnon osia käytetään hyväksi tuotannossa eli mikä kuuluu yhteiskunnallisen uusintamisen piiriin. Näin on käsite "luonnonvara" historiallisesti määräytynyt ja olennaisesti riippuvainen tuotantovoimien kehitysasteesta. Valtaosa nykyajan teollisuuden tarvitsemista tärkeimmistä luonnonvaroista on "luonnonvarana" hyvin nuorta. Ennen teollista vallankumousta nykyisiä "luonnonvaroja" käytettiin hyväksi vain paikallisesti kaikkein rikkaimpien esiintymien tuntumassa — tällaisia ovat öljy, kivihiili, eri metallit jne. Vastaava suhde vallitsee tuotantovoimien tason ja kaikkien muiden niin elollisen kuin elottomankin luonnon elementtien välillä.

b) Kiinteässä yhteydessä aineellisiin tuotantovoimiin on historian kuluessa kehittynyt *tiede*. Alkukantaisissa yhteiskunnissa suhde oli käynnissä olevan tieteellis-teknisen kumouksen seurauksena tieteestä on tulossa inhimillisen tuotantovoiman pääilmaus.[53] Tuotannossa aineellistuvan tieteen kautta voivat luonnon eri elementit tulla ihmisen tietoisen ohjauksen piiriin: Teollisen vallankumouksen alku merkitsi luonnon *mekaanisen* liikemuodon tietoista hallintaa ja hyväksikäyttöä. Tieteellis-teknisen kumouksen olennainen osa on *kemiallisen* liikemuodon tietoinen hallinta, tuotannon kemiallistuminen. Tulevaisuudessa tullaan yhä enemmän suuntautumaan *biologisen* tiedon käyttöön tuotannon perustana.[54]

Luonnontieteiden tasosta riippuu kuinka hyvin tietty tuotantoon sisältyvä luonnon osa voidaan *hallita*. Viime

---

53. Jonas—Linsbauer—Marx: *Die Produktivkräfte in der Geschichte*, s. 42, Berliini 1969.

54. Kts. esim. *emt.* sekä G. Volkov: *Man and the Challenge of Technology, ss. 121—156*, Moskova 1972.

kädessä on myös yhteiskunnallinen liike otettava tietoiseen hallintaan muuttamalla yhteiskuntatiede olennaiseksi osaksi tuotannon ja yhteiskunnan kehitystä.[55]

c) *Tuotantosuhteet* ovat kutakin yhteiskuntataloudellista järjestelmää luonnehtivat tuotantovoimien hallinnan suhteet, joihin perustuu yhteiskuntien jakautuminen eduiltaan toisilleen vastakkaisiin luokkiin. Luokkien ja luokkakerrostumien kamppailusta määräytyy, mitä tavoitteita tuotannolle annetaan. Keskeinen kysymys on, minkä luokan etua tuotannossa ajetaan.

Ympäristönsuojelun toimenpideohjelma on kytkettävä koko uusintamisprosessin tietoiseen kehittämiseen.

Tuotantovoimien kehitystä on ohjattava siten, että tietoinen momentti niiden toiminnassa kasvaa. Tuotannon absoluuttinen taso on tämän tehtävän kannalta toisarvoinen. Pitkällä tähtäyksellä merkityksellistä on *koko tuotannon kehittäminen* siten, että sen yhteiskunnallisten edellytysten uusiintuessa uusiintuvat myös luonnonedellytykset. Kaikki tuotannossa käytetyt luonnon elementit kuuluvat tällöin tietoisen uusintamisen piiriin, ja niiden kaikkien säilymisestä huolehditaan tuotannon elimellisenä osana. Mutta tähän voidaan edetä vain *asteittaisten konkreettisten toimenpiteiden kautta.*

Tuotantovoimien voimaperäinen kehittäminen sekä tieteen määrätietoinen soveltaminen tuotantoon tekevät mahdolliseksi luoda automaation pohjalta toimivia suljettuja, ihmisen ohjaamia kiertoprosesseja.[56]

Tuotantovoimien kehityksen pohjalta on ratkaistava kysymys ”taloudellisesta kasvusta” — ei abstraktina, kuten keskustan ”nollakasvuideologit” pyrkivät tekemään, vaan konkreettisena. Kysymys asettuu esimerkiksi:

Kuinka Suomen puunjalostusteollisuutta on kehitettävä? Tähän vastataan: Puunjalostusteollisuudessa on ensisijaisesti kehitettävä sivutuoteprosesseja kuten metsään jäävän hukkapuun käyttöä. (Vuotuinen määrä on 2 mil-

---

55. Tämä prosessi on sosialistisissa maissa jo käynnissä tietoisen yhteiskunnan kehittämisen ja kommunismin aineellis-teknisen perustan luomisen kautta. Jonas—Linsbauer—Marx toteavat *(emt. s. 43)*: ”Näin tulee myös välttämättömämmäksi kytkeä kiinteämmin yhteen luonnon- ja yhteiskuntatieteet, koska yhteiskunnallisen tuottavuuden lakien tutkiminen ja tietoinen hyväksikäyttö voidaan viime kädessä toteuttaa vain luonnontieteilijöiden ja yhteiskuntatieteilijöiden hedelmällisen yhteistyön avulla.” — Lausumasta voidaan löytää sisältö sille, mitä Törmän ja kumppanien tulisi tarkoittaa puhuessaan ”biologisesta lähtökohdasta” *(Ylioppilaslehti 17/1973)*. Tavoitteena ei ole biologian ja ekologian absolutisoimisesta ”kaiken tutkimuksen perustieteiksi”, vaan luonnontieteiden ja yhteiskuntatieteilen asettamisesta yhteiskunnan tietoisen kehittämisen perustaksi.

56. Kts. Jonas—Linsbauer—Marx: *emt. s. 30.*

joonaa tonnia eli 1/6 talteen otetun puun määrästä.[57] Käyttö on laiminlyöty siksi, että metsäteollisuuden monopolit ovat voineeta esteettä rakentaa tuotantonsa paljon paremman voiton turvaavan runkopuun käyttöön.) Toinen välttämättä kehitettävä sivutuoteprosessi on ligniinin hyväksikäyttö. Sitä tärväytyy Suomessa 600—800 kg/tuotetonni sulfiittiprosessissa ja 400—600 kg/tuotetonni sulfaattiprosessissa[58]; ligniinin esteetön laskeminen vesistöihin on tuotannollinen skandaali ja johtuu siitä, että monopolit eivät ole kiinnittäneet resursseja ligniinin käytön tutkimiseen. Edelleen on nostettava jalostusastetta. Varsinaisia kapasiteetin laajennuksia voi tapahtua vain erittäin tarkoin tehtyjen metsätasearvioiden pohjalta.

Vastaavasti on kysyttävä, onko Suomen metalliteollisuutta kasvatettava, onko Savukosken fosforipitoisen kivilajin esiintymä otettava käyttöön, tai onko Suomen energiatuotantoa lisättävä. Vastaus kuhunkin kysymykseen annetaan tuotantovoimien konkreettisen kehitysvaiheen pohjalta.

Kapitalistiset tuotantosuhteet muodostavat kuitenkin vakavan yhteiskunnallisen esteen tuotannon rationaaliselle kehittämiselle. Tuotanto palvelee lukumäärältään yhä pienemmän monopoliporvariston tarpeita, joka valtiovallan tuella johtaa yhteiskunnallista uusintamista hallitsevia monopoleja. Monopoliporvariston herruus johtaa uusintamisen rakenteessa ja kulussa syveneviin ristiriitoihin, jotka merkitsevät myös suunnatonta aineellisten resurssien haaskausta ja luonnon turmeltumista. Valtiomonopolistiselle kapitalismille tyypillisiä ovat[59]:

— Teollisuustuotannon kehitys vaihtelee suuresti vuodesta toiseen.

— Muutokset kansantalouden rakenteessa — uusien teollisuusalojen kehitys, maatalouden ja teollisuuden suhde, energiatalouden rakenteen muutos jne. — tapahtuvat väkivaltaisesti ja anarkisesti.

— Osa teollisuuden kapasiteetista on jatkuvasti käyttämättä — esim. USA:ssa on käyttöaste vuosina 1948—1966 vaihdellut 74—94 %:n välillä.

— Ylituotantopulat ovat toistuvia, ne sattuvat teollisuudenaloilla eri vuonna, jolloin kokonaisvaikutus "tasoittuu".

— Eri kapitalistimaiden välinen epätasainen kehitys

57. Teollisuuden jäteinventaari, *SITRAn julkaisusarja B: 8*, Helsinki 1972, s. 32.
58. *Emt. liite 2.*
59. Trendit teoksesta *Politische Ökonomie Kapitalismus — Anschauungsmaterial*, Berliini 1972.

kiihtyy ja kehityserot kapitalististen maiden sisällä suurenevat.

— Talous militarisoituu, sotateollisuus saa yhä merkittävämmän osuuden imperialististen maiden kansantaloudessa — vuonna 1967/68 oli sotilasmenojen osuus liittovaltion budjetista USA:ssa 57.4 % ja Saksan liittotasavallassa 35 %.

Tältä pohjalta tulee ympäristöpoliittisen ohjelman yhdistää tunnuksensa laajan, monopolien mielivaltaa vastaan suuntautuvan liikkeen kanssa. Sen perustana on työtätekevän väestön oikeuksien puolustaminen suurpääoman valtaa vastaan.

Edistyksellisen ympäristöpolitiikan perustehtävänä on turvata työtätekevän väestön etujen pohjalta lähtevä tuotantovoimien tasapainoinen kehitys. Määritelmän termi "tasapainoinen" voidaan ratkaista objektiivisesti niistä vaikutuksista, joita tuotannolla on luontoon ja koko inhimilliseen ympäristöön. Tuotanto on "tasapainoista" silloin, kun sen edellytykset uusiintuvat tuotantoprosessin kuluessa täydellisesti.

Edistyksellisen ympäristöpolitiikan päävoiman muodostavat luonnollisesti ne väestökerrokset, joiden objektiivisten etujen mukaista on tuotannon rationaalinen kehittäminen. Ensisijaisesti siis työväenluokka, joka voimakkaimmin kokee elinehdoissaan, siinä luvussa työolosuhteissaan, monopolien mielivallan painon, ja joka siksi on monopolien vastaisen kokonaisyhteiskunnallisen liikkeen ydin. Samaan ympäristönsuojelun rintamaan osallistuvat ne väestöryhmät, joiden toimeentulo on alisteista luontoon kohdistuvalle monopolien mielivallalle: Kalastajat, pienviljelijät, taajamien pientaloasukkaat jne. Samaan rintamaan yhdistyy myös mm. se sivistyneistön osa, joka tiedolliselta pohjalta nousee vastustamaan ympäristön imperialistista tuhoamista.

Nuorkeskustalaisen pakinoitsijan "Kolmannen miehen"[60] ivailema demokraattinen, monopolien vastainen rintama ratkeaa näin yhteiskunnallisen todellisuuden pohjalta. Rintamaan joko osallistutaan — tai jättäydytään sen ulkopuolelle, ja toimitaan tällöin kiertämättömästi edistyksellistä ympäristöpolitiikkaa vastaan, olivatpa julistukset "ihmisen ja luonnon sopusoinnusta" kuinka vilpittömiä tai vilpillisiä tahansa.

Ympäristönsuojelu sosialistisessa yhteiskunnassa

Sosialistista yhteiskuntaa rakennetaan työväenluokan johdolla koko työtätekevän väestön etujen pohjalta. Kes-

60. *Yo-lehti 13/1973 ja 17/1973.*

kustan nuoret ideologit eivät tunnu oppivan sitä peruseroa, joka on kapitalistisen ja sosialistisen yhteiskunnan toiminnan sisällössä. "Vihreämpään yhteiskuntaan" julistuksessa samastetaan kautta linjan edelleen kaikki "teolliset yhteiskunnat" toisiinsa ja vaaditaan niiden kehityksen "uudelleensuuntaamista".

Kapitalistisen ja sosialistisen yhteiskunnan välinen, myös ympäristönsuojelun alueella näkyvä ratkaiseva ero syntyy tuotantosuhteiden toisilleen vastakkaisesta luonteesta. Sosialistisessa yhteiskunnassa ei enää kehityskulkuun vaikuta voimia, joiden intressit toteutuisivat luonnon tuhoutumisen kustannuksella ja näin on raivattu pois tuotannon tasapainoisen kehittämisen *yhteiskunnalliset esteet*. Yhteiskunnassa ei enää ole luokkia tai kerrostumia, joiden etujen mukaista olisi pyrkiä pitämään mikään tuotannon edellytysten osa tietoisen uusintamisen prosessin ulkopuolella.

Tasapainoisen tuotannon kehittämisessä on luonnollisesti sosialismissakin teknisiä ja historiallisia ongelmia. Tiettyä kysymystä ei voi ratkaista, ennen kuin ratkaisun keinot on kehitetty. Mutta tämä ei merkitse, että kysymystä olisi *mahdoton* ratkaista — kuten jotkut "nollakasvun" kannattajat haluavat väittää.

Ero kapitalistisen ja sosialistisen yhteiskunnan välillä on toki havaittavissa myös käytännössä. Vertailkaamme, miten esimerkiksi vesiensuojelu niveltyy yhteiskunnallisen kehityksen ohjaamiseen Suomessa ja toisaalta Neuvostoliitossa:

Suomessa vesiensuojelua johtaa vesihallitus. Edellä on jo esitelty sen tärkeimpiä piirteitä:

— Vesihallitus on keskusvirasto, jonka päätökset tehdään porvarillisten virkamiesten suppean johtoryhmän piirissä poliittisen kontrollin ulkopuolella.

— Tietyissä asioissa vesihallitus toimii sekä toimeenpanijana että valvojana.

— Vesihallituksen pääjohtaja on ilmoittanut pitävänsä toiminnan peruslinjana porvarillisen toimikunnan (Vesiensuojelun rahoituskomitean) määrittelemiä tavoitteita, joita ei ole käsitelty saatikka hyväksytty demokraattisissa elimissä.

— Alueellisen ja paikallisen vesiensuojeluorganisaation muodostavat vesipiirit, jotka ovat suoraan vesihallituksen alaisuudessa irrallaan muusta aluehallinnosta, sekä kuntien lakisääteiset vesilautakunnat, joiden resurssit ovat pienet ja tehtävänmääritys epäselvä — ratkaisuvalta tärkeimmissä kysymyksissä kuuluu ylemmän portaan virkamiehille.

Neuvostoliiton vesiensuojeluorganisaation olennaisia piirteitä ovat seuraavat[61]:

— Vesiensuojelua johtaa Neuvostoliiton maanparannus- ja vesitalousministeriö, liittotasavalloissa on jokaisessa vastaavat keskuselimet.

— Neuvostoliiton vesiensuojelu pohjautuu laajoihin vesienkäyttösuunnitelmiin. Vuodesta 1976 lähtien tullaan ympäristönsuojelun ja luonnonvarojen tarkoituksenmukaisen käytön kokonaisongelma liittämään osaksi valtion tieteellisten tutkimustöiden viisivuotissuunnitelmaa.

— Vesien puhtausnormit on laadittu erikseen eri vesialueille käyttötarkoituksen mukaan sekä erikseen eri teollisuuslaitoksille. Vesiensuojeluviranomaisilla on oikeus sulkea tuotantolaitos, joka toiminnallaan saastuttaa pinta- tai pohjavettä.

— Vesistöt ovat Neuvostoliiton koko kansan omaisuutta, ja niitä luovutetaan vain käyttöön. Suojelun valvonnassa on merkittävä asema kansalaisten edustajien paikallisten neuvostojen toimeenpanevilla komiteoilla.

Keskeinen ero näiden organisaatioiden välillä on siinä, että Suomen vesihallitus pyrkii omassa toiminnassaan toteuttamaan monopolien, luonnon tasapainon kanssa ristiriidassa olevaa etua, kun taas Neuvostoliiton vesihallinto toimii kiinteänä osana tietoisesti työväen etujen pohjalta ohjattua kokonaisyhteiskunnallista kehitysprosessia. Siksi organisaatiot ovat sisällöltään toisilleen täysin vastakkaisia. Ero on jokaisen nähtävillä — myös imperialismin ideologien konvergenssikuoppaan pudonneiden keskustan ideologien.[62]

Sosialististen maiden taloudellisen kasvun kohdalla ero kapitalismiin on täysin vastaava, kuten *Soihtu* 1/1973:ssa osoitettiin. Keskustalaisten ystäviemme kannattaisi tyhjänpäiväisen sanailun[63] asemasta tutustua esimerkiksi Neuvostoliiton käynnissä olevan viisivuotissuunnitelman

61. Tiedot SNTL:n maanparannus- ja vesitalousministeriön varaministeri B. G. Shtepan alustuksesta *Vesivarojen suojelu ja järkiperäinen käyttö Neuvostoliitossa*, suomalais-neuvostoliittolainen symposiumi 10.—11. 4. 1973 Helsinki — moniste.

62. Neuvostoliiton vesiensuojelun käytännön saavutuksia ovat esimerkiksi Moskova-joen kalastus- ja uimakelpoisuus keskellä Moskovaa, Baikal-järven suojelu, käynnissä olevat projektit Leningradin, Volgan, Ural-joen vesien puhdistamiseksi jne.

63. Jouko Törmä (Yo-lehti 17/1973) koettaa väittää Rechtzieglerin kapitalismin ja sosialismin välille tekemää eroa vääräksi vetoamalla "biologiseen tietoon". Luonnon muokkaamista merkitsevän tuotannon harjoittaminen tapahtuu kapitalismissa ja sosialismissa eri perusteilla ja erilaisin tuloksin, minkä konkreettiset tosiasiat helposti osoittavat. Eikö tässä ole "biologista tietoa" kyllin?

perusteisiin tai SEV:n kehityksen kokonaisohjelmaan, missä yksikäsitteisesti ilmaistaan kansantalouden kehityksen tavoitteet.

Toimintaan demokraattisen ympäristöpolitiikan puolesta

Demokraattisen ympäristöpolitiikan perustunnuksia ovat:

— Kustannukset luontoa pilaavan monopolien kannettaviksi.

— Kansalaisten demokraattisia oikeuksia päättää omasta elinympäristöstään on lisättävä.

— Tiede ja teollisuuden rakennemuutokset kytkettävä luonnonvarojen suunnitelmalliseen käyttöön työtätekevän väestön etujen pohjalta.

Suomen luonnonsuojeluliitosta on kehitettävä voimakas valtakunnallinen ja valtionhallinnon suhteen riippumaton ympäristönsuojelun demokraattinen erityisjärjestö. Järjestön toimintamahdollisuudet on turvattava valtionavulla. Luonnonsuojeluliiton osuutta ympäristön valvonassa on lisättävä.

Opiskelijoiden on omalla alueellaan, yliopistoilla ja korkeakouluilla, järjestäydyttävä toimimaan siten, että ihmisten elinympäristön suojelu saa riittävän osuuden korkeakoulujen opetuksessa ja tutkimustyössä. Opiskelijajärjestöjen on voimistettava panostaan yleisessä politiikassa mm. ympäristönsuojelun alueella.

Suomalaisen luonnonsuojeluliikkeen yhteyksiä kansainvälisiin järjestöihin on lujitettava. Sen on muodostettava luotettava imperialisminvastaisen rauhanliikkeen osasto.

Edistyksellisen ympäristöpolitiikan perustavoitteet voivat toteutua vain, jos ne yhdistyvät kiinteäksi osaksi koko yhteiskunnan mitassa toimivan työväenluokan ja sen liittolaisten muodostaman demokraattisen liikkeen taistelutunnuksia. Työ luonnon ja ihmisen elinympäristön puolesta on kokonaisvaltaista toimintaa imperialismin sortoa ja tuhlausta vastaan.

Raportteja, kommentteja

Arabimaiden sisäisistä kehitystendensseistä

Monet tekijät antavat aihetta ennakoida Lähi-idän tilanteen entisestään kärjistyvän lähiaikoina:

1. "Vietnamissa tapahtuneen käänteen toinen puoli on siinä, että imperialismin on nyt poliittisesti ja sotilaallisesti helpompaa ja taloudellisesti välttämättömämpää (varustelumonopolien voitot) pyrkiä lisäämään aggressiivisuuttaan muilla kansallisen vapautustaistelun vastaisilla rintamalohkoilla, ennen muuta Lähi-idässä..." (Soihtu 3/73, s. 71).

2. Imperialististen maiden syvenevä energiapula siirtää imperialismin aggressiivisten taloudellisten, poliittisten, sotilaallisten ja diplomaattisten toimenpiteiden painopistettä yhä enemmän alueelle, joka on ylivoimaisesti tärkein öljyn vientituottaja.

3. Imperialismi on kaiken aikaa menettänyt ja menettämässä asemiaan Lähi-idässä voimistuvien anti-feodaalisten, kansallis-demokraattisten, vallankumouksellis-demokraattisten, anti-kapitalististen ja sosialististen kehitystendenssien puristuksessa, mikä entisestään voimistaa uhkaa imperialismin turvautumisesta äärimmäisiin keinoihin.

Tilanteen johtopäätökset osaltamme ovat selvät: On kehitettävä toistaiseksi riittämättömiä tietojamme Lähi-idän ongelmasta ja arabikansojen kamppailusta, jotta voisimme välittömästi suuntautua solidaarisuustoimintamme voimistamiseen arabikansojen oikeutetun kamppailun tukemiseksi. On annettava tehokas panos SOL:n Taisteluohjelmassa esitetyn Rauhanohjelman mukaisesti Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden, kaikkien edistyksellisten voimien yhteisessä vaatimusliikkeessä israelilaisten anastajien miehittämien alueiden palauttamiseksi, mikä on keskeinen ehto rauhan palauttamiselle Lähi-itään ja merkitsisi maailman mitassa suurta voittoa jännityksen lieventämiseen pyrkiville voimille.

Seuraavassa julkaistava Marxistische Blätter 3/73:sta suomennettu kirjoitus osoittaa arabikansojen kamppailua viime vuosina nopeassa tahdissa aikaansaaneen merkittäviä muutoksia useiden arabimaiden sisäisissä suhteissa, mikä osaltaan luo edellytyksiä imperialismin suunnitelmien tekemiselle tyhjäksi. — Toimitus

Lähi-idän arabimaissa erottuu erilaisia kehityssuuntia Israelin USA:n tuella jatkaman aggression taustaa vasten. Useimmat arabimaat ovat karistaneet harteiltaan kolonialismin ikeen, ja joissakin niistä on alettu panna toimeen sosiaalisia ja taloudellisia uudistuksia alikehittyneisyyden voittamiseksi. Kansallisdemokraattiset hallitukset ovat ryhtyneet tätäkin tuntuvampiin toimenpiteisiin. Imperialismin ja feodalismin vastaisten uudistusten kautta on siirrytty antikapitalistisiin toimenpiteisiin. Ulkomaiselta pääomalta ja suurelta osalta kotimaista porvaristoa on riistetty kokonaan valta. Teollisuudessa on alkanut syntyä valtionsektori. Maareformin avulla on poistettu suurmaanomistus ja perustettu maanviljelysosuuskuntia.

Sosialististen maiden tuella kansallisdemokraattiset valtiot voivat vapautua taloudellisesta riippuvuussuhteestaan imperialismiin ja saavuttaa todellisen riippumattomuuden. Tämä edellyttää, että jatketaan johdonmukaisesti tiellä, jolle on lähdetty. Tässä on näiden maiden sisäisellä kehityksellä ratkaiseva merkitys. Puheena olevissa maissa pikkuporvarillisten kes-

kikerrostumien, vallankumouksellisen sivistyneistön, työväenluokan, talonpoikaisjoukkojen ja tietyn osan kansallista porvaristoa solmima liitto muodostaa objektiivisesti valtiovallan perustan. Tämä liittolaissuhde kehittyy suurten vaikeuksien ja ankarien luokkavastakohtaisuuksien oloissa. Koska työväenluokka on suhteellisen heikko teollisen kehityksensä alkuvaiheessa olevissa maissa, saavat pikkuporvariston edustajat näissä maissa johtavan aseman. Nämä voimat ovat kuitenkin horjuvia ja harvoin valmiita todelliseen yhteyteen kansanjoukkojen kanssa. Näissä olosuhteissa takaiskujen mahdollisuus on päivänkohtainen. Vain eri edistyksellisten ryhmien yhteistyö ja ennen kaikkea työtätekevien osallistuminen vallankumoukselliseen uudistusprosessiin voi torjua ne.

Niinpä *Syyrian* helmikuussa 1971 perustetussa kansanneuvostossa ovat edustettuina kaikki edistykselliset voimat. Vuoden 1965 kansallistamistoimenpiteet, jotka johtivat maan eikapitalistiselle kehitystielle, vahvistetaan kansanneuvoston 31. 1. 1973 esittämässä perustuslakiluonnoksessa. Tässä luonnoksessa myös julistetaan tasavallan päämääräksi sosialismi. "Tästä lähtien maan taloutta on kehitettävä suunnitelmallisesti ja kaikenlainen toisten ihmisten hyväksikäyttäminen on lopetettava. Perustuslain mukaan tulee kansallisen ja valtiollisen omaisuuden rinnalla säilymään myös yksityisomistus. Yksityinen sektori on kuitenkin järjestettävä yhteiskunnan ja valtion etujen mukaan. Perustuslaki takaa kansan demokraattiset oikeudet ja antaa työläisten ja talonpoikien edustukselle etusijan valtion elimissä." (Neue Zeit 9/1973). Edellämainittu asiakirja sisältää säädöksen Syyrian Kansallisesta Edistyksellisestä Rintamasta, johon hallitsevan Baath-puolueen lisäksi kuuluu Syyrian Kommunistinen Puolue ja muita edistyksellisiä järjestöjä. Ne ovat edustettuina myös maan hallituksessa. Syyrian Arabitasavallan perustuslakiluonnoksessa korostetaan, että arabimaiden vallankumoukselliset liikkeet ovat osa kansainvälistä vapautusliikettä.

Syyrian taloudellinen perusta lujittuu Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden tuella huolimatta Israelin jatkuvista hyökkäystoimista. Syyria saa apua Eufrat-joen patohanketta varten, kansallisen öljytuotannon aloittamiseen, tekstiiliteollisuuden kehittämiseen, terästehtaan rakentamiseen ja koko maan taloudellisen infrastruktuurin kehittämiseen.

Irak, Algeria

Myös *Irakissa* on ryhdytty toimiin edistyksellisten voimien muodostamaan kansallisen rintaman luomiseksi pitkään kestäneen sisäisen hajanaisuuden kauden jälkeen. Vuonna 1972 alkoi keskustelu johtavan Baath-puolueen, Irakin Kommunistisen puolueen ja Kurdien Demokraattisen Puolueen välillä. Vuoden 1972 toukokuusta lähtien on maan hallituksessa ollut kaksi kommunistia. Kurdeja, joita on noin neljäsosa Irakin 9 miljoonasta asukkaasta, edustaa hallituksessa viisi ministeriä. 11. 3. 1970 julkaistussa selostuksessa presidentti Ahmed Hassan al Bark takasi kurdeille kansalliset ja sivistykselliset oikeudet. Näin poistettiin tämä imperialismin jälkeensä jättämä konfliktipesäke, joka oli aiemmin johtanut kurdien ja arabien väliseen sisällissotaan. Nykyisin kurdityöläiset ja -talonpojat ovat mukana Irakin ammattiliitossa ja maanviljelijöiden liitossa. Väliaikaisessa perustuslaissa kurdinkieli on tunnustettu maan toiseksi viralliseksi kieleksi.

"Irakin Kommunistinen Puolue tarkkailee ja arvioi vallassa olevia voimia pitäen alituiseen ratkaisevana kriteerinä

niiden suhtautumista öljykysymykseen. Puolue on vakuuttunut siitä, että täydellistä poliittista riippumattomuutta ei voi saavuttaa ilman taloudellista riippumattomuutta, ja tämän perustana on taas se, että imperialistisilta monopoleilta pidätetään oikeudet vuoriöljyyn kumoamalla myönnetyt toimiluvat ja epäämällä uudet anomukset" (Probleme des Friedens und des Sozialas 8/1972, s.116). Edistyksellisten ryhmien välisen yhteisymmärryksen lisääntymisen ansiosta Irakin kansa otti suuren edistysaskeleen 1. 6. 1972, jolloin Ira Petroleum Company kansallistettiin. Syyrian hallitus vakuutti solidaarisuuttaan Irakille ja kansallisti IPC:n öljyjohdot.

Neuvostoliiton yhteistyö Irakin kanssa kehittyy eri aloilla: "Koekairausten, öljyn talteenoton ja kuljetuksen sekä rautateiden rakentamisen aloilla tapahtuu yhteistyötä. Useita tehtaita ollaan rakentamassa, ammattitaitoista työvoimaa koulutetaan. Ensimmäinen kansallisessa omistuksessa oleva öljykenttä, joka sijaitsee Pohjois-Rumailassa, rakennettiin Neuvostoliiton avulla. Neuvostoliitto — samoin kuin muutkin sosialistiset maat — ostaa Irakilta öljyä. Näin sosialistiset maat ovat murtaneet saarron, jolla Iraq Petroleumin osakkaat uhkasivat maata" (Neue Zeit 9/1973).

"Aikaisemmin 70 % Irakin maa-alueesta kuului feodaaliherroille, joita oli 2 % maaseutuväestöstä. Maareformilain nojalla takavarikoitiin kaksi miljoonaa hehtaaria tilanomistajien maata ja siitä jaettiin köyhimmille talonpojille heti kaksi kolmasosaa. Maassa on yli 800 maanviljelysosuuskuntaa ja valtiontilaa. Vuonna 1970 hallitus vapautti talonpojat heille jaetun maan maksamisvelvollisuudesta. Tilanomistajilta evättiin takavarikoinnin yhteydessä oikeus pidättää itselleen parhaat maapalstat." (Sama).

Vallankumoukselliset ja imperialismin vastaiset uudistustoimenpiteet mainitaan kansalaistoimintaa koskevassa laissa, josta Irakissa parhaillaan käydään keskustelua. Mainitun lain mukaan yhtenä irakilaisten keskeisimmistä tehtävistä on tällä hetkellä maan taloudellinen kehittäminen, riippumattoman kansallisen talouden luominen. Johtavat edistykselliset voimat tukeutuvat työtätekeviin ja kannattavat yhteistyötä sosialististen maiden kanssa. Neuvostoliiton ja Irakin välillä huhtikuussa 1972 allekirjoitettu ystävyys- ja yhteistyösopimus on ilmauksena sosialistisen leirin liittosuhteesta kansallisten vapautusliikkeiden kanssa.

Algeria on myös astumassa ei-kapitalistiselle kehitystielle. Mainitussa maassa ranskalaiset öljy-yhtiöt kansainvälisine liittolaisineen ovat kärsineet tappion yrittäessään vuonna 1971 tapahtuneen ulkomaisten yhtiöiden kansallistamisen jälkeen "vaatia 'varastetun öljyn' takavarikoimista. Maata ei kyetty estämään talteenottamasta ja myymästä öljyään ja maakaasuaan, vaikka Maailmanpankkiin kohdistettiin juonittelu- ja painostuskampanja lainojen epäämiseksi Algerialta ja ranskalaiset öljyteknikot kutsuttiin pois maasta." (Henry Alleg, Perspektiven für 1973, Comment helmikuu/73). "Vuonna 1972 Algerian valtio on saanut melkein 5000 miljoonan frangin arvosta ulkomaanvaluuttaa, mikä on yli viisi kertaa niin paljon kuin ulkomaisten yhtiöiden valtiolle maksamat verot ennen kansallistamista." (Sama).

"70 %:lla algerialaisista on elinkeinonaan maatalous. Algerian itsenäistyttyä ranskalaiset tilanomistajat pakenivat maasta. Tällöin takavarikoitiin heidän jälkeensä jättämät tilat, jotka olivat ylivoimaisesti parhaiten kasteltuja, vauraimpia ja parhaissa tapauksissa kaikkein uudenaikaisimmin teknisin väli-

nein varustettuja. Tämä mahdollisti työläisten johto- ja valvontakomiteoiden perustamisen yhteensä 2,7 miljoonnan hehtaarin alueella. Näiden komiteoiden työhön osallistuivat maatyöläiset, jotka aikaisemmin olivat olleet ranskalaisten tilanomistajien palveluksessa." (sama).

Tähän menenssä ei maareformia ole kuitenkaan toteutettu johdonmukaisesti. "On arvioitu, ettei lähes viidellä miljoonalla ihmisellä Algerian maaseudun kylissä ole riittävästi tai ollenkaan maata, kun taas n. 25 000 maanomistajaa omistaa neljäsosan tuotavasta viljelysmaasta, jota Algeriassa on yhteensä kuusi miljoonaa hehtaaria. Lisäksi monien maanomistajien tilat ovat yli 3000 hehtaarin kokoisia." (Sama).

Marraskuussa 1971 presidentti Boumedienne allekirjoitti asetuksen ns. maatalousvallankumouksesta. Sosialistinen Avantgarde-puolue, jonka vielä nytkin on pakko toimia laittomasti, arvioi tätä asetusta seuraavasti: "Maan talouden kannalta maatalousvallankumous on objektiivisesti katsoen välttämätön; maatalouden lisäksi se on avain teollisuuden, kaupan ja rahatalouden kehitykselle. Yhtä tärkeä se on politiikan kannalta, sillä ilman maatalousvallankumousta ei kansallista vallankumousta voida jouduttaa, vielä vähemmän saattaa päätökseen" (Informations-Bulletin, Materialien und Dokumente kommunistischen und Arbeiterpartien, Wien, n:o 18—19/72, s. 55).

Sosialistinen Avantgarde-puolue ilmaisi samalla pitävänsä argaarireformia sysäyksenä demokratian edistämiselle ja kaikkien demokraattisten voimien yhteistyölle.

Jemenin Kansandemokraattinen Tasavalta, Jemenin Arabitasavalta, Libya, Sudan, Egypti.

Yhteiskunnallista edistystä tapahtuu myös **Jemenin Kansandemokraattisessa Tasavallassa** (Etelä-Jemen), jossa leimaa-antavana piirteenä on Kansallisen Rintaman (NFO) toiminta. NFO:n ohjelmassa luodaan suuntaviivat kaikkien työtätekevien väestönosien liiton muodostamiseksi. Tämän liiton ytimen muodostavat työläiset ja talonpojat, kansallisdemokraattisen vallankumouksen päävoimat. NFO, joka perustaa toimintansa tieteelliseen sosialismiin, pitää teollistumisen myötä kehittyvää työväenluokkaa ratkaisevana vallankumouksellisena voimana ja kannattaa yhteiskunnallista uudistusprosessia johtavan puolueen perustamista.

Etelä-Jemenin Kansandemokraattisen Tasavallan yhteiskunnallista edistystä uhkaavat jatkuvasti feodaaliset naapurivaltiot, erityisesti Saudi-Arabia ja Jemenin Arabitasavalta (Jemen), jotka suorittivat viime vuonna sotilaallisen intervention Etelä-Jemeniin Kaddafin johtaman Libyan hallituksen tuella. Kyseisen sotatoimen jälkeen aloitettiin neuvottelut konfliktin lopettamiseksi. Tällöin selkkauksesta vastuussa olevat piirit esittivät Jemenin Arabitasavallan ja Jemenin Kansandemokraatisen Tasavallan yhdistämistä. Tällä tavalla yritettiin vetäytyä hyökkäyksestä ja eristää Etelä-Jemen muista arabimaista.

Tässä tilanteessa Kansantasavalta kuitenkin laati eräitä ehdotuksia, joiden pohjalta toimittiin. "Yhdistämissopimukset muodostavat laajan ohjelman, jonka toteuttamiseksi on luotava edellytykset ja kerättävä poliittiset voimat sen taakse ennen kaikkea Jemenin Arabitasavallassa. Mainittuihin edellytyksiin kuuluu ennen muuta erilaisten porvarillisdemokraattisten oikeuksien turvaaminen." (Wolfgang Schüler, VDR/JAR, Vor schwierigen Plänen, Horizont 2/1973).

Kuninkaan kukistuttua Jemenissä vuonna 1962 feodalismin

vastaiset voimat julistivat armeijan tukemina maan **Jemenin Arabitasavallaksi.** Tällöin tasavallan yhteiskunnalliselle kehitykselle asetettiin yleisdemokraattisia päämääriä kuten feodalismin poiskitkeminen, maan talouden kehittäminen, lukutaidottomuuden voittaminen, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja imperialismin ja kolonialismin vastainen ulkopolitiikka.

Rojalistit yrittivät kauan kestäneessä sisällissodassa Saudi-Arabian ja Iranin tuella turhaan kääntää kehitystä taaksepäin. Vuoden 1969 lopussa allekirjoitettiin imperialististen valtioiden — erityisesti Saksan Liittotasavallan — kanssa useita valtionlainoitusta ja taloudellisteknistä yhteistyötä koskevia sopimuksia, mikä merkitsi tiettyä muutosta maan imperialismin vastaisessa ulkopoliittisessa linjassa. Tämä muutos vaikuttaa myös maan sisäpolitiikkaan.

Välittömästi Aseleponeuvottelujen jälkeen taantumukselliset voimat julistivat, etteivät ne tunnusta yhdistämispäätöstä ja että ne tulevat jatkamaan "taistelua Jemenin Kansantasavallan radikaalia marxilaista hallitusta vastaan".

Tässä yhteydessä mainittakoon myös Gaddafin hallitus *Libyassa,* jossa kumottiin monarkia vuonna 1969 ja asetettiin vallankumouksen päämääräksi "kansan taloudellinen, poliittinen ja yhteiskunnallinen vapauttaminen, sen vapauttaminen riistosta, tietämättömyydestä, köyhyydestä ja sairaudesta". Sisäisestä ja ulkoisesta vastustuksesta huolimatta tämä hallitus kansallisti ulkomaisia pankkeja, järjesti uudelleen valtiokoneiston, laati ohjelman maatalouden edistämiseksi ja päätti ryhtyä toimenpiteisiin kehittääkseen kansallista teollisuutta, jossa olisi voimakas valtionsektori. Tätä edistyksellistä suuntausta jarruttaa tätä nykyä yhä voimakkaammin Gaddafin ja muiden johtavien sotilashenkilöiden nationalismi ja antikommunismi. Nämä seikat estävät arabimaiden edistyksellisiä voimia liittymästä yhteen, mikä olisi välttämätöntä Israelin aggression lopettamiseksi ja niiden uuskolonialististen pyrkimysten vastustamiseksi, joita öljy-yhtiöiden kautta tukevan jalansijan Libyassa saavuttanut imperialismi edelleen ylläpitää.

Samaan tapaan, joskin erilaisissa olosuhteissa, on kehitys sujunut Uumeirin hallitsemassa *Sudanissa,* jossa antikommunistien kiihkoiluun liittyneet tapahtumat toukokuussa 1971 tukahduttivat maassa alkaneen edistyksellisen kehityksen. Demokraattiset oikeudet eivät vieläkään ole voimassa Sudanissa. Sheikkikunnat ja Länsivallat (mm. Saksan liittotasavalta) ovat viime aikoina myöntäneet maalle luottoja.

Egypti kuuluu niihin maihin, joissa kehitys on edennyt nopeasti. Neljän kansallistamisaallon jälkeen (heinäkuu -61, elokuu -63, maaliskuu -64 ja elokuu -67) ovat raskas ja keskiraskas teollisuus, ulkomaankauppa, pankit ja vakuutuslaitokset, liikennelaitos ja suuret rakennusyritykset olleet valtion valvonnassa, samoin melkein kaikki keskisuuret kauppaliikkeet. Vastaavanlaiset kapitalismin vastaiset toimenpiteet eivät maataloudessa ole olleet yhtä tuntuvia. Maareformin kautta on 300 000 maanviljelijäperhettä saanut maata ja on perustettu osuuskuntia. Yksitysomistusjärjestelmän spontaani kehitys jatkuu laajassa mitassa maaseudun kyläyhteisöissä. Mainitut uudistukset ovat parantaneet työtätekevien työ- ja elinolosuhteita. Neuvostoliiton solidaarisuus uutta Egyptiä kohtaan on maan olemassaolon takeena kaikkia imperialistisia hyökkäyksiä vastaan. Yhteistyö Neuvostoliiton kanssa on mahdollistanut Egyptille suhteellisen voimakkaan perusteollisuuden rakentamisen. Assuanin padon rakentaminen on mer-

kinnyt tähän asti suurimman projektin toteutumista. Sen tuotto oli vuonna 1971 melkein 130 miljoonaa puntaa. Teollisuuden kehittämiseen annettiin samana varainhoitovuonna 127 miljoonaa puntaa.

Egyptin ei-kapitalistisen linjan johdonmukaista jatkamista on Nasserin kuoleman jälkeen haitannut kansallisreformististen voimien toiminta. "Viime vaiheessa on valtiollisen sektorin kehittämisen ohella ryhdytty toimenpiteisiin yksityisen pääoman panoksen lisäämiseksi maan taloudessa. Yksityinen sektori on saanut etuoikeuksia ulkomaankaupassa, pankit ovat auliisti alkaneet myöntää sille lainoja. Porvaristo on aktivoitunut selvästi erityisesti rakennusalalla ja ylipäätään nopeasti voittoa tuottavilla talouden aloilla. Kairolainen aikakausjulkaisu 'Al Talia' totesi hiljattain, että huolimatta valtion projektien suuremmasta osuudesta kohoaa yksityisen sektorin osuus teollisuustuotannon kokonaiskapasiteetista suhteellisesti nopeammin... Yksityisyrittäjät eivät halua menettää tuloistaan mitään. Kuten päivälehti 'Al Gumhuriya' kirjoitti, ollaan porvarillisissa piireissä sitä mieltä, että työtätekevien saavuttamat sosiaaliset edut ovat saavuttaneet lakipisteensä eivätkä enemmät uudistukset kiinnosta porvaristoa" (J. Gluchow ja P. Demtschenko, Kairoer Tagesproblems Horizont 10/1973).

Myös maanomistusoloissa on saavutettu uudistusten maksimi. Lopulta on alettu jopa myöntää helpotuksia ulkomaisten yhtiöiden sijoitustoiminnalle.

"Tämä asiaintila tietenkin kärjistää taistelua presidentti Nasserin eläessä hahmotellun edistyksellisen politiikan toteuttamiseksi" (sama).

Palestiinan vapautusliike

Osan arabien kansallisesta vapautusliikkeestä muodostavat *fedajit,* joiden oikeutettua taistelua Palestiinan kansan itsemääräämisoikeuden puolesta imperialismin vastaiset voimat tukevat. Marraskuun lopussa vuonna 1972 pidettiin Beirutissa konferenssi, johon osallistui edustajia yli 60 eri arabipuolueesta ja -järjestöstä. Nämä perustivat tällöin arabirintaman Palestiinan vastarintaliikkeen tukemiseksi. Myös sosialististen maiden edustajia oli konferenssissa tarkkailijoina.

Vapautusrintamassa on kyetty voittamaan niitä antikommunistisia tendenssejä, jotka aikaisemmin estivät niitä saavuttamasta välttämätöntä yhtenäisyyttä ja luomasta lujaa liittoa muun anti-imperialistisen liikkeen kanssa. Arafatin johtama vapautusliikkeiden delegaatio julisti erään Moskovan vierailunsa jälkeen: "Kaikki imperialististen ja taantumuksellisten piirien yritykset häiritä arabimaiden kansallisten vapautusliikkeiden ja Neuvostoliiton sekä muiden sosialististen maiden välistä ystävyyttä ovat sovittamattomassa ristiriidassa arabikansojen etujen kanssa" (Horizont 15/1973). Vapautusliikkeiden edustajat eivät enää absolutisoi aseellisen taistelun merkitystä. Tästä Arafat toteaa: "Meidän täytyy yhdistää mielekkäästi keskenään kaikki taistelumuodot. Jokaisen liikkeen, joka keskittyy vain sotilaalliseen puoleen, täytyy jäädä vaille menestystä" (sama).

Vaikka Palestiinan Vapautusrintaman enemmistö ei vielä tunnustakaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöstä marraskuulta 1967, on fedajien keskuudessa saavuttamassa jalansijaa realistinen asenne, joka avaa paremmat mahdollisuudet koordinoidulle poliittiselle toiminnalle. Vapautusrintama sanoutuu irti "Musta Syyskuu"-järjestön yksittäisistä terroritoimista. Tämä järjestö ei kuulu vapautusrintamaan ja toiminnallaan se aiheuttaa suurta vahinkoa arabien yhteiselle vapautusliikkeelle. Kaikkien fedajijärjestöjen erittele-

mätön leimaaminen terrorijärjestöiksi heijastaa imperialismia palvelevia asenteita ja kansojen itsemääräämisoikeuden halveksuntaa.

Terrori on osa arabimaiden elämää. Terroria oli ja on arabien karkoittaminen kotimaastaan ja heidän tuomitsemisensa kurjuuteen pakolaisleireillä. Tätä terroria vastaan fedajit taistelevat. Heillä on kaikkien sorrettujen ihmisten tavoin oikeus ryhtyä vastarintaan.

Tunisia, Libanon, Saudi-Arabia, Marokko, Jordania yms.

Tunisiassa pitää valtaa osa maan kansallisesta porvaristosta. Maassa on myös tietynlaista finanssioligarkiaa. 1950-luvun lopussa maan hallitus otti ensimmäiset askeleet riippumattoman kansantalouden luomiseksi. Tällöin perustettiin kansallinen investointirahasto ja kansallistettiin eräitä ranskalaisia yrityksiä. Tätä politiikkaa jatkettiin toukokuussa 1964, jolloin laadittiin lakiluonnos kaikkien ulkomaisessa omistuksessa olevien maa-alueiden takavarikoimiseksi. Hallitus ryhtyi myös muihin toimenpiteisiin kontrollinsa laajentamiseksi talouselämässä, jossa ulkomaisella pääomalla oli ratkaisevia asemia; valtion sektoria voimistettiin ja laajennettiin erityisesti teollisuudessa. Maatalousreformin läpiviemisen ja osuustoimintaliikkeen vauhdittamisen on määrä luoda pohja maatalouden nopealle kehitykselle.

Israelin aggression jälkeen v. 1967 Tunisiassa kehittyi laajojen demokraattisten piirien oppositioliike hallituksen politiikkaa ja demokraattisten oikeuksien polkemista vastaan. Tämä liike on samalla imperialisminvastainen ja suuntautuu myös sisäpoliittisten taantumusvoimien tavoitteita vastaan. Tunisian sisäiset taantumusvoimat kohdistavat hyökkäyksensä maan talouspolitiikan eräitä edistyksellisiä elementtejä vastaan. Näihin kuuluvat talouden valtionsektori — jolla kylläkin on myös valtiokapitalistisia piirteitä — ja osuustoimintajärjestelmä sekä suunnitelmatalous.

Tunisia tunnustautuu ulkopolitiikassaan sitoutumattomaksi. Maa onkin luonut yhteyksiä sosialistisiin maihin ja kehittänyt yhteistyötä Afrikan riippumattomien maiden kanssa. Tästä huolimatta Tunisian ulkopolitiikka on säilyttänyt sidonnaisuutensa imperialismiin, mikä johtuu maan tiukasta riippuvuudesta USA:sta. Myös Ranskan kanssa Tunisia on jälleen tiiviissä yhteistyössä.

Libanonissa ovat vallassa vienti- ja tuontikapitalistit. Imperialistiset valtiot painostavat Libanonia jatkuvasti Israelin avulla turvatakseen sen pysymisen keskuksenaan Lähi-idässä. "Ulkomaisen pääoman vaikutus on viime vuosina kasvanut maan taloudessa. Ulkomaisen pääoman hallussa on yli 50 pankkia ja se kontrolloi merkittävää osaa finanssioperaatioista ja ulkomaankaupasta sekä edistää pääomainvestointeja tuottamattomille aloille teollistamisen ja maatalouden kehittämisen kustannuksella" (L. Rathnan, Weltgeschichte, Leipzig, 1971, s. 364). Työtätekevien tyytymättömyys tähän taloudelliseen kehitykseen on ilmennyt lukuisina lakkoina ja maatalousväestön julkilausumissa erityisesti maan köyhimmillä alueilla. Vuonna 1970 myönnettiin kommunistiselle puolueelle oikeus toimia laillisesti. Kansallisdemokraattisten voimien kasvavan rintaman tavoitteena on riippumaton, imperialismin interventioista vapaa Libanon.

Imperialistiset valtiot pelkäävät juuri kansallisdemokraattisten hallitusten esimerkkiä. Ryhmä arabivaltioita, joita hallitsevat feodaaliherrat tai osittain jo tiettyjen porvariston fraktioiden ja suurmaanomistajien koalitiot, on riippuvainen imperialistisista valtioista. Tä-

hän ryhmään kuuluvat *Saudi-Arabia, Marokko, Jordania, Kuwait, Maskat-Oman ja muut sheikkikunnat.* Maatalouden ja teollisuuden kehitys näissä maissa ohjautuu yksipuolisesti imperialististen valtioiden etujen mukaisesti. Ulkomaiset — erityisesti pohjois-amerikkalaiset — suuryhtiöt ovat näiden maiden öljyesiintymien tärkeimmät hyväksikäyttäjät.

Saudi-Arabiaan ei vielä ole muodostunut kansallista porvaristoa. "Maataloustuotanto taantuu sekä suhteellisesti että absoluuttisesti." "Pääosa maassa työskentelevistä 300 000 työläisestä, teknikosta ja insinööristä on lähtöisin muista arabimaista, joten siellä ei ole syntynyt omaa työväenluokkaa" (Klaus Murus, Saudi-Arabien, Horizont 4/1973). Arabian American Oil Company -yhtiöllä (Aramco) on toimilupia n. 1,2 miljoonan km^2:n laajuisella alueella aina vuoteen 2005 saakka. Koko maa on 1,6 miljoonaan km^2:n laajuinen. USA:lle Saudi-Arabia on tärkeä tukikohta taistelussa Keski-Idän edistyksellisiä voimia vastaan.

Marokossa vallan jakavat feodaaliryhmät ja kansallisen porvariston oikeistosiipi. Maan teollistumista on rajoittamassa uuskolonialistinen riippuvuus erityisesti USA:sta. Taantumuksellinen hallitus estää anti-imperialistisia ja demokraattisia voimia toimimasta. Armeija on yrittänyt syöstä kuninkaan vallasta 10. 7. 1971 ja 20. 8. 1972. Sosialismin ja Vapautuksen Puolueen pääsihteeri Ali Yata on julistanut: "Avain näiden kumousyritysten ymmärtämiseksi on siinä, että USA:n imperialismi haluaisi käyttää Marokkoa Välimeren-politiikkansa valttikorttina. USA pyrkii saamaan Marokolle Gibraltarilla suotuisan strategisen aseman lähellä edistyksellistä Algeriaa ja alati kehittyvää arabimaailmaa ja varustamaan sen edistyksen ja sosialismin vaikutusta vastaan. Tämän takaamiseksi USA ei voi turvautua ranskalaiseen imperialismiin, jonka kanssa sillä on kyseisellä alueella kärjistymässä olevia ristiriitoja. Koska USA ei ole nähnyt mahdolliseksi perustaa Marokkoon suoranaisessa vaikutuspiirissään olevaa puoluetta, se on jo kauan yrittänyt soluttaa maan armeijaa" (Horizont 6/1973). Armeijassa tapahtuu ristiriitaista kehitystä. Armeijaan kuuluu myös upseereja ja sotilaita, jotka pitävät kuninkaan valtaa esteenä maan vapauttamiselle köyhyydestä. Nämä ryhmät eivät kuitenkaan vielä tukeudu maan edistyksellisiin voimiin.

Jordaniassa USA pitää yllä kuningas Husseinin feodaalisporvarillista hallitusta. Vastarintataistelijoiden joukossa toimeenpantu verilöyly osoitti, että Jordanian hallitus pelkää fedajeja ja näistä erityisesti eräitä sosiaalivallankumouksellisia ryhmiä enemmän kuin Israelia ,joka pitää miehitettynä Jordanian hedelmällisintä osaa. Kesäkuun sodan jälkeen hallitus valmisteli erillisiä rauhanneuvotteluja Israelin kanssa. Arabimaat ja Palestiinan Vapautusrintama estivät hallituksen suunnitteleman Jordanian liittovaltion muodostamisen. Liittovaltion — suunnitellulta nimeltään "Yhtynyt Arabikuningaskunta" — piti yhdistää Jordanian jäljelläoleva alue Israelin Jordan-virran itäpuolella miehittämään alueeseen. Tarkoituksena oli luoda valtiovyöhyke imperialismin tueksi. Kuningas Hussein valmisteli kyseisen suunnitelman vierailtuaan USA:ssa.

Arabimaissa vaikuttavat siis erilaiset luokkavoimat. Lähi-Idästä on tullut yhteiskunnallisen edistyksen ja taantumuksen välisen taistelun polttopiste.

Jakob Goldberg

(Kirjoituksen ovat kääntäneet Riitta Lehtinen ja Kustaa Hulkko Marxistische Blätteristä 3/1973, ss. 34—41)

Aikakauslehtiä

IPW-Berichte

IPW-Berichte on keskeinen DDR:läinen poliittis-taloudellinen aikakauslehti. Lehteä julkaisee berliiniläinen tutkimuskeskus Institut für Internationale Politik und Wirtschaft. Lehti käsittelee kansainväliseen politiikkaan ja talouteen liittyviä aiheita.

IPW-Berichte ilmestyy kerran kuussa 80-sivuisena julkaisuna. Vuosikertatilauksia välittää Kansankulttuuri hintaan 72 mk. Lehden keskeisenä aineistona ovat laajat arviot kapitalistisen maailman ajankohtaisista ilmiöistä. Esimerkkimaana on useasti käytetty Saksan Liittotasavaltaa. Marxilais-leniniläisen talousteorian sekä runsaiden ja täsmällisten perustietojen avulla suoritetut tutkimukset tarjoavat lukijalle selkeän kuvan imperialismin tilasta ja kehitystendensseistä.

Lehden sisältö voidaan karkeasti jaotella seitsemään osaan (esimerkit on poimittu numerosta 6/72):

— *ongelmat, analyysit* (Valuuttakriisin aiheuttama taakka kehitysmaille, Valtiomonopolistisesta pääoman arvon alenemisesta aiheutuvat suhdannevaihtelut);

— *tieteellinen elämä* (Teesit aseistariisunnasta);

— *ajankohtaiset katsaukset* (Ulkomainen työvoima Saksan liittotasavallassa, Vapaakauppasopimukset EEC:n ja "mini-EFTAn" välillä);

— *kirja-arvostelut* (A. A. Iskenderow: Kansallinen vapautusliike);

— *aineistot* (Liittotasavallassa sijaitsevien konsernien pääomaliikkeet ulkomailla heinäkuusta 1971 kesäkuuhun 1972, Konserniesittely: Ruhrkohle AG, Henkilöesittely: Pierre Messmer, Giulio Andreotti, Kakuei Tanaka);

— *tilastot* (EFTA-maiden ulkomaankauppa);

— *tapahtumakalenteri* (tärkeimmät tapahtumat kansainvälisen politiikan ja talouden alalla 29. 6.—31. 7. 1972).

Suomessa nopeasti kehittyneelle valtiomonopolistisen kapitalismin tutkimukselle *IPW-Berichte* tarjoaa runsaasti perusteellista aineistoa, teoriaa ja käytäntöä. Mutta lehti ei rajoitu puhtaisiin "taloudellisiin" tai "talouspoliittisiin" kysymyksiin. Esimerkkinä laaja-alaisuudesta: "Rikollisuuden räjähdysmäinen kasvu — ilmaus imperialismin kriisistä" (2/73). Myös ideologisen taistelun tärkeät alat ovat säännöllisesti laajan huomion kohteena.

Konserniesittelyissä on analysoitu useita johtavia monopoliyhtiöitä runsaan perustiedon avulla. Henkilöesittelyissä ovat IPW-Berichten tutkimusten kohteena olleet lähes kaikki "maailman mahtaviin" kuuluvat Henry Kissingeristä Sicco Mansholtiin.

IPW-Berichten sisarlehtenä toimitetaan neljästi vuodessa ilmestyvää *IPW-Forschungsheftea*, joka ilmestyy 100—150-sivuisina teemanumeroina. Aiheina ovat olleet mm. sivistyneistö monopolikapitalismin oloissa, säätiöt monopoliherruuden välineinä, työväenluokka-kulutus-luokkataistelu ja kansainväliset konsernit-monopoliherruus-luokkataistelu.

Demokraattisten voimien tulisi huolehtia, että IPW-julkaisuja on saatavana kaikkien korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kirjastoista. *IPW-Berichten* artikkeleista on julkaistu suomeksi Horst Rennhack: Indokiinan sota ja USAn yhteiskuntakriisi (Soihtu 6/72) ja Emil Rechtziegler: Kasvun rajat vaiko imperialismin kriisi (Soihtu 1/73).

Heli Jeskanen

3,—